Carl Asschenfeldt-Hansen

Gullgruben: Hebreerbrevet

En bibelforklaring (1903–05)

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Carl Asschenfeldt-Hansen: *Gullgruben: Hebreerbrevet* (En bibelforklaring (1903–05)).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Innledning til Hebreerbrevet 1
494. Kristi, Guds Sønns, høyhet og herlighet. Han er høyt opphøyet også over englene (1,1–4) 8
495. Det gamle testamentes vitnesbyrd om Kristi overhøyhet over alle engler (1,5–14) 12
496. Inntrengende formaning om ikke å ringeakte, men holde fast på den frelsen som er kommet til oss ved Herren (2,1–4) 16
497. Det er Kristus som ved sin død for alle har banet oss vei til den herligheten Skaperen hadde bestemt menneskene til (2,5–9) 19
498. Gjennom lidelse til herlighet, fri fra frykten for døden ved vår miskunnelige yppersteprest, vår store bror (2,10–18) 23
499. Kristus større enn Moses (3,1–6) 28
500. En advarsel mot å ligne de gjenstridige fedrene, som måtte dø i ørkenen på grunn av sin vantro og gikk glipp av den hvilen Gud hadde bestemt for dem (3,7–19) 31
501. La oss vokte oss så vi ikke går glipp av Guds hvile! Israels folk nådde den ikke ved å få Kanaan i eie, men den står ennå åpen for hver den som tror (4,1–10) 35
502. Formaning til å vinne løftet om Guds hvile, med advarsel om Guds ords altgjennomtrengende og dømmende makt (4,11–13) 39
503. Oppmuntrende henvisning til vår store, himmelske yppersteprest (4,14–16) 42
504. Kristus innsatt av Gud til yppersteprest etter Melkisedeks vis (5,1–10) 44
505. Fremad! (5,11–14) 47
506. Tilbakegang er dødens vei (6,1–8) 49
507. «Ved tro og tålmod» (6,9–20) 53
508. Kongepresten Melkisedek, et avbilde av Kristus, høyere enn Abraham (7,1–10) 57

509. Det levittiske prestedømmet (og dermed loven) er omskiftet, fordi det var forgjengelig i seg selv og ingenting kunne gjøre fullkomment (7,11–17) 60
510. I Jesu uforgjengelige prestedømme er frelsen fullkommen. Han er den rene yppersteprest, «fullendt for all evighet» (7,18–28) 63
511. Kristus, yppersteprest ved Guds høyre hånd i himmelens helligdom (8,1–5) 66
512. Kristus er mellommann for en bedre pakt enn den gamle, så sant den nye pakt hviler på større løfter (8,6–13) 69
513. Alt det den gamle pakt hadde å bære fram, alle dens offer, maktet ikke å gi hjertet fred (9,1–10) 72
514. Fullkommenheten i Kristi offer (9,11–14) 76
515. Uten at blod blir utgytt, blir ikke synd tilgitt (9,15–28) 79
516. Ved den gamle paktens ofre ble syndene minnet om, men ikke sonet. I Jesu Kristi selvoppofrende lydighet under Guds vilje er det fullkommen forsoning (10,1–18) 83
517. I kraft av Jesu offer har vi nå fri adgang til helligdommen. La oss da bruke denne adgangen i tro, håp og kjærlighet til hverandre, holde fast ved velsignelsen i Kristus og ikke svikte (10,19–25) 87
518. En tredobbel advarsel (10,26–39) 91
519. Hva utholdende tro vil si, belyst ut fra den hellige historie: Abel, Enok, Noah (11,1–7) 95
520. Patriarkenes eksempel: Abraham, Sara, Isak, Jakob, Josef (11,8–22) 98
521. Vitnesbyrd om tro fra Moses' og Josvas dager (11,23–31) 101
522. Store gjerninger gjort ved tro og store lidelser utholdt ved tro (11,32–40) 105
523. Formaning til å løpe med standhaftighet den banen vi har fått anvist (12,1–3) 109
524. Formaning til leserne om å forstå lidelsene sine som den himmelske Fars særlige tukt, som skulle føre dem videre på helliggjørelsens vei (12,4–11) 112
525. Formaning til å gå fram med faste skritt på helliggjørelsens vei, slik at også de vaklende i menigheten kunne hjelpes til rette og sørgelige fall i menigheten avverges (12,12–17) 115
526. Sinai og Sion (12,18–24) 120

527. Med den store nåden følger det store ansvaret. Riket som ikke kan rystes (12,25–29) 124
528. Formaninger til broderkjærlighet, til kyskhet og til nøysomhet i tillit til Herrens hjelp (13,1–6) 128
529. Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid (13,7–16) 131
530. Oppfordring til lydighet mot menighetens veiledere og til forbønn for brevets forfatter. Hellig sluttønske. Avsluttende merknader og hilsener (13,17–25) 136
Om Carl Asschenfeldt-Hansen 141
Ordforklaringer 142

Innledning til Hebreerbrevet

Hebreerbrevet har en særegen form ved at det begynner uten at det blir sagt hvem som har skrevet det. Med unntak av Første Johannesbrev finner vi ellers forfatteren oppgitt i alle de andre brevene i Det nye testamente. Helt fra de eldste tider har det vært ulike meninger om hvem som var forfatteren.

At han må ha vært i åndelig slektskap med Paulus, går fram av hele brevets innhold og tone. Det blir bekreftet av merknaden om Timoteus til slutt, for han synes å ha vært forfatterens venn. Men Timoteus stod jo også Paulus svært nær.

I den greske kirken regnet en vanligvis Paulus som forfatter, men slik at det også der helt fra de eldste tider ble uttrykt visse betenkeligheter ved denne antakelsen. Klemens av Aleksandria, som levde i slutten av det andre og begynnelsen av det tredje århundret, ville forklare saken slik at Paulus opprinnelig hadde skrevet et hebraisk brev, som Lukas så hadde bearbeidet i gresk oversettelse. Også Origenes († 254) mener nok at Paulus har hatt noe med brevet å gjøre. Men han slutter likevel med å si at bare Gud alene visste hvem den rette forfatteren var. Som mulige forfattere nevner han dels Klemens, biskopen i Roma, dels Lukas.

Senere ble det mer og mer vanlig blant kirkefedrene i Østens kirke å regne Paulus som forfatter. I Vesten var derimot alle de eldste kirkefedrene enige om at Paulus ikke var forfatteren. Derfor hadde en heller ikke overalt brevet med blant Det nye testamentes hellige skrifter. Først ved midten av 300-tallet bredte den oppfatningen seg, under innflytelse fra den greske kirken, at brevet likevel var skrevet av Paulus.

Men vi ser altså at vitnesbyrdet fra oldkirken nok bestemt peker på en forbindelse med Paulus, men på ingen måte slår fast at han er forfatteren. Og selve innholdet i brevet vitner bestemt mot Paulus som forfatter. For i 2,3 regner forfatteren seg med blant dem som ikke hadde fått kjennskap til evangeliet direkte fra Herren selv, men gjennom dem som hadde hørt ham. Men både i Galaterbrevet, Første Korinterbrev og Efeserbrevet hevder Paulus jo med største ettertrykk at han ikke var en læresvein av apostlene, men var blitt opplært direkte av Herren selv.

Også språket skiller seg på mange måter fra Paulus' gresk. Stilen har mer ytre veltalenhet og letthet enn vi pleier å finne hos Paulus. Han legger ikke så stor vekt på en velklingende språkform, bare saken kommer tydelig fram. Hebreerbrevets forfatter legger derimot stor vekt på en vakker språklig form, mens han i innholdets dybde og kraft står noe tilbake for det vi finner i apostelen Paulus' brev. Også mange andre enkeltheter i brevet taler mot Paulus som forfatter.

Heller ikke Luther regnet ham som forfatteren, men han satte ellers Hebreerbrevet høyt og mente det var skrevet av en læresvein av apostlene. I pavekirken ble det på kirkemøtet i Trient (1546) uten videre slått fast at Paulus skulle være forfatteren. Etter reformasjonen ble denne antakelsen også ganske vanlig i den protestantiske kirken, men ikke uten at flere stadig motsa den.

Som vi har sett, taler brevet selv mot Paulus som forfatter. Samtidig vitner innholdet om at forfatteren må ha stått Paulus nær. En har gjettet på forskjellige: Barnabas, Lukas, den før nevnte Klemens fra Roma, Silvanus (Silas) og endelig også Apollos. I den gamle kirken i Vesten regnet Tertullian Barnabas som forfatter.

Barnabas var jo Paulus' venn og fulgte ham på hans første misjonsreise (se Apg 13–14). Han var levitt og godt kjent med Israels gudsdyrkelse og med menigheten i Jerusalem. Navnet Barnabas betyr egentlig «formaningens» eller «trøstens sønn» (se Apg 4,36). Det kunne passe godt med at han i Hebr 13,22 kaller brevet sitt et «formaningens ord» (trøstens ord). Flere ting peker altså på ham.

Men enda mer peker på Apollos. I Apg 18,24–28 og likeså i 1 Kor 3 og 4 hører vi om ham som en svært veltalende mann. Det passer godt på Apollos at han ikke var noen direkte læresvein av Herren, men hørte til det andre slektsleddet blant de kristne. Gjennom Paulus' venner,

ekteparet Akvilas og Priskilla, var han ført dypere inn i kristendommen, og slik var han kommet i nær åndelig forbindelse med Paulus selv.

Han var en betydelig forkynner av Ordet. Han kom fra Aleksandria i Egypt (se Apg 18,24), selv om han var jøde av fødsel. Når Hebreerbrevet anfører skriftord fra Det gamle testamente, bruker det hele tiden den greske oversettelsen av Det gamle testamente som ble laget i Egypt (Septuaginta). Også det stemmer godt med Apollos som forfatter, så svært mye peker på ham.

Men hvem forfatteren nå enn måtte være, viser brevets innhold at det har vært en mann båret av Guds Ånd, i nær forbindelse med apostelkretsen. Derfor har Hebreerbrevet også med rette sin plass blant Det nye testamentes hellige skrifter.

Hva mottakerne angår, har brevet fra eldgammel tid hatt overskriften «til hebreerne». Med det betegnes i Det nye testamente jøder av ren israelittisk ætt. Vi merker heller ikke den minste hentydning i brevet til hedningkristne. Det har altså vært en ublandet jødekristen menighetskrets dette brevet var rettet til.

At det skulle ha vært til alle jødekristne, slik noen mener, blir motsagt av de hentydningene brevet har til lesernes særlige forhold. I 13,23 stiller forfatteren også et snarlig besøk hos leserne i utsikt. Vi må altså tenke på en bestemt avgrenset krets.

Men hvor finner vi en slik rent avgrenset jødekristen menighet uten innslag av hedningkristne? Det kan bare være tale om to steder: enten i Israels land, først og fremst i Jerusalem, eller i Egypt. Der fantes det særlig i Aleksandria en større koloni av jøder, som også hadde et slags tempel i Leontopolis. Men de forholdene brevet peker på, er så spesielt hebraiske, og brevets innhold og formål har så bestemt den jødiske tempeltjenesten for øye, at vi trygt kan regne med at brevet var rettet til den gamle hebraiske menigheten i Jerusalem, og kanskje også til de menighetene i Israels land som var knyttet til den.

Dermed går vi over til å se på anledningen til brevet og formålet med det, og på innholdet mer i enkeltheter. Men for å forstå dette rett må vi se tilbake på hva som var særpreget ved den hebraiske kristne menigheten i Israels land. Helt fra begynnelsen fortsatte den å holde Moselovens skikker og ta del i gudstjenesten i templet, ved siden av

å delta i den kristne menighetens gudstjeneste, som ble holdt i hjemmene (se Apg 2,46).

Hedningen Kornelius ble omvendt, og apostelen Paulus hadde en stor virksomhet blant hedningene. Derfor gikk den hebraiske mormenigheten med på at de hedningkristne ikke var bundet av de mange ytre bestemmelsene i Moseloven (se Apg 10 og 11 og 15). Men også etter dette fortsatte de kristne i Israels land, med sin forstander, Jakob, Herrens bror, i spissen, å holde loven og dens skikker for sin egen del (se Apg 21,20).

Men faren ved dette viste seg som en fristelse for dem til å sette loven og gudstjenesten i den gamle pakt som et frelsesmiddel ved siden av Jesus Kristus og hans frelsesverk. Det er denne faren Hebreerbrevet er rettet mot. Det er gjennomsyret av formaninger til leserne om å holde fast ved Kristus og hans blods nåde som den eneste veien til frelse, og av advarsler mot å falle fra denne nåden.

Kirkens historie viser også at disse formaningene og advarslene i høy grad var på sin plass. For etter at Jerusalem var lagt øde, og templet med offertjenesten var falt i grus, stod det fram et parti blant disse hebreerne, de såkalte ebionittene, som åpent falt fra den kristne tro. De lærte at Jesus Kristus ikke var Guds enbårne Sønn, men bare et menneske, om enn en stor profet. For dem bestod Kristi gjerning bare i å skjerpe og fullkomme Moseloven.

Spirene til dette frafallet må ha vært til stede i den gamle hebraiske menigheten. De satte den gamle jødedommen med den mer storslagne tempeltjenesten for høyt og ville ikke se at tiden for den gamle pakt var forbi. De ville ikke se at det sanne Israel hadde fått en herlighet i Kristus, og at tjenesten i den gamle pakt bare var en skygge av den, en forberedelse.

De mange slags trengslene som den hebraiske menigheten hadde måttet lide fra det vantro Israel, mens de fremdeles måtte vente på Kristi herlighetsrike, hadde også bidratt til å gjøre dem sløve og slappe (se kap. 12). Alt dette hadde svekket frimodigheten deres så mye at flere av dem helt hadde holdt seg borte fra den kristne menighetens forsamlinger (se 10,25), og trolig bare holdt seg til tempeltjenesten.

For å avverge denne faren som truet den hebraiske menigheten, viser Hebreerbrevets forfatter nå hvordan Guds åpenbaring i Jesus Kristus så langt overstråler åpenbaringen i den gamle pakt. I kap. 1–

2 peker han på Kristus som kongen som sitter ved Guds høyre hånd, høyt opphøyet over englene, som den gamle pakt ble formidlet ved. Riktignok ble han en tid dypt fornedret, men det skjedde for at han kunne bli lik oss mennesker og som vår yppersteprest forsone oss med Gud. Derfor er det også langt mer straffverdig å ringeakte frelsen som er forkynt ved Guds Sønn, enn å ringeakte den gamle pakt, som ble formidlet ved engler.

I kap. 3–4 viser han hvordan Kristus også er like høyt opphøyet over Moses, mellommannen i den gamle pakt, som sønnen i huset er over tjeneren i huset. Igjen knytter han til dette en inntrengende formaning om ikke å forherde seg mot Kristus, slik det gamle Israel gjorde. Da ville de gå glipp av løftet om å komme inn til den sanne sabbatshvilen, slik Israels fedre gikk glipp av løftet ved sin vantro.

Med dette går forfatteren over til å skildre Kristus som den sanne yppersteprest. Det er brevets hovedtanke, og derfor er det også allerede pekt på Kristi stilling som yppersteprest både i slutten av kap. 2 og i slutten av kap. 4. I 5,1–10 vises det hvordan Kristus har de to hovedegenskapene som enhver menneskelig yppersteprest måtte ha: å kunne ha medfølelse med dem som farer vill, og å være kalt til embetet av Gud. Kristus er yppersteprest «etter Melkisedeks vis», med Guds ord som grunnlag (Sal 110).

Men før forfatteren går videre med å vise dette fullkomne prestedømmet Kristus har etter Melkisedeks vis, retter han en alvorlig formaning til leserne. Han beklager at de, så lenge de har vært kristne, er så sløve til å fatte de åndelige tingene. Han viser hvilken stor fare for sjelen det ligger i å bli stående slik ved de første grunnsetningene. Men samtidig uttrykker han håpet om at leserne, med tanke på Guds trofasthet, ville gå fram mot nidkjærhet (5,11–6,20).

I kap. 7 skildrer han så Kristus som ypperstepresten etter Melkisedeks vis. Han viser hvordan dette yppersteprestedømmet hans gir ham mange slags fortrinn framfor de levittiske prestene. Av det følger at både det levittiske prestedømmet og loven er ufullkomne når det gjelder å føre til frelse, mens Kristi yppersteprestedømme kan «fullkomment frelse dem som kommer til Gud ved ham» (Hebr 7,25).

Men Kristus er ikke bare som person langt opphøyet over de levittiske prestene. Også den helligdommen han utfører sin prestegjerning i, er høyt opphøyet over helligdommen i den gamle pakt (kap. 8).

Kristi helligdom er den himmelske, og templet i den gamle pakt var bare et svakt bilde av den. Og den pakten han er mellommann for i denne helligdommen, hviler på bedre løfter. Allerede selve det profetiske ordet i den gamle pakt betegner den nye pakt som en pakt med større åndelig verdi, og dermed har det erklært den gamle pakt for noe som skulle forsvinne.

I 9,1–10,18 vises det hvordan Kristus, vår yppersteprest, i denne sin helligdom har båret fram seg selv som det fullkomne offer og slik vunnet en evig gyldig forløsning. Det kunne ikke ofrene i den gamle pakt gi. De var bare skyggebilder av det sanne offeret og kunne ikke ta bort syndene. Det viser jo at de stadig måtte gjentas.

Ut fra dette knytter forfatteren (10,19–39) igjen til en inderlig formaning om å holde fast ved denne veien, som var innviet ved Kristi blod. Han minner om den forferdelige dommen som rammer enhver som tråkker denne nåden under føttene. Samtidig oppmuntrer han dem til å holde ut med frimodighet, også i lidelsene, slik de før hadde lidd med glede, og han peker fram mot Kristi forestående gjenkomst.

I kap. 11 stiller han fram for leserne en lang rekke eksempler på troens kraft og heltemot fra den gamle pakts dager. Og i 12,1–13 viser han dem også til Frelseren selv og hans tålmodige lidelse. Trengslene skulle de ta imot fra Guds hånd som en særlig farstukt, som hadde deres åndelige vekst som mål.

Til dette knyttes igjen (12,14–29) formaninger om å strebe framover og ikke forsømme nåden. De skulle huske hvor langt rikere det fellesskapet med Gud og hans hellige var, som de hadde fått adgang til i den nye pakt, enn det lovens pakt kunne gi. Men av det fulgte også et større ansvar.

Så slutter brevet i kap. 13 med forskjellige enkeltformaninger. De samler seg om dette: «La oss da gå ut til ham utenfor leiren og bære hans vanære!» (Hebr 13,13). Det sikter til det bruddet med det gamle Israel etter kjødet som var uunngåelig nødvendig for den nye pakts Israel, fordi timen for dommen over det gjenstridige jødefolket nå var så nær.

Av denne korte gjengivelsen av Hebreerbrevets innhold ser vi det åndelige slektskapet mellom forfatteren av dette brevet og apostelen Paulus. Grunntanken i de fleste av Paulus' brev er stadig denne, at den gamle pakt med sin lov bare var «en skygge av det som skulle komme,

men selve legemet hører Kristus til» (Kol 2,17). Men mens Paulus viser dette ut fra loven, begrunner Hebreerbrevets forfatter det samme særlig ut fra offertjenesten i den gamle pakt.

Når det gjelder tid og sted for brevets tilblivelse, går det fram av selve brevet at mottakerne allerede hørte til det andre slektsleddet av kristne (2,3), og at de første veilederne deres allerede var gått bort ved døden. I 13,7 synes det også å være en hentydning til at veilederne led martyrdøden. Og siden brevet heller ikke hentyder til at Jakob, Herrens bror, ennå var i live, må han allerede ha lidd martyrdøden.

Hebreerbrevet må derfor være skrevet etter år 63, for i det året ble Jakob, Herrens bror, martyr. Men siden templet i Jerusalem på den andre siden ikke ser ut til å være ødelagt ennå, må det være skrevet før Jerusalems ødeleggelse (år 70). Trolig er det også skrevet før jødenes opprør mot romerne, for ellers ville det nok ha vært hentydninger til det i brevet.

Men av flere ord i brevet ser vi at urolighetene som gikk forut for den jødiske krigen, allerede har vært i gang. For lesernes stilling var trang, og det blir antydet at større lidelser lå foran dem (se 12,4 og 13,7). Også ordet i 10,25, «dere ser at dagen nærmer seg», tyder på at det allerede fantes merkbare tegn på at Kristi komme til dom over det vantro Jerusalem var nær.

Vi kan da med temmelig stor sikkerhet regne med at Hebreerbrevet må være skrevet like før den jødiske krigen brøt ut, altså omkring år 66. Om stedet det er skrevet, vet vi ingenting sikkert.

At brevet også opprinnelig er skrevet på gresk og ikke på hebraisk, selv om det er skrevet til hebreerne, går fram av den vakre greske formen. Den utelukker at det kan være en oversettelse. Men gresk var så alminnelig kjent også i jødenes land at et brev på dette språket, også til hebreere, slett ikke behøver å overraske.

494. Kristi, Guds Sønns, høyhet og herlighet. Han er høyt opphøyet også over englene (1,1–4)

Uten å begynne med den vanlige hilsenen går forfatteren straks rett inn på brevets hovedpunkt, sammenligningen mellom den gamle og den nye pakt. Gjennom de tre første versene i Hebreerbrevet klinger grunntonen som går gjennom hele brevet.

Han begynner (v. 1) med å vise forskjellen mellom den gamle og den nye pakt i måten Gud åpenbarer seg på. Åpenbaringen i den gamle pakt skjedde stykkevis. Den var fordelt på «mange ganger» og kom fram på «mange måter»: snart gjennom syner og drømmer, snart gjennom engler, snart i bilder og symboler, til andre tider også mer direkte. Se 4 Mos 12,6–8 og 5 Mos 34,10, der det står at Herren ikke talte til Moses i syner og drømmer, men «munn til munn», «ansikt til ansikt».

Slik hadde Gud talt «til fedrene gjennom profetene». Grunnteksten har egentlig «i profetene». Det sier at Gud tok bolig i dem når han talte gjennom dem. Med profetene må vi forstå alle de hellige mennene i den gamle pakt som tok imot åpenbaringer fra Gud. Allerede Abraham kalles en profet i 1 Mos 20,7.

Ordet gjennom profetene er altså Guds tale til mennesket, men også Guds tale gjennom mennesket. Gjennom hele Skriften møter vi Gud, møter vi det som er «innåndet av Gud» (inspirert). Men vi møter også særpreget hos de menneskene som Gud brukte som sine redskaper.

Det var den samme Gud som talte i den gamle pakt som i den nye. Men den gamle pakt betegnes tydelig som en åpenbaring i bruddstykker, en stykkevis åpenbaring som ennå ikke hadde nådd sin fullendelse. Den nye pakts høyhet sammenlignet med den gamle viser seg derimot i at Gud her taler til oss gjennom sin Sønn. I ham taler Gud til oss, ikke stykkevis, men i den fullkomne åpenbaringen. I ham møter vi Guds «fylde».

«I disse siste dager» (egentlig «i det siste av disse dagene», av denne tidsalderen) betegner den nytestamentlige tiden med tanke på Herrens gjenkomst. Og nå utfolder forfatteren (v. 2–4) Sønnens vesen, som er så høyt opphøyet over alle profeter. Med mektige trekk maler han et bilde av denne Guds Sønn, både slik han var til før han ble menneske, og i frelsesverket hans her på jorden. Det endte med at han vendte tilbake til herligheten ved Faderens høyre hånd, der han troner også over alle engler.

Først samler forfatteren den evige Sønnens høyhet som i en sum (v. 2): Gud har «innsatt ham som arving til alle ting», det vil si at han har gitt Sønnen alle ting i hånden. Det vitnet også Frelseren om i sine dager i kjødet, slik i Matt 11,27: «Alt er overgitt til meg av min Far», og Joh 3,35: «Faderen elsker Sønnen, og alt har han gitt i hans hånd.»

Dette blir nå utfoldet ved at det vises hvordan Sønnen både i skapelsen, gjenløsningen og fullendelsen stadig er mellommannen mellom Faderen og skapningen. Ved ham har Gud skapt verden (egentlig alt det som eksisterer i «tidsaldrene»). Den samme tanken møter vi hos Paulus i Kol 1,16 og i de mektige begynnelsesordene i Johannesevangeliet (Joh 1,3).

I v. 3 skildres Sønnens høyhet ut fra hans vesen: Han er «avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen». I ham åpenbarer Faderens vesen seg. «Den som har sett meg, har sett Faderen», sier Herren (Joh 14,9). Slik Kristus har åpenbart sitt vesen, slik er den evige Faderen, full av kjærlighet og hellighet.

Uttrykket «glans» eller avglans brukes med bildet av solen for øye. Vi kan ikke og skal ikke utgrunne forholdet mellom den evige Faderen og hans evige Sønn. Men slik Skriften bruker billedlige betegnelser, kan også vi si at forholdet er som mellom solen og glansen dens. Glansen går ut fra solen og er likevel like gammel som solen. Slik går Sønnen ut fra Faderen i evighet.

Avglansen kan ikke være uten solen, og solen heller ikke uten avglansen. Likevel er solen noe for seg og avglansen noe for seg. Slik kan Sønnen ikke være uten Faderen og Faderen ikke uten Sønnen, og likevel er de forskjellige personer, hver for seg. Solen kan ingen se uten glansen dens. Slik kan ingen kjenne Faderen uten å kjenne Sønnen.

Betegnelsen «avbildet av hans vesen» sier nærmere at Faderens bilde kommer tydelig til syne i Sønnen. Slik er avtrykket av et segl et tydelig bilde av selve seglet, og likevel ikke det samme som seglet.

Og når det sies om Sønnen at «han bærer alle ting ved sin krafts ord», sier det at også de skapte tingenes opprettholdelse og bevarelse skjer gjennom Sønnen som mellommann. Med andre ord: Faderens forhold til verden er helt igjennom formidlet ved Sønnen.

Disse to tingene, at Sønnen er Guds glans eller avglans og avbildet av hans vesen, betegnes her som noe som hører til Sønnens varige, evige vesen. Og når dette utsagnet om Sønnen knyttes til hans gjerning som Frelser, å rense oss fra syndene, sier det oss at Sønnen heller ikke i sin fornedrelse hadde gitt opp sitt guddommelige vesen eller sin guddommelige makt. Men i fornedrelsen brukte han den særlig til å fullføre frelsesverket sitt.

Denne gjerningen betegnes her ved at han «fullførte (gjorde) renselsen for syndene». At vår Frelser gav seg selv, går tydelig nok fram av sammenhengen. I de eldste håndskriftene står det ikke «våre synder», bare «renselsen for syndene». Men det sier seg selv at syndene det tales om her, var våre, hele verdens synder (se 1 Joh 2,2).

Dette trekket i bildet av vår Frelser, at han fullførte renselsen for syndene, samler hele Frelserens gjerning i hans jordeliv som i en sum. Det tjener ikke minst til hans opphøyelse. Fordi han fornedret seg helt ned til døden på korset, derfor har Gud høyt opphøyet ham, og slik er hans navn blitt navnet over alle navn.

Stedet her står i nærmeste åndelige slektskap med det apostelen Paulus skriver i Fil 2,6–11, og gir rike bidrag til å forstå det ordet rett. Det viser oss også at Frelserens selvfornedrelse (kenosis) ikke bestod i at han la av sitt guddommelige vesen eller sin guddommelige makt, selv om den førte med seg en forandring i hvordan han brukte den.

Så slutter v. 3 med å skildre hvordan Guds evige Sønn, etter å ha åpnet oss kilden «mot synd og urenhet» (Sak 13,1), igjen vendte tilbake

til sin herlighet, da han «satte seg ved Majestetens høyre hånd i det høye». Av det går det fram at han er blitt større også enn englene, «så meget større … som han har arvet et herligere navn» (Sønnenavnet) enn de.

Med dette går forfatteren videre til å skildre Kristi overhøyhet særlig med tanke på englene. Denne utfoldelsen strekker seg fra dette fjerde verset til slutten av kap. 2. Englene var jo også virksomme i den gamle pakt. Men er Sønnen større enn englene, ligger det i det at han også er større enn alle de ypperste menneskene i den gamle pakt (profetene).

Når det står at han er «blitt» så meget større enn englene, peker dette uttrykket på at Sønnen i sin fornedrelse på visse måter for en kort tid stod under englene i ytre herlighet, men nå troner over dem igjen ved Faderens høyre hånd.

Gud har fra evighet gitt sin Sønn oss til Herre,
stort er hans navn, og høylovet det evig skal være;
himmel og jord
hyller ham, lyder hans ord,
Herren er han til Guds ære.

495. Det gamle testamentes vitnesbyrd om Kristi overhøyhet over alle engler (1,5–14)

Det første avsnittet sluttet (v. 4) med å peke på at Kristus som Sønnen hadde arvet et så mye herligere navn enn englene. Dette blir nå bekreftet med henvisning til den andre salme og 2 Sam 7,14. Begge disse stedene inneholder messianske spådommer om den lovede kongen av Davids ætt. Og på begge stedene er Sønnenavnet nærmest en betegnelse for at Frelseren, som ble menneske, ble opphøyet til setet ved Faderens høyre hånd som den evige kongen.

Slik vitner også Paulus for jødene i Antiokia i Pisidia på sin første misjonsreise (se Apg 13,32–33): Gud har «reist Jesus opp. Slik står det jo skrevet i den andre salme: Du er min Sønn, jeg har født deg i dag.» Her tenkes det altså ikke så mye på at Sønnen fra evighet går ut fra Faderen – selv om den betydningen på ingen måte er utelukket – som på hans opphøyelse ved oppstandelsen og himmelfarten.

Riktignok kalles også englene noen steder Guds barn (se Job 38,7), og troende mennesker kalles det samme. Men ingen, verken engler eller mennesker, er blitt kalt «Sønn» av Gud på en slik høytidelig måte som den enbårne Sønn. Også når det i Frelserens dager i kjødet lød til ham både ved dåpen og ved forklarelsen på fjellet: «Dette er min Sønn, den elskede!», gir dette ordet Frelseren en enestående stilling som Sønn.

Vantro rasjonalister har ofte forsøkt å forklare Kristi stilling som Sønn på samme måte som når troende mennesker blir kalt Guds barn. Men selv de vantro jødene på Herrens tid forstod svært godt at

han, ved å kalle seg selv Guds Sønn, betegnet en helt særegen stilling overfor den himmelske Faderen. Like lite som til noe menneske har Gud sagt til noen engel på den måten: Du er min sønn. Ingen har han gitt dette navnet på denne enestående måten.

Etter å ha utfoldet dette om Sønnens navn begrunner forfatteren videre, mer generelt og med ord fra den gamle pakt, at Kristus er «blitt så meget større enn englene».

Først (v. 6) viser han til at det allerede i den gamle pakt var forutsagt at englene skulle tilbe Sønnen, med tanke på herligheten i det messianske riket. «Fall ned for ham, alle guder!» heter det i Sal 97,7. Ordet «alle guder» er i den greske oversettelsen, som Hebreerbrevets forfatter har brukt, gjengitt med «alle Guds engler», med tanke på englenes himmelske vesen. Salmeordet sier hvordan alt skal bøye seg og tilbe når timen for Guds dom kommer, så englene også med rette kan regnes med i det.

Ordene «når han så igjen fører den førstefødte inn i verden» (slik gjengis grunnteksten mest riktig) peker nettopp på den stunden da Gud vil la sin enbårne Sønn komme igjen til dom over verden (se Apg 17,31). Når Kristus her kalles «den førstefødte», er det på samme måte som i Rom 8,29. Der kalles han «den førstefødte blant mange brødre», med tanke på oss mennesker. Han er blitt vår bror, så sant vi ved ham er blitt Guds barn.

I v. 7–14 peker forfatteren på fire skriftord, ett om englene (v. 7) og tre om Herren. Med dem understreker han englenes stilling som tjenere overfor Sønnens stilling som den evige kongen.

«Om englene sier han: Han gjør sine engler til vinder og sine tjenere til flammende ild.» Med det menes at Guds engler virker med i naturens mektigste krefter for også gjennom dem å utføre Guds ærend. Det er et vakkert ord, som viser oss at naturkreftene ikke går sine egne veier, men er i Guds hånd under englenes ledelse.

Men mens englene altså betegnes som tjenere, peker de messianske løftene på Kristus som konge og Gud, han som har en trone som står i evighet. Dette vises først ut fra Sal 45,7–8. Når det i denne salmen står: «Din Gud har salvet deg med gledens olje fremfor dine medbrødre», tenkes det i grunnteksten med «medbrødre» nærmest på alle andre konger og herskere. Kristus er «herrers herre og kongers konge» (Åp 17,14).

Også Kristi troende er ved hans nåde gjort til «konger og prester» (Åp 1,6)[1] og slik blitt hans medbrødre. Likevel tenkes det her særlig på englemaktene, som jo ofte kalles «troner, herredømmer, makter» (se Kol 1,16 og Ef 1,21). Men også over disse «medbrødrene» er Sønnens evige trone høyt opphøyet.

I v. 10–12 framheves ordet fra Sal 102,26–28 (etter den greske oversettelsen). I dette salmeordet tales det til Herren, Israels Gud. Men Faderen har jo gitt alle ting i Sønnens hånd. Det som sies om Guds makt på dette stedet, gjelder derfor også Sønnen, han som alle ting er skapt ved, og som bærer alle ting ved sin krafts ord (v. 2–3). Det er Sønnens evighet og uforanderlighet, i motsetning til de skapte tingene, som dette ordet framhever.

Og endelig nevnes ordet fra Sal 110. Til ingen engel lød noen gang det som Gud Herren her sier til Davids Herre, den lovede Messias. Bare til Sønnen har det lydt: «Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter!»

Så avslutter forfatteren dette skriftbeviset. Som summen av det hele understreker han hvordan englene i Skriften alltid bare betegnes som «tjenende ånder, som sendes ut til tjeneste for deres skyld som skal arve frelse», til tross for sin himmelske høyhet. Grunnteksten har «som sendes ut» for å betegne det som noe som stadig skjer, også den dag i dag, som englenes stadige gjerning.

Når englene her (v. 14) omtales som tjenende ånder, ses tjenesten deres i forhold til Gud. Det sies ikke at de er menneskenes tjenere, unntatt for så vidt som de blir sendt ut til det i Guds tjeneste. På samme måte taler Paulus i 1 Kor 3,21–23 og 4,1 om seg selv og sine medhjelpere som tjenere. I Kristi tjeneste var de menneskenes tjenere. Slik også englene.

Til Guds barn lyder det: «For han skal gi sine engler befaling om deg, at de skal bevare deg på alle dine veier» (Sal 91,11). Herrens hellige får hjelp av englenes lysende hær og har englevakt omkring seg. Men hvor herlig englenes tjeneste enn er, er den likevel ikke Kristi gjerning. Ham tilber alle engler som Guds enbårne Sønn.

Og når vår lovsang, alltid ny,
fra jord seg svinger lett mot sky

[1] NB: «et kongerike, til prester».

med glade juletoner,
vårt fattige halleluja
med salig fryd istemmes da
av engler i millioner.

496. Inntrengende formaning om ikke å ringeakte, men holde fast på den frelsen som er kommet til oss ved Herren (2,1–4)

I kap. 1 var det vist at Sønnen er opphøyet over englene. Men når «det ordet som ble talt gjennom engler (lovens pakt), stod fast, og hver overtredelse og ulydighet fikk sin fortjente straff», hvor mye mer bør vi da ikke holde fast på det vi har hørt gjennom Sønnen! Og hvor mye mer straffverdig blir det ikke å ringeakte den store frelsen som er kommet til oss fra Gud i denne hans fullkomne åpenbaring gjennom Sønnen (v. 1–4)!

Den sammenstillingen av Sønnen og englene som begynte i kap. 1, blir her avbrutt av en inderlig formaning. Også senere i brevet, når forholdet mellom den gamle og den nye pakt utfoldes på forskjellige måter, bryter formaningen fram med visse mellomrom. Det var fare på ferde blant de hebraiske kristne.

De holdt på å falle i ringeakt for den nye pakt, der herligheten var av mer åndelig art. I stedet så de til åpenbaringsformene i den gamle pakt, som utvortes sett var mer storslagne: lovgivningen på Sinai ved englenes formidling og hele den prektige tempeltjenesten. De holdt på å drive bort fra Kristus, og det brant i hjertet på Hebreerbrevets forfatter. Hvor gjerne ville han ikke holde dem fast i den trygge havnen som Kristi frelse er, og vise dem Kristi usigelige herlighet!

«Derfor», sier han (v. 1), «må vi så mye mer holde fast», nettopp fordi han som vi har hørt Ordet gjennom, er Guds evige Sønn. Og med vemodig alvor føyer han til: «så vi ikke skal drive bort fra det.»

Det greske ordet for «drive bort» betyr egentlig «bli drevet forbi av strømmen». Det er som om forfatteren ser den evige frelses velsignede havn for seg. Men han ser også en strømning blant de hebraiske kristne som truet med å føre dem bort fra Jesus Kristus og frelsen i ham, så de ikke nådde inn i havnen.

Hvilket alvor i dette ordet også for oss! Livets store hav er fullt av strømmer som stadig vil føre oss forbi innløpet til frelsens havn. Det er strømmen av gamle vaner, av selskapelige forbindelser og av kjødelige familieforhold. Det var særlig den som hadde fått tak i disse hebraiske kristne for å drive dem ut i jødedommen igjen.

Så er det strømmen i vår egen onde natur, som alltid vil se mer på det timelige og synlige enn på det evige og usynlige. Dessverre går det så lett å drive med strømmen, å komme i drift, bort fra himmelens strand. La hver prøve seg selv!

Og forfatteren advarer. I våre dager sies det så ofte at en ikke må skremme mennesker ved å peke på fortapelsen. Men Guds ord mener noe annet. Med den store nåden følger også det store ansvaret. Forfatteren minner leserne om at lovens gamle pakt aldri ble overtrådt uten straff. Og dens ord var jo likevel bare «talt gjennom engler».

Riktignok står det ikke noe om at engler var med, i Andre Mosebok, der det fortelles om lovgivningen på Sinai, selv om det antydes ved lyden fra hornet (2 Mos 19,16). Men i 5 Mos 33,2 tales det om at Herren, da han åpenbarte seg på Sinai, «kom med titusener av hellige», og med det menes nok englene. Det samme pekes det på i Sal 68,18.

Og minnet om dette levde i jødefolket. Derfor sier også Stefanus i talen sin for Rådet: «Dere som har mottatt loven, gitt ved engler» (Apg 7,53), og apostelen Paulus sier i Gal 3,19 at loven ble «gitt ved engler». Men Sønnen er større enn englene.

Og den nye pakt var jo kommet til dem, «stadfestet for oss av dem som hadde hørt ham» (Herren). Av dette ordet ser vi at apostelen taler til kristne som allerede hørte til det andre slektsleddet etter Kristus. Og når han sier «oss» (v. 3), regner han altså seg selv med blant dem som ikke direkte hadde hørt Herren. Som vi har sett i innledningen til brevet, kan Paulus altså ikke ha vært forfatteren. For han hevder jo stadig at han har fått Ordet direkte fra Herren (se Gal 1 og 1 Kor 9).

Og denne nye pakt var jo ikke bare stadfestet for dem av dem som hadde hørt Herren. Gud selv hadde dessuten vitnet med disse sine

vitner, både ved tegn og under og mange slags åpenbaringer av sin kraft, og ved å gi Den Hellige Ånd etter sin vilje (de forskjellige nådegavene fra Ånden).

Om altså den gamle pakt aldri kunne overtres uten straff, hvor mye mer da denne nye pakt!

«Hvordan skal vi da unnfly om vi ikke akter så stor en frelse?» Ja, det er et spørsmål som ikke kan besvares. For det finnes ingen utvei utenom Jesus. Blir denne dyrekjøpte frelsen foraktet, da er undergangen viss. Og husk at det «ikke å akte» frelsen i Kristus i lengden blir det samme som å forakte den. Den som blir ved i likegyldighet, er en foraktende like så vel som den som åpent trosser.

Så la oss holde fast på ordet fra Guds Sønn, «så vi ikke skal drive bort». Vil vi holde fast, da holder han fast, og da kan ingen storm og ingen strøm rive oss ut av hans hånd.

Med all din nød deg i hans armer kast,
han holder fast, han holder fast!

497. Det er Kristus som ved sin død for alle har banet oss vei til den herligheten Skaperen hadde bestemt menneskene til (2,5–9)

Etter formaningen i det foregående vender forfatteren tilbake og fører videre det han har sagt om Kristi uforlignelige fortrinn framfor englene. Samtidig viser han at Kristi død var nødvendig.

«Den kommende verden» som brevet taler om (v. 5), når det maler for oss den herligheten som er vunnet i Kristus, betegner den kommende nye jord. Der skal Guds kjærlige skapertanke med menneskene bli fullt ut virkeliggjort, den som ikke ble nådd på denne jorden på grunn av synden. Men ifølge Ordet er det ikke englene Gud har lagt denne kommende verden under. Det er Jesus, Guds Sønn som ble menneske. Bare i ham når mennesket den «ære og herlighet» som Gud fra begynnelsen hadde tiltenkt det. Ikke gjennom englenes makt, men gjennom Sønnens død ble veien banet for mennesket til å nå sitt opprinnelige mål.

For jødene var det en stadig anstøtssten for troen på Jesus som Messias at han var et menneske som vi, og at han åpenbarte seg som den fornedrede, lidende og døende mannen. Og vi forstår at også de hebreiske kristne ble fristet av djevelen til å se ned på denne Frelserens skikkelse.

Derfor viser forfatteren av Hebreerbrevet dem nå at Jesu fornedrelse og død var nødvendig. Det var den eneste veien vi kan nå fram til den herlige bestemmelsen Gud har satt for oss i Skriften.

Han går ut fra ordet i Salme 8, der salmisten stiller spørsmålet: «Hva er et menneske, at du husker på ham? Eller et menneskes sønn, at du ser til ham?» I tilbedende undring betrakter salmisten den høye stillingen Gud opprinnelig hadde skapt mennesket til. Gud hadde gjort mennesket bare litt «lavere enn englene» (egentlig etter den hebraiske grunnteksten «enn Gud», se bibelforklaringen til Sal 8). Han hadde kronet ham «med ære og herlighet» og satt ham til herre og konge over skapningen.

Her blir mennesket skildret for oss slik Gud skapte det, i sin herlighet som Guds bilde (v. 6–8), ut fra Salme 8. Forfatteren av salmen blir ikke nevnt ved navn her («det er en som et sted har vitnet»), nettopp fordi alle regnes med å vite at salmen er av kong David.

For en forskjell det er på Guds ord om hva mennesket er, og det kjødelige menneskets tanker om det! Avgudsdyrkeren tenker at mennesket står under fuglene, dyrene og krypet, og kaster seg i støvet for dem. Fritenkeren regner mennesket for et produkt av naturkreftene, eller han mener at mennesket nedstammer fra apene, og gjør det til ett med dyrene.

Hvor høy og herlig er ikke denne skildringen av mennesket i motsetning til det! Gud husker på oss mer enn en mor husker på sitt barn. Han ser til menneskenes barn på mange slags måter. Han har satt solen til å lyse for mennesket og arbeide for ham, og naturkreftene til å være hans tjenere. Alle skapte ting er til for menneskets skyld.

Forfatteren av Hebreerbrevet har med kong Davids ord sett på menneskets opprinnelige herlighet. Så lyder det vemodige ordet: «Ennå ser vi ikke at alt er ham underlagt» (v. 8).

Gjennom disse ordene trer et annet bilde av mennesket fram. Det er mennesket slik synden har gjort det. Skaperens opprinnelige bestemmelse er ennå ikke blitt virkeliggjort. Menneskets krone har rullet i støvet, og hans «ære og herlighet» er blitt flekket av synden. Naturen gjør motstand, og nå må han «ete sitt brød i sitt ansikts sved» (1 Mos 3,19). Dyrene må temmes, ellers vil de ikke tjene ham, og også de tamme dyrene trosser ham av og til.

Menneskesjelen var fra begynnelsen «dertil født og båren i Gud å vorde skjønn og rik». Men nå «er den ganske jordisk bleven og intet mere rett forstår, vet ei hvorhen den er fordreven, og vill i denne verden går; den kan seg ei til Gud oppsvinge, men elsker det som er så ringe».

Men så vender forfatteren av Hebreerbrevet igjen blikket bort fra det falne mennesket og hen til Jesus: «Men han som for en kort tid var satt lavere enn englene (nemlig i sin fornedrelse som menneske her på jorden), Jesus, ham ser vi kronet med herlighet og ære fordi han led døden, for at han ved Guds nåde skulle smake døden for alle» (v. 9).

Der stråler håpet fram for oss falne mennesker. I Jesus er menneskenaturen løftet opp til den «ære og herlighet» som opprinnelig var bestemt for den. Men denne herligheten ble nettopp vunnet gjennom lidelse. Det var Guds nådes hensikt både med Kristi død og med hans forherligelse at hans død kunne bli til frelse for alle. Kristus fornedret seg selv og ble menneskene lik. Han ble satt litt lavere enn englene, «for at han skulle smake døden for alle».

I grunnteksten står det egentlig «for hver enkelt». Det sier noe om Frelserens kjærlighet til hvert eneste medlem av menneskeslekten, denne kjærligheten som er «sterk som døden» (Høys 8,6). Hvert enkelt menneske har lov å si: «Han døde for meg.» Uttrykket «smake døden» peker på hvor bitter Kristi død var. Og at han døde «ved Guds nåde», peker inn i farshjertets kjærlighet. Så har Gud elsket denne menneskeverden at han ga sin Sønn, den enbårne.

«Derfor har òg Gud høyt opphøyet ham» (Fil 2,9). Den herligheten Kristus hadde hos Faderen fra evighet, vant han liksom på ny også for sin menneskenatur gjennom sin lidelsesvei. I ham har menneskenaturen vunnet tilbake sin tapte krone, og alle hans troende skal også en gang krones med ære og herlighet. Ved Kristi død er porten til det tapte paradis blitt lukket opp. Det er herlighetsglansen i vår Frelsers fornedrelse. Om de hebreiske kristne, ja, om alle syndere på jorden, ville åpne hjertet for denne herligheten, for Golgatas stråleglans! Da er korsets anstøt borte.

Det er en port som åpen står,
der ut som morgenrøde
en stråleglans fra korset går,
hvorpå vår Frelser døde.

O dyp av nåde, underlig,
den port ble lukket opp for meg,
for meg, for meg,
ble lukket opp for meg!

498. Gjennom lidelse til herlighet, fri fra frykten for døden ved vår miskunnelige yppersteprest, vår store bror (2,10–18)

I slutten av forrige stykke ble det pekt på at Jesus ble opphøyet nettopp fordi han gikk lidelsens vei og ved Guds nåde smakte døden for hver eneste synder. Men tanken om en lidende og døende Messias var stadig et anstøt for jødene, og de hebreiske kristne måtte stadig høre den spottet av sine slektninger etter kjødet. Nettopp derfor dveler forfatteren av Hebreerbrevet nå ved hvorfor veien måtte gå gjennom lidelse for at Kristus skulle kunne bli en Frelser for de falne og fangne menneskebarna.

I v. 10 ser vi dypt inn i Guds farshjerte. Han, den store Gud, som alt er til for og alt er til ved, han som er alle tings opphav og dypeste kilde, «førte mange barn til herlighet». Guds frelsestanker sikter ikke bare på en liten del av menneskeheten, men på de mange barna. Når alle de frelste en gang blir samlet, skal det bli «en stor skare som ingen kunne telle» (Åp 7,9). Men i sin visdom fant den himmelske Far ingen annen vei til frelse for de mange barna enn gjennom en lidende Frelser. Det «sømmet seg for ham … å fullende deres frelses høvding gjennom lidelser».

Ordet som er gjengitt med «fullende», betyr etter grunnteksten egentlig «gjøre fullkommen». Uttrykket betegner Frelserens lidelsesvei ikke bare som den veien som endte med at han ga seg i døden for

oss. Den var også en hellig skole der han ble «fullkommengjort», det vil si gjort skikket til gjerningen å hjelpe de mange barna til herlighet. Vi finner noe lignende i 5,8: «Enda han var Sønn, lærte han lydighet av det han led.»

Det var jo ikke i sitt indre vesen vår Frelser hadde noe å lære og bli «fullkommengjort» i, men med tanke på gjerningen. Nettopp ved at han selv led og ble øvd i lydighet når fristelsene stormet mot ham, er han blitt den miskunnelige og trofaste ypperstepresten som kan forstå de mange barnas kamp og trengsel. Slik ble han gjennom lidelser fullendt til sin frelsergjerning. Skriften sier ofte at Kristus «måtte» lide dette. Hver smerte, hver tåre, hvert sår – alt var nødvendig for at han fullt ut kunne være skikket til å være de fortaptes Frelser og hjelper.

I det små skal Jesu venner følge ham også i dette. Også for oss går veien gjennom lidelse til herlighet. Men ofte sender Gud oss lidelsen også for å fullende oss, så vi i etterfølgelsen av Frelseren blir mer skikket til å være til velsignelse for andre som lider. De som er prøvd i lidelsens skole, kan best forstå andre som lider. Derfor skal vi ikke fare opp eller knurre når lidelsen kommer. Vi skal se til å få ut av den alt vi kan, både for oss selv – for vi trenger også selv stadig å bli hjulpet framover ved lidelsens ballast – og for vår tjeneste for andre.

I v. 11–13 utvikles nærmere det broderforholdet som er blitt til mellom «de mange barna» og Guds enbårne Sønn. Både «han som helliggjør», nemlig Kristus, og «de som helliggjøres», hans troende, «er alle av én», nemlig av den evige Far. Kristus «skammer seg ikke ved å kalle dem brødre». Det er et underlig stort ord, som nok må bøye oss ned i dyp tilbedelse. Ja, det er sant at Jesus er vår bror.

Det var allerede forutsagt i de messianske løftene i den gamle pakt (v. 12–13). Først blir et ord tatt fra Salme 22, salmen om vår Frelsers lidelse, men også om hans opphøyelse. Den viser hvordan hans klagesang skulle ende i lovsang når han hadde fullført verket for sine falne brødre: Midt i menigheten ville han lovsynge Guds navn. Deretter blir et ord tatt fra profeten Jesaja (Jes 8,17–18), der profeten sier: «Jeg vil vente på Herren … Jeg vil vente på ham» («sette min lit til ham»), og så føyer til: «Se, jeg og de barna Herren har gitt meg».

Alt i den gamle pakt er forbilledlig. Også profeten selv står her som et hellig forbilde på Kristus. Barna han stod sammen med, blir da et

forbilde på de barna Kristus står midt iblant – de barna han tok på seg kjøtt og blod fra for å bli sine brødre lik i alle ting.

Det siste, at han måtte ta på seg kjøtt og blod og bli menneske som vi, blir nå begrunnet (v. 14–15). Bare slik kunne han fri oss, dødens barn, fra trelldommen under dødsfyrstens velde. For å kunne det måtte han selv lide døden. Han drepte døden for oss ved selv å lide døden. Djevelen stod som den store fangevokteren med «dødens velde» og hadde sperret alle syndere inne i dødens fangebur. Djevelen har dødens velde for så vidt som han, ved å bringe synden inn i menneskehjertet, også har brakt døden inn som syndens lønn.

Og hvor sant det er at frykten for døden (v. 15) har lagt seg som en lenke over den falne menneskeslektens liv på jorden! Det finnes en umiddelbar frykt for døden som en merker også hos dyrene, og den kjenner også vi mennesker i vår legemlige natur. Men mennesket kjenner i tillegg en annen dødsfrykt. Gjennom hedningeverdenen går det dype spørsmålet: «Hvor bærer det hen gjennom døden?» Vi må forlate jorden, hjemmet og familien. Ikke i flokk, men én etter én går vi gjennom dødens port. Og sjelden sover samvittigheten så dypt at synderen ikke også kjenner frykten for det kommende regnskapet.

Men Kristus har ved sitt blod knust hodet på ham som hadde dødens velde. I Kristus kan dødsfrykten overvinnes, nettopp fordi han selv gikk gjennom døden og seiret over døden. Fra den oppstandne Herren, som har fart opp til himmelen, lyder seiersropet: «Jeg var død, og se, jeg er levende i all evighet. Og jeg har nøklene til døden og dødsriket» (Åp 1,18). Derfor kan vi nå synge: «Som dugg på slagne enger, slik faller livets ord på kristnes sykesenger, i sky da håpet gror; og trøsten over døden, derav er førstegrøden, forsvunnet er derved all dødens bitterhet.» Den som himmelen har smilt til, kan nå selv smile av døden.

Men han kunne ikke dø for oss uten å bli menneske. Vi dør fordi vi er født. Kristus ble født for at han skulle dø.

I v. 16 blir det begrunnet at Kristus måtte bli menneskesønn og få del i vårt kjøtt og blod. Det var jo ikke englene, disse åndevesenene, han kom for å ta seg av, men Abrahams ætt, menneskebarna. At menneskeheten her blir kalt med dette navnet, Abrahams ætt, har kanskje sin nærmeste grunn i at brevet særlig henvender seg til hebreiske kristne. Men Abrahams ætt omfatter jo alle de troende,

også dem som er av hedensk ætt, slik Paulus skriver i Galaterbrevet: «Og hører dere Kristus til, da er dere Abrahams ætt og arvinger ifølge løftet» (Gal 3,29).

Ordet «det er jo ikke engler han tar seg av» sier ikke noe nedsettende om de hellige englene. Det sier bare at Kristus ikke trengte å fornedres og lide i kjøtt og blod for deres skyld, for disse himmelske åndene hadde jo bevart sin opprinnelige herlighet. Og for de falne englene kjenner Skriften ingen frelse. Men flere ganger møter vi i Skriften den tanken at menneskeslekten er kommet i et enda nærmere forhold til Kristus enn englene, ved at Guds evige Sønn ble menneske for vår skyld.

I v. 17–18 slutter denne utviklingen av lidelsens vei som nødvendig for vår frelses høvding, anføreren for den frelste menneskeslekten. Forfatteren viser at det ikke bare var soningen for våre synder som krevde hans lidelse. Med den fulgte også dette, at Frelseren ved den skulle formes («fullendes», se v. 10) til å «bli en miskunnelig og trofast yppersteprest for Gud til å sone folkets synder». Det barmhjertige sinnet som kan ha full medfølelse med brødrenes lidelser og fristelser, vant vår Frelser nettopp ved selv å gå gjennom lidelse og fristelse.

«Derfor måtte han i alle ting bli sine brødre lik.» «Lik», står det. Skriften bruker alltid dette ordet om likheten (se Rom 8,3: «i syndig kjøds lignelse») for å uttrykke forskjellen mellom vår Frelsers menneskelighet og vårt menneskevesen: Han var det syndfrie mennesket (se Hebr 4,15: «men uten synd»). Men som menneske kunne han fristes, og han ble fristet gang på gang til å gi opp sin lidelsesvei. Men fristelsen ble stadig maktesløs mot vår hellige Frelser. Hos ham kan vi finne hjelp som forstår oss, til seier i alle våre fristelser.

Her i v. 17 møter vi for første gang tanken om Kristus som vår yppersteprest. Det er grunntanken i Hebreerbrevet. I den falne menneskeslekten viser det seg stadig en trang til å ha en prest, en som kan tre fram for Gud på andres vegne. Hedningene har også sitt presteskap, som tjener ved avgudsaltrene, for hedningene kjenner ikke den levende Gud. Men de frykter den usynlige åndeverdenen, og derfor har de prester som skal være mellommenn mellom dem og det usynlige.

Men først i Kristus er prestedømmets vesen blitt fullendt. Også den gamle pakts prestedømme var jo bare forbildet. Han, vår himmelske

bror, er vår vei til Gud, og han er Guds vei til oss. Han sonet folkets synder for Guds åsyn, og han bringer Guds trofaste barmhjertighet til alle som sukker når fristelsene stormer mot dem.

Er det sant at Jesus er min broder?
Er det sant at arven hører meg?
Skal jeg nyte farshusets goder?
Å, så bort med alt som engster meg!

499. Kristus større enn Moses (3,1–6)

I forrige kapittel avsluttet forfatteren av Hebreerbrevet sin betraktning av hvor høyt Kristus er opphøyet over englene. Han hadde vist at Kristus for en tid var blitt satt litt lavere enn englene i det ytre, ved å ta på seg menneskelig kjøtt og blod. Grunnen var at han som vår miskunnelige ypperstepresten ville lide døden for alle. Nå i dette stykket viser han at Kristus også er opphøyet over den menneskelige mellommannen i den gamle pakt, Moses. Ut fra det kommer han på ny med en inntrengende formaning om å holde ut til enden.

«Derfor» (v. 1), nettopp fordi vi har en så opphøyet Herre, gjelder det at vi retter blikket mot ham og virkelig «gir akt på» hva han er, og hva vi har i ham. For et vakkert navn de troende blir nevnt med her: «Hellige brødre, dere som har fått del i et himmelsk kall»! Her har vi navnet «hellig» brukt i tiltale («dere hellige»), og det er altså også bibelsk. Vanligvis tales det jo om de hellige, men i Fil 4,21 finner vi også betegnelsen «hver hellig». «Et himmelsk kall» (v. 1) betegner vårt kristne kall både som rettet mot de himmelske godene og som utgått fra himmelen.

Vår Frelser blir her kalt «den apostel og ypperstepresten som vi bekjenner». Kristus kalles «apostel», for dette ordet betyr egentlig «utsending». Vår Frelser er utgått fra Faderen (Joh 16,28) og har brakt oss Ordet fra Gud.

Men ikke bare Ordet. Han er ikke bare vår «apostel», men også vår «ypperstepresten». Ved offeret av sitt blod har han også skaffet oss nåde hos Gud ved å bli en soning for våre synder. Det er med rette sagt at disse to navnene, «apostel» og «ypperstepresten», betegner Kristus både

som den som fører Guds sak hos oss, og den som fører vår sak hos Gud. Det er da på Kristus som vår apostel og yppersteprest at «vår bekjennelse», det vil si vår kristne tro, hviler.

Dermed går forfatteren over til å sammenligne Kristus Jesus, den nye pakts mellommann, med Moses, den gamle pakts mellommann. Først (v. 2) viser han hva disse to mellommennene har felles. Begge var «tro mot den som innsatte» dem til det de var. I 4 Mos 12,7 sier Gud om sin tjener Moses: «Han er tro i hele mitt hus.»

Men nå blir det vist (v. 3) hvor mye større ære det er over Kristus enn over Moses. For Moses var bare en del av huset, men Kristus har selv bygd huset, reist det og ordnet det. Og i det ligger at han har guddommelig herlighet, for «den som har bygd alt, er Gud». Ikke noe hus blir til av seg selv, men det blir bygd av noen, og slik er det også med Guds hus. Gud har bygd det, men ved sin enbårne Sønn. Derfor er Sønnen, som den som har bygd huset, større enn selve huset, som Moses, som sagt, bare var en del av.

Guds hus («hele hans hus», v. 5) betegner her Guds menighet både under den gamle og den nye pakt. Det er ett hus. For Kristus var klippen som den gamle pakt hvilte på (1 Kor 10,4), like fullt som han er «grunnvollen» (1 Kor 3,11) for den nye pakt.

I v. 5–6 blir enda et punkt vist som belyser at Kristus er opphøyet over Moses. Han har ikke bare bygd det huset som Moses bare var et medlem av, om enn et svært velsignet medlem. Moses var også bare tjeneren, slik som englene. Kristus er Sønnen over huset. Moses' vitnesbyrd var trofast. Det Gud hadde pålagt ham å vitne, bar han fram, også det som pekte fram mot de kommende dagene, mot Guds Sønns vitnesbyrd. Men den nye pakts menighet har mer enn den gamle pakts barn, så sant Sønnens vitnesbyrd er større enn tjenerens.

Likevel var de hebreiske kristne i ferd med å foretrekke tjenerens vitnesbyrd framfor Sønnens – vitnesbyrdet fra ham som bare var som en stein i huset, framfor vitnesbyrdet fra selve byggmesteren. Derfor føyer forfatteren av brevet vårt også til som en alvorlig advarsel: «Og hans hus er vi, så sant vi like til enden holder fast ved frimodigheten og det håpet vi roser oss av» (rettere: «så sant vi holder håpets frimodighet og ros urokkelig fast til enden»).

Det ligger et dypt alvor i dette tillegget. For her blir det jo sagt, slik som i v. 14, at bare de er de sanne medlemmene av Herrens hus som

har en tro som holder ut til enden. Guds øye ser ut over hele vårt løp, og han kjenner bare dem for sine som ikke blir liggende halvveis, men fullfører løpet. Derfor sier Herren også i Matt 7,23 til de fortapte, også til dem som en tid profeterte i hans navn: «Jeg har aldri kjent dere.» Den tro som holder fast til enden, den alene er den frelsende tro.

Og la oss legge merke til at denne frelsende troens vesen her blir beskrevet som det å holde fast ved håpets frimodighet og ros. Vårt kristne håp må virke frimodighet i oss, og dette håpet er vår ros, det eneste vi har å rose oss av. Troens hjerteblad er da nettopp dette: ikke å kaste frimodigheten bort, men leve i håp, også mot håp. Se Abrahams eksempel (Rom 4,18): «Mot håp trodde han med håp.»

At dette blir innskjerpet så sterkt, kommer av at kristenlivet svært ofte fører oss inn i forhold der Guds makt og nåde liksom ikke er å se i det ytre. Men i slike trange tider, som går så langsomt, skal det nettopp vise seg om troen vår er ekte. Da skal det vise seg om håpet som er grunnfestet i Guds løfter, er blitt et liv i oss, som holder frimodigheten oppe og ikke formørker for oss den herligheten Gud av nåde har gitt oss som vår ros.

Slipper vi frimodigheten, visner også troen på den levende Gud. Derfor er motløshet og forsagthet, knurr og tvil en så stor fare. Gud gi oss å holde fast til enden ved det lille, trosfriske «likevel» som vi så ofte møter hos Herrens vitner!

Slik er det hos Jeremia: «Om våre misgjerninger vitner mot oss, Herre, så vis oss likevel nåde for ditt navns skyld!» (Jer 14,7) Og den samme tonen møter oss i Sal 68,20: «Lovet være Herren dag etter dag! Legger man byrde på oss, så er Gud likevel vår frelser.»[1] Ja, «salige er de som ikke ser, og likevel tror» (Joh 20,29).

Håp mot håp, det skal være vårt løsen,
verdens og tidenes ugunst til tross;
korset, det tyngste, vil selv vi bære,
stille som Kristus bar korset for oss!

[1] NB: «Legger man byrde på oss, så er Gud vår frelser.»

500. En advarsel mot å ligne de gjenstridige fedrene, som måtte dø i ørkenen på grunn av sin vantro og gikk glipp av den hvilen Gud hadde bestemt for dem (3,7–19)

Allerede i forrige stykke møtte vi den dype advarende tonen (se v. 6). Det er den som nå også klinger gjennom dette stykket, der forfatteren viser til ordet i Sal 95,7–11. Denne henvisningen til Det gamle testamente blir innledet med: «Som Den Hellige Ånd sier.» Også her møter vi den urokkelige vissheten hos vitnene i Det nye testamente: Også Det gamle testamente er helt igjennom et verk av Guds Ånd.

Ordet fra Det gamle testamente er gjengitt fritt og brukt om den nye pakts Israel. Salmeordet viser til hvor gjenstridig det gamle Israel var mot Gud. Det peker på det som skjedde ved Refidim (2 Mos 17,1–7), der folket knurret fordi de manglet vann, og fristet Herren – i tvil og vantro satte de hans langmodighet på prøve. Stedet fikk siden navnet «Massa og Meriba». Her i v. 8 er det gjengitt med «forbitrelsen» (Meriba) og «fristelsen» (Massa).

Denne framferden av folket der ute i ørkenen gjentok seg jo gang på gang i de førti årene, enda de så Guds store gjerninger (v. 7–9). Den førte Guds vrede over dem, så de ikke fikk lov å komme inn til «Guds hvile» (v. 10–11).

Dette advarende eksemplet blir nå brukt som en alvorlig påminnelse til de hebreiske kristne. De hadde jo nå sin nådetid, da Guds røst i Kristus lød til dem gjennom evangeliet. De skulle «se til … at det ikke hos noen av dere er et ondt og vantro hjerte, så han faller fra den levende Gud. Men forman hverandre hver dag, så lenge det heter i dag, for at ikke noen av dere skal forherdes ved syndens svik» (v. 12–13).

Betegnelsen «den levende Gud» (v. 12) skal minne dem om at vår Gud ikke er en uvirksom Gud som ser gjennom fingrene med at noen forakter det ordet han har talt. Han er en hellig Gud som visselig ikke lar seg spotte, og som ikke lar gjenstridighet og vantro gå ustraffet. Også av dette stedet ser vi at det Guds ord forstår med et ondt hjerte, nettopp er et «vantro hjerte», som knurrer og klager over Herrens førelse. På samme måte betegner et «godt hjerte» (Luk 8,15) et troende hjerte, som ikke vil fortvile om Herren.

Knurr og tvil fører til frafall fra den levende Gud, om en ikke ydmyker seg under hans veldige hånd og i tide lar seg lære at det er synden som er i ferd med å bedra en. Synden er jo i djevelens hånd den store bedragersken. Den vil stadig forvandle bildet av vår trofaste Gud til et «løgnens gjøglebilde» (Jona 2,9)[1], til bildet av en hard og urimelig Gud som ikke er verd å tjene.

Mot dette «syndens svik» skal vi huske at vår evige «del med Kristus» (v. 14), i hans herlighet og velsignelse, avhenger av at «vi inntil enden holder fast ved den første, fulle visshet». Etter grunnteksten står det egentlig: «så sant vi holder begynnelsen av vår tillit urokkelig fast til enden», det vil si den tilliten vi begynte med.

Dette blir begrunnet (v. 15–19) med en skildring av hvordan det gikk de gjenstridige fedrene. Dro de ikke alle ut fra Egypt, ledet av Moses? Jo, Gud hadde vist sine nådeunder også mot alle dem som «forbitret» ham, enda de hørte hans røst. Men de samme menneskene ble gjenstand for hans vrede. Kroppene deres falt i ørkenen. Ved Herrens urokkelige dom, ved hans hellige ed, ble de stengt ute fra hans hvile, nettopp på grunn av sin vantro (v. 17–19).

I 4 Mos 14,28–35 finner vi denne eden fra Herren. At Herren «sverget», vil si at han innledet sin dom med: «Så sant jeg lever, sier

[1] NB: «tomme avguder».

Herren.» Den levende Gud har satt troen som vilkår for sin nåde. Og han har kalt vantroen det som hindrer ham i å la mennesker få del i løftet. Og dette sitt ord står han ved, og det rokkes aldri, for han er den samme (1,12), den samme i går og i dag, ja, til evig tid (13,8).

Det var en mektig advarsel til de hebreiske kristne, som var i ferd med å la seg bedra av den gamle jødedommens ytre glans med tempeltjenestens herlighet. Forfatteren av Hebreerbrevet ville så gjerne advare dem mot å gli tilbake, for det vantro Israel vandret allerede omkring i ørkenen. Og fulgte de hebreiske kristne dette Israel etter kjødet, ville de jo miste sin del med Kristus. I stedet ville de få del i den dommen som ventet det vantro jødefolket.

Men fra de hebreiske kristne vender advarselen seg til alle Guds barn. Det er forferdelig å «falle i ørkenen». Verden er en øde ørken, der en jager av sted i hvileløshet og utilfredse lengsler. Der knurrer og klager en, fordi hjertet er vantro og glir bort fra den levende Gud.

Men av og til åpner denne ørkenen seg også for hjertet til et Guds barn. I prøvelsens tider, når Herren liksom ikke griper inn, og alt er så tungt og tørt, kan hjertet bli dratt av en grufull lyst til å rase mot Gud og knurre over hans veier. Gir vi etter for denne røsten, for «syndens svik» (v. 13), så det «onde og vantro» sinnet får løfte hodet i hjertedypet, da setter også vi foten i ørkenen. Da glir vi bort fra «de grønne enger» og «hvilens vann».

Skal vi bli bevart, må vi forstå at dette er fristelsens blendverk. Da må vi våke og be. Hjertets forherdelse, som det her advares mot (v. 15), skjer jo ikke på én gang, men litt etter litt, når en lukker øret for Guds røst og lytter til den svikefulle stemmen som vil ha oss til å knurre mot Gud.

Når en dam fryser til en frostklar natt, er den første ishinnen så tynn at en nål ville falle gjennom. Det kan knapt ses at forherdelsen er i gang. Men varer kulden ved, blir isen snart hardere og hardere, så ingenting lenger gjør inntrykk på den. Stadig å høre sannheten uten å lyde den – det forherder.

Derfor skal vi formane oss selv og våre brødre hver dag (v. 13). Det lille ordet «i dag» er et så alvorlig ord. Blir det tatt vare på, så isen blir brutt fra dag til dag, er det ikke så vanskelig.

Den Hellige Ånd sier alltid: «I dag, om dere hører hans røst.» I dag skal synden dømmes, i dag må vi inn til Herrens hjerte. Da blir vi ikke

forherdet. Da får ikke edderkoppens vev ro til å legge seg om oss, og da skal vi ikke falle i ørkenen. Men hver dags utsettelse er farlig. Utsetter vi for eksempel å tilgi andre, kan hjertet bli så uhyggelig hardt. La det være vår bønn til vår trofaste Herre:

Lær meg da fra dag til dag
bare å tro på deg,
viss på at du i stort og smått
sørge vil for meg!

501. La oss vokte oss så vi ikke går glipp av Guds hvile! Israels folk nådde den ikke ved å få Kanaan i eie, men den står ennå åpen for hver den som tror (4,1–10)

I forrige stykke ble det vist hvordan Israels fedre ikke kom inn til Guds hvile på grunn av sin vantro. Løftet om denne hvilen var ennå ikke oppfylt, og derfor heter det at det «gjelder ennå».

Nå gjelder det for oss, sier forfatteren (v. 1), at ikke noen skal «vise seg å være blitt liggende etter». For å mildne advarselen til leserne tar han seg selv med. Men i slutten av verset sier han igjen «dere», idet han på ny vender blikket mot leserne. Uttrykket «vise seg å være blitt liggende etter» tjener også til å gi talen en mer hensynsfull og mildere klang.

Men gjennom verset klinger det likevel så tydelig at de hebreiske kristne var i stor fare, og forfatteren av brevet ville så gjerne vekke dem opp til å se den.

I v. 2 begrunner han formaningen sin fra to sider. Først viser han til at løftet, det glade budskapet om Guds hvile, jo også var blitt dem til del, slik som fedrene. Men nåden gir ansvar. På den andre siden understreker han faren for å bli liggende etter ved å vise på ny til fedrenes advarende eksempel. Løfteordet hjalp ikke disse fedrene, «fordi det ikke ved troen var smeltet sammen med dem som hørte det». I det

ligger den alvorlige påminnelsen til alle oss som hører Guds ord, om å ta imot Ordet i tro, så ord og tro kan smelte sammen.

Først da smaker vi Guds hvile, slik det heter i v. 3: «For det er vi som kommer inn til hvilen, vi som tror.» At troen er det nødvendige vilkåret, går fram av at det var fedrenes vantro som førte til at Guds vrede kom over dem i dette domsordet: «De skal ikke komme inn til min hvile!»

Fra slutten av v. 3 til v. 10 viser forfatteren nå hva som skal forstås med Guds hvile. Her tales det jo stadig om Guds hvile, og det blir vist til ordet i 1 Mos 2,2: «Og Gud hvilte på den sjuende dagen fra alle sine gjerninger» (v. 4). I 1 Mos 1 heter det stadig om de seks dagene at det ble kveld og morgen, mens Guds skapergjerning skred fram fra storverk til storverk. Men det blir ikke sagt noe om at Guds hviledag ble avsluttet.

Denne hvilen hos Gud må vi nå ikke forstå som en hvile på grunn av tretthet. Nei, profeten sier (Jes 40,28): «Herren er den evige Gud som skapte jordens ender. Han blir ikke trett, han blir ikke utmattet.» Den betegner heller ikke uvirksomhetens hvile, for vår Frelser sier (Joh 5,17): «Min Far arbeider inntil nå, også jeg arbeider.» Og i Apg 17,28 står det: «For i ham er det vi lever og rører oss og er til.»

Men Guds hvile betegner hvilen etter fullført gjerning. Det er den salige gleden som vi nok forstår litt av ut fra våre jordiske forhold, om enn svært ufullkomment, når vi har fått lov å gjøre ferdig et arbeid. Hos Gud betegner denne hvilen altså det guddommelige velbehaget som Gud ser med på det han har skapt, som noe som er svært godt. Det er altså Guds fullkomne livsfylde og salighet.

Det er inn til denne sin hvile Gud vil føre oss mennesker. Og hadde Israels fedre gitt seg over til Gud i full tro og lydighet, ville de allerede ha smakt denne hvilen i Kanaan, om enn bare i forbilde. Men den gamle slekten kom jo slett ikke inn i Kanaan på grunn av sin vantro og ulydighet (v. 5–6). Og heller ikke de som kom inn under Josva, fant denne hvilen i Kanaan.

Det viser forfatteren (v. 7–8) ut fra det ordet i Sal 95 som er nevnt før. Der blir inngangen til hvilen stilt fram for den slekten som levde da, flere hundre år etter Josva, som noe framtidig, noe som ennå ikke var nådd. Og «hadde Josva ført dem inn til hvilen, da hadde ikke Gud senere talt om en annen dag» (gjennom David, i Sal 95). At hvilen ikke

ble nådd under Josva, og heller ikke fram til Salme 95 ble skrevet, kom igjen av at Israels barn viste ulydighet gang på gang, også etter at de var kommet inn i Kanaan.

«Så står det da en sabbatshvile tilbake for Guds folk» (v. 9). Løftet står fortsatt uoppfylt. Det står en hvile tilbake som vi mennesker skal komme inn til, en hvile fra arbeidet av samme slag som Guds hvile (v. 10). Det er denne hvilen det tales om i Åp 14,13: «Og jeg hørte en røst fra himmelen si: Skriv: Salige er de døde som dør i Herren fra nå av. Ja, sier Ånden, de skal hvile fra sitt besvær, for deres gjerninger følger dem.»

Dermed blir sabbatshvilen, denne Guds hvile som han vil gi sine troende del i, lagt til himmelen. Først der skal den smakes fullkomment. Likevel kan vi allerede her på jorden smake noe av Guds hvile, slik Israels barn kunne ha funnet den i Kanaan, om de bare i troens lydighet hadde søkt inn under Guds vinger. Midt i livets virksomhet og alvorlige arbeid her på jorden, ja, tross alle sorger og fristelser, kan hjertet få erfare en forsmak på sabbatshvilen.

At vår vilje faller sammen med Guds vilje, er alltid vilkåret for å smake Guds hvile. Så lenge vår vilje vil en annen vei enn Gud, er hvile umulig.

Og nå er det først og fremst Guds bud «at vi skal tro på hans Sønns … navn» (1 Joh 3,23). Jo dypere vi tilegner oss Kristi fullbrakte verk og slutter å innbille oss at vi kan gjøre noe for å gjøre oss verdige for Gud, og jo mer Kristi nåde er nok for oss, desto mer smaker vi hvilen i hjertet.

Og jo mer vi i troen på Kristus lærer å kaste all vår sorg på Gud, også familiesorger, husholdningssorger og alt som er til bry og vanskelig, desto mer lærer vi den underfulle hemmeligheten om Guds hvile.

«Det er vi som kommer inn til hvilen, vi som tror» (v. 3). Men hvor salig når vi en gang kommer inn til den fullkomne sabbatshvilen hos Gud, til de evige, stille rinnende kildene! «Og hvilen vi alt smakte her, vi vet, er mer enn møyen verd; hva da når vi skal kvede: Nå evig er vår glede!» Å, om den arme, urolige, trette verden bare visste det! Den trenger så hardt til hvile, men hvilen vinnes jo bare i tro.

O Gud, la meg ei stå tilbake
når andre går i riket inn,
la meg din søte nåde smake

og stå på vakt med himmelsk sinn!
Jeg er jo din, min Frelsermann,
så før ditt barn til fredens land.

502. Formaning til å vinne løftet om Guds hvile, med advarsel om Guds ords altgjennomtrengende og dømmende makt (4,11–13)

Slutten av kapitlet faller i to hoveddeler. Den første, som vi nå skal se på, har en alvorlig, advarende tone (v. 11–13). Den andre har en stille, inderlig trøstende tone (v. 14–16).

I v. 11 ser forfatteren tilbake på Guds hvile, som han talte om i v. 10. Ut fra det foregående, fedrenes advarende eksempel, gjentar han den inntrengende formaningen: De må gjøre seg umak for å vinne den hvilen som fedrene deres ikke nådde, verken i ørkenen eller i Kanaan, på grunn av sin vantro. Denne formaningen begrunner han så (v. 12–13). Først viser han til Guds ords altgjennomtrengende makt til å dømme (v. 12), dernest til Guds øye, som ser tvers igjennom alt (v. 13).

«Guds ord» blir her beskrevet etter sitt guddommelige vesen som «levende og virksomt og skarpere enn noe tveegget sverd». Også i Johannes' åpenbaring blir ordet fra Herrens munn lignet med et «tveegget, skarpt sverd» (Åp 1,16; 19,15). Overfor det gjelder ingen utflukter og unnskyldninger.

Det er et levende og kraftig ord. «De ordene jeg har talt til dere, er ånd og er liv», sier Herren (Joh 6,63). Overalt der dette ordet kommer inn, skaper det liv. Ordet kom inn i hjertet til den samaritanske kvinnen og forvandlet henne til en angerfull kvinne, ja, til en som forkynte evangeliet for andre. Ordet kom inn i hjertet til den

døende røveren. Spotten forstummet på leppene hans, han bekjente sin skyld, tok avstand fra kameraten sin og trodde på Kristus som Messias.

Ordet kom inn i en marg- og kraftløs, tvilesyk slekt i Romerriket. Til tross for kunst og sivilisasjon var den tom og trett. Og se, ordet virket fram en skare av helter som ikke bare kunne leve for Herren, men også dø for ham. Ja, bare Guds ord kommer inn i hjertet, da åpenbarer det sin levende kraft til å sprenge klipper, smelte isfjell og omskape hjertet. En Sakkeus kan slå mammonsavguden i støvet ved dette ordets kraft. Slik viser dette ordet sin livskraft den dag i dag.

Og Guds ord er skarpt. På pinsedagen, da Peter svingte Åndens sverd, gikk det 3000 gjennom hjertet, så de ydmykt og skjelvende spurte: «Hva skal vi gjøre?» (Apg 2,37). Dette ordet «trenger igjennom helt til det kløver sjel og ånd, ledd og marg». Det setter skille mellom dem.

«Sjelen» betegner det indre livet fra den lavere siden, den som er vendt mot legemet. «Ånden» betegner det fra den siden som er vendt mot Gud. Sjelens og åndens ledd og marg er et billedlig uttrykk for det innerste i vårt vesen, de hemmelighetsfulle grenselinjene i vårt indre liv som vi selv ikke klarer å skjelne tydelig mellom. Men Guds underfulle ord kan sette det aller dypeste og fineste skille.

Derfor har ordet også fått makt til å dømme «hjertets tanker og råd». Herren sier: «Det ordet jeg har talt, det skal dømme ham på den siste dag» (Joh 12,48). Og den gamle Simeon sa til Jesu mor Maria at ved hennes underfulle barn, som Guds ords fylde var steget ned til jorden i, «mange hjerters tanker» skulle «bli åpenbart» (Luk 2,35).

Der Guds ord blir forkynt rent og klart, levende og kraftig som det er, der holder det dom over hjertets skjulte tanker og råd. Mennesker sier ofte at det er de troende prestene som dømmer, eller de mener at det er blitt siktet spesielt til dem. Men det var ordets dom, det mektige Guds ords dom, som trengte inn i sjelen deres.

I v. 13 er det særlig Herrens øye, som ser tvers igjennom alt, det tenkes på. «Alt ligger nakent og bart for hans øyne», ingen skapning kan skjule seg for hans blikk. Derfor står det også at «Herrens øyne farer over hele jorden» (2 Krøn 16,9). For hans flammeblikk ble egypternes hær forferdet ved Rødehavet (2 Mos 14,24). Alt hykleri og all forstillelse er dårskap overfor dette Guds gjennomskuende øye.

En slik Gud med et slikt ord og slike øyne er det «vi taler om» (egentlig: «som vi har å gjøre med»).[1] Selv om mennesker ikke vil ha med ham å gjøre, kan likevel ingen unngå å få med ham å gjøre. Og ve den som forakter Guds ord og innbiller seg at han kan unndra seg hans åsyn! Den sjelen må falle, slik de gamle fedrene falt ved sin vantro. Den når aldri hvilen, men bare «trengsel og angst» (Rom 2,9).

Men salig den som gir Guds ord makt over sitt hjerte, lar seg dømme av det og trer fram for Guds øyne så «ussel og ynkelig og fattig og blind og naken» som han er (Åp 3,17). For en slik sjel blir Guds ords mektige domstone til evangeliets lokkende klokketoner.

Ditt ord, o Gud, er sverd og flamme,
det trenger gjennom marg og ben,
det vet å knuse, vet å ramme,
er hjertet enn så hardt som sten.

[1] NB: «som vi skal stå til regnskap for».

503. Oppmuntrende henvisning til vår store, himmelske ypperstepresten (4,14–16)

I det foregående viste forfatteren først at Kristus står høyt over englene, dernest over Moses. Nå går han over til det tredje punktet, som er hovedpunktet i hele brevet: at Kristus står høyt over de levittiske ypperstepresterne. At denne sammenligningen mellom Kristus som ypperstepresten og den gamle paktens ypperstepresters er grunntonen i brevet, kom allerede fram i slutten av kapittel 2, etter sammenligningen mellom Jesus og englene. Det samme møter vi nå her, ved slutten av sammenligningen mellom Kristus og Moses.

«Da vi nå har så stor en ypperstepresten» – slik begynner v. 14. Her ser han tilbake på alt det som til nå er sagt om Kristus. Stor er han, opphøyet over profeter, engler og Moses. Og han er «gått gjennom himlene» (1,3), inn i det himmelske Aller helligste. Jesus er «Guds Sønn», det største av alt. Men «så la oss holde fast ved bekjennelsen», vår kristne bekjennelse, og ikke svikte den for å vende tilbake til den gamle paktens skyggebilder.

Men vår ypperstepresten er ikke bare høyt opphøyet. Han er jo blitt vår bror. Han kan «ha medlidenhet med oss i vår skrøpelighet», for han var også Menneskesønnen og kan derfor føle med oss. Han kjenner fristelsens makt og angrep slik vi gjør, «men uten synd», uten at fristelsen fant eller vakte synd i hans hjerte. Med seier gikk han gjennom alle fristelser.

Derfor kan vi også få hjelp hos ham i all vår nød (v. 16), «hjelp i rette tid», en hjelp som aldri kommer for sent. Herrens ur går alltid riktig.

Men vårt ur går snart for fort, så vi har så vondt for å vente, snart for sakte, så vi nøler med å følge etter i selvfornektelsens spor. Men dette skal vi tro og skrive dypt i hjertet: Herrens hjelp er hjelpen i rette tid. Det gir hvile når hjertet holder fast på dette i tro.

Og denne hjelpen møter vi ved «nådens trone», Guds trone, der Kristus sitter ved Majestetens høyre hånd i det høye (1,3) for å føre vår sak. Og vi får denne hjelpen som «miskunn» og «nåde». Nettopp dette må gi oss «frimodighet» til å «tre fram»: at Gud for Jesu skyld ikke vil se på vår synd. Miskunn og nåde trenger vi alltid, like visst når vi har det aller best, som når vi har det verst. Uten Guds miskunn er selv den største av alle de hellige likevel ingenting, bare en synder som har fortjent helvete.

Men ved Guds trone kommer vi under nådens behandling. Derfor skal vi ikke frykte og skjelve for å tre fram for vår hellige Gud, men vi må komme med frimodighet, så ofte vi vil. «Frimodighet» og «nådens trone» hører sammen. Vår store ypperstepresten, som er prøvd i alt og kjenner vår nød, sitter jo ved Guds høyre hånd.

Så får vi da alltid miskunn, også når Guds kniv skjærer dypt for at vi skal bli renset for det som vil skade oss. Herren sårer og leger, han trykker ned og løfter opp. Men den som har gitt seg i hans hånd, skal erfare at denne hånden alltid sikter mot å føre oss inn, og dypere inn, i Guds hvile, i det som tjener til vår fred.

Du må gjerne for meg råde,
gi og ta, som du det vil,
alt er kjærlighet og nåde,
når bare deg jeg hører til.

504. Kristus innsatt av Gud til ypperstepresten etter Melkisedeks vis (5,1–10)

I dette avsnittet, som fortsetter helt til 10,18, blir vår Frelsers stilling som den store ypperstepresten (se 4,14) nå utviklet. Først framheves to egenskaper som den gamle paktens ypperstepresten måtte ha, og det vises at Kristus heller ikke mangler noen av dem.

Den første egenskapen (v. 1–3) som en ypperstepresten måtte ha, var å ha menneskelig medfølelse med skrøpeligheten hos de menneskene han var innsatt for. Til beste for dem tjente han for Gud og skulle «bære fram gaver» (offer generelt) og «offer for synder». Han måtte kunne «være medlidende med de uvitende og villfarne». At bare slike syndere som syndet uforsettlig nevnes, kommer av at de synder som ble gjort i forsettlig trass mot Gud, ble straffet med døden etter loven. For dem kunne det ikke ofres.

I dette ligger det som et forbilde at også Kristi blod bare kan frelse fra synden dersom vi bekjenner våre synder, ikke dersom vi bevisst holder fast på synden og ikke vil slippe den.

Men med alle dem som var engstet og bedrøvet over synden, måtte ypperstepresten kunne ha medfølelse. Det kunne den jordiske ypperstepresten, fordi også han selv var «underlagt skrøpelighet». Derfor måtte han også bære fram syndoffer, ikke bare for folket, men også for seg selv (v. 3).

Denne egenskapen hos vår Frelser, at han kan ha medlidenhet med vår skrøpelighet, var jo pekt på i slutten av forrige kapittel (se også 2,17–18). Derfor er v. 1–3 her bare knyttet til det foregående som

begrunnelse for at denne egenskapen hos Kristus hørte med til en rett yppersteprest. Kristus var jo «prøvd i alt i likhet med oss». Forskjellen var bare at Kristus hadde gått gjennom prøvelsen «uten synd».

Den andre egenskapen som hørte med til en rett yppersteprest, var denne: ikke selv å ha tatt embetet ved egen makt, men å være kalt av Gud (v. 4–10). Slik var Aron blitt kalt til yppersteprest av Gud, men det var Kristus også. Det var jo allerede gitt med hans stilling som Guds Sønn fra evighet (v. 5), slik ordet fra Sal 2 viser til: «Du er min Sønn, jeg har født deg i dag.» Men det var også uttrykkelig sagt av Gud, nemlig i Sal 110: «Du er prest til evig tid etter Melkisedeks vis» (v. 6).

At Kristus ikke på egen hånd hadde tatt seg embetet som yppersteprest, men var utnevnt (egentlig «kalt» med dette navnet) til det av Gud, blir videre vist (v. 7–10) ut fra hele den ydmyke lydighetsstillingen han inntok overfor sin himmelske Far «i sitt kjøds dager». Som det tydeligste vitnesbyrd om det vises det til vår Frelsers sjelekamp i Getsemane (v. 7).

Ordet her gir oss et dypt innblikk i den sjeleangsten som fylte Frelserens hjerte i den stunden. Den ga seg utslag i «sterkt skrik og tårer», i «bønner og nødrop til ham som kunne frelse ham fra døden». Kristus ble jo ikke spart for døden. Det begeret kunne Faderen ikke ta fra ham. Men det var jo heller ikke innholdet i hans inderlige bønn, for gjennom den lød det hele tiden: «Ikke som jeg vil, bare som du vil» (Matt 26,39).

Men grunntekstens ord, «ut fra døden», peker på den vissheten Kristus fikk stadfestet i den bønnestunden: at Faderen ikke ville la ham bli et bytte for døden, men føre ham gjennom den og ut av den. Slik «ble han bønnhørt for sin angst»,[1] så han ble fri for dødsangsten og i stand til å ta lidelsen på seg i fullkommen lydighet og bære seg selv fram som soningsoffer.

Slik forstår vi også det underfulle ordet i v. 8: «Enda han var Sønn, lærte han lydighet av det han led.» Som den enbårne Sønn hadde han denne lydigheten i seg fra evighet, for «jeg og Faderen er ett» (Joh 10,30). Men etter sin menneskenatur, som Menneskesønnen, lærte han lydighet, det vil si: Han ble øvd i den og viste den i gjerning, også på det aller tyngste punktet.

[1] NB: «Og han ble bønnhørt for sin gudsfrykt.»

Og da han slik var «fullendt» (v. 9), det vil si da han tok lidelsen på seg helt til enden og fullbrakte verket, «ble han opphav til evig frelse for alle dem som er lydige mot ham». Han fullbrakte ypperstepresten offer.

Vi kan si at Frelserens skrik og tårer i Getsemane, de bønnene han bar fram der, svarer til det offeret som ypperstepresten i den gamle pakt skulle bære fram for seg selv. Men hans offer på Golgata er det store motbildet til ypperstepresten soningsoffer for folkets synder. Slik er han blitt opphav til evig frelse for dem som er lydige mot ham. Den levittiske ypperstepresten offer ga bare en foreløpig frelse og måtte gjentas år etter år.

Der er skillet satt. Der er betingelsen. Uten den blir ikke Kristi offer noen til frelse. Også vi må lære lydighet om vi skal bli frelst, troens lydighet overfor vår Frelser. Og også i denne lydigheten må vi øves gjennom lidelse. For oss som av naturen er så ulydige mennesker, er det svært tungt å lære denne lydigheten. Men vår medlidende ypperstepresten sier også på dette punktet: «Følg meg!»

Også vi må bære fram sterkt skrik og tårer, bønner og nødrop. Vi må øse ut vårt hjerte for Gud til vi hviler i hans vilje og Guds fred senker seg i sjelen vår. Selv om Gud ikke kan ta begeret fra oss, vil han likevel bønnhøre oss og frelse oss fra angsten. Kristus vil stå ved vår side og la sin kraft fullendes i vår skrøpelighet. Kristus gjør for oss det engelen prøvde å gjøre for ham. Og han kan lære sine venner lydighet, for han er vår rette ypperstepresten og konge. Gud har selv gitt ham navnet: «ypperstepresten etter Melkisedeks vis» (v. 10).

Da, når jeg har lidd og stridd,
hos deg skal tone fullt og fritt
den bønn jeg ba med tårer titt:
din vilje skje.

505. Fremad! (5,11–14)

Før Hebreerbrevets forfatter går videre med å utvikle hva det vil si at Kristus er yppersteprest etter Melkisedeks vis, gir han uttrykk for sin sorg over at leserne var blitt «sløve til å høre».

Han hadde så mye å si dem om Kristi yppersteprestedømme, men det var vanskelig å gjøre det klart for dem, fordi deres indre øre var blitt så tunghørt. Slik var de blitt, men slik hadde de ikke alltid vært. Opprinnelig hadde jo menigheten i Jerusalem skint som byen på fjellet, som lyset på lampestetten. Men det hadde vært tilbakegang i stedet for framgang (v. 12).

Når det gjaldt «tiden», hadde jo ingen menighet hatt evangeliet så lenge som de hebraiske kristne. De burde jo ha kommet så langt at de kunne lære andre. I stedet var de igjen blitt som barn i dårlig forstand, så de trengte at noen på ny lærte dem «de første grunnleggende ting i Guds ord» (egentlig «Guds utsagn»; grunnteksten peker særlig på Guds løfter). At Guds løfter til fedrene var oppfylt i Kristus, var jo det aller første de hebraiske kristne hadde lært. Og det var nettopp på dette punktet de nå vaklet.

Som apostelen Paulus (i 1 Kor 3) ligner forfatteren her den første barnelærdommen med melken, som hører de små barna til, den som (v. 13) «er ukyndig i rettferds ord». De hebraiske kristne hadde nok rettferds ord, læren om rettferdighet for Gud ved Kristus Jesus i troen. Men de hadde bare gjort en svak erfaring av dette ordets herlighet. Derfor stod de nå igjen som begynnere, mens de etter tiden burde ha vært voksne og tålt fast føde.

[1]NB: «de voksne».

«De fullkomne»[1] betegner her, som andre steder, slett ikke de syndfrie. Nei, det greske ordet (*teleios*) betyr også her fullmoden, åndelig voksen. Det sies også klart nok i v. 14: de som «ved bruk har øvd sine sanser opp til å skille mellom godt og ondt». Til kristen modenhet hører nettopp dette: av erfaring å ha fått den åndelige sansen skjerpet til å skille mellom det ekte og det uekte, mellom det sanne og det falske.

Det er dette skillet det her tenkes på. Men slik modenhet og klarhet avhenger igjen av at en går fram i livet med Gud generelt. Blir hjertet lunkent, blir også det indre øret etter hvert sløvt, så det ikke lenger kan skjelne mellom de sanne og de falske tonene. De tre trinnene nedover mot forherdelsen er: «Jeg vil ikke – jeg kan ikke – jeg vet ikke.» Vrangvilje svekker evnen ikke bare til å utrette, men også til å skjelne.

Hvor viktig det er for Guds barn å komme fremad! Framgang i lydighet og i det å holde urokkelig fast ved rettferds ord gir også framgang i kraft, og dermed igjen i lys og klarhet, i øvd sans til å kjenne den gode hyrdes røst fra alle andre røster. Hvor lykkelig når det går med et Guds barn som det står i Sal 84,8: «De går fram fra kraft til kraft», eller som det står i 2 Kor 3,18: «vi blir … forvandlet … fra herlighet til herlighet».

Det kan nok tilsynelatende komme tider også for den som ærlig lengter fremad, da en føler seg svært svak, og da herligheten liksom er skjult og formørket av skyer. Men også slike tider skal nettopp tjene til å berede ny kraft og ny herlighet. La dette være vår inderlige og daglige bønn: fremad, alltid fremad, «nærmere deg, min Gud!» Så blir vi i stand til å ta imot den faste, harde føden. Med den menes det dypere innblikket i kristenlivets underfulle vesen.

Fremad, kun fremad i Jesu navn,
så går det mot hjemmet tillike,
da er hver glede og hvert et savn
et trinn på vår himmelstige.

506. Tilbakegang er dødens vei (6,1–8)

I dette avsnittet sier forfatteren (v. 1–3) at hans hensikt er å «gå forbi barnelærdommen om Kristus», det vil si de første grunnleggende tingene i den kristne lære. Og han oppfordrer leserne til å «gå videre mot det fullkomne», egentlig det voksne stadiet, så de ikke ble stående og legge «grunnvoll» igjen og igjen, men kom fremad.

Grunnvollen må sannelig aldri glemmes. Den bærer jo huset, og treet suger sin næring gjennom roten. Hebreerbrevets forfatter har også flere ganger formant leserne sine til å holde fast ved begynnelsen som betingelse for å nå målet (se 2,1; 3,14). Men like visst gjelder det å ikke se seg tilbake når en har lagt hånden på Herrens plog (Luk 9,62).

Stillstand blir det samme som tilbakegang, og «tilbakegang er dødens vei, tilbake vender livet ei». Dersom et troende menneske slett ikke vokser, blir det en åndelig vanskapning, like visst som et lite barn som ikke vokser, blir en dverg. En kan ikke stadig bli stående ved sin omvendelse. Det må gjøres daglige erfaringer i livet med Herren.

Og like visst gjelder det for ordets tjenere at de i forkynnelsen ikke bare legger grunnvoll. De skal gjøre som Paulus sa i avskjedstalen til de eldste fra Efesos at han hadde gjort i de tre årene han hadde vært blant dem: «Jeg holdt ikke tilbake noe av det som kunne være til gagn for dere … jeg har forkynt dere hele Guds råd» (Apg 20,20.27).

Som det som hører med til å legge grunnvoll, nevnes seks stykker, som hører sammen to og to. Først: «omvendelse fra døde gjerninger og tro på Gud». «Døde gjerninger» betegner alle de gjerningene som ikke springer ut av hjertets tro og kjærlighet til Herren, men er av ytre art og menneskets eget verk (lovgjerninger). Med det betegnes gene-

relt menneskets selvrettferdige vesen. «Tro på Gud» betegner den levende troen på Gud som den som i Kristus har oppfylt og oppfyller sine løfter.

De to neste stykkene blir videre regnet med til de aller første grunnlærdommene, nemlig læren om «dåp og håndspåleggelse». Egentlig står det «lære om dåper». Det gjelder den kristne dåpen og hvordan den skiller seg fra den gamle paktens mange slags renselsesbad, kanskje også fra Johannes' dåp. «Håndspåleggelse» var gjerne knyttet til dåpen og ga den døpte menighetens forbønn og Åndens nådegaver. Til slutt nevnes som barnelærdom om de siste ting: «oppstandelse fra de døde og evig dom».

Alt dette blir altså betegnet som melk for de små barna. Det veileder også oss om hva som særlig skal forkynnes for uomvendte mennesker: omvendelse fra dødt gjerningsvesen til levende tro – dåpens rike nåde som noe troen skal tilegne seg – oppstandelse og dom, der evighetens alvor trer fram.

Til dette forsettet sitt, å gå videre nå til de dypere tingene i kristenlivet, føyer forfatteren ydmykt til (v. 3): «om Gud tillater det». Ikke noe forsett kan fullføres uten Guds vilje. Det må vi alltid ha for øye som troende mennesker. Det minner oss om apostelen Paulus' ord: «Alt dere gjør, i ord eller gjerning, gjør det alt i Herren Jesu navn» (Kol 3,17), og om ordet i Jak 4,15: «Om Herren vil.»

Denne formaningen om å gå videre mot det voksne stadiet begrunner forfatteren nå (v. 4–8) med en svært alvorlig henvisning: Det er umulig at de igjen kan fornyes til omvendelse, de som helt faller fra troen etter å ha vært fullt bevisste kristne. Og et slikt frafall innledes jo med stillstand og den tilbakegangen som følger etter.

I v. 4–5 skildrer han den nåden, og dermed også det ansvaret, som troende mennesker har fått del i. Først kaller han det å bli opplyst, hjertets opplysning, så de ble ført fra mørket til lyset og fikk se det som verden ikke ser: syndens alvor og Kristi nådes herlighet. De eldste kirkefedrene bruker ofte dette uttrykket, å bli «opplyst», om dåpens nåde.

Videre pekes det på hvor stort det er å ha «smakt den himmelske gave», og Guds nådegave er jo det evige liv. Det er stort å ha drukket av livets kilde, men en kan falle fra også etter å ha gjort slike salige erfaringer.

Det sies videre at de har «fått del i Den Hellige Ånd», altså er blitt fullt bevisste i troen. De har kjent Åndens vitnesbyrd med sin ånd. Og videre at de «har smakt Guds gode ord og den kommende verdens krefter». Ordets brød ble føde for sjelene deres, og himmelens krefter rørte seg i dem som pant på den arven som den kommende verden skal åpenbare fullt ut ved Kristi gjenkomst.

Alle disse uendelig rike skattene kan en ha eid og likevel miste dem igjen, dersom en ikke holder fast ved troen til enden. «Å falle fra» er ikke det samme som «å falle». David falt dypt, Peter likeså, men de falt ikke fra. Det frafallet som her skildres for oss (v. 6), betegnes som det fullt bevisste bruddet med Kristus, slik at en spotter ham som en har erfart kjærligheten til. Med det korsfester en Guds Sønn, seg selv til dom.

I en viss forstand har vel alle vi vært med på å korsfeste Jesus, slik Kingo så sant sier det i pasjonssalmen: «Hvor jeg ser din dom og vunder, ser jeg alt mitt segl derunder.» Våre synder var med på å nagle ham til korset.

Men det skjedde uten at vi visste det, slik det også var for de fleste av dem som den første langfredagen fikk Frelseren på korset. Derfor ba også Herren på korset: «Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør» (Luk 23,34). Men her tales det om slike som vet hva de gjør, og det er noe ganske annet. Slike korsfester Guds Sønn til fordømmelse for seg selv.

Så lenge et menneske frykter for at han har begått denne synden, har han ikke begått den. Her tales det om den samme synden som vår Frelser nevner i Matt 12,31–32 og kaller spott mot Den Hellige Ånd, og som i 1 Joh 5,16 kalles «synd som er til døden». Når Gud har brukt opp alle frelsesmidler overfor en menneskesjel, men hjertet faller fra og blir værende hardt og gjenstridig, da er det jo ingen vei til å fornyes til omvendelse.

Men en slik grufull tilstand kommer ikke på én gang, men litt etter litt. En gjør Den Hellige Ånd sorg (Ef 4,30) og er likegyldig til det. Til slutt forakter en Åndens påminnelser, utslokker Ånden (1 Tess 5,19) og ender med bevisst å stå Den Hellige Ånd imot.

I v. 7–8 brukes det en lignelse fra åkeren. Regnet kan falle like nådefullt på to forskjellige jordstykker. På den ene åkeren vokser det fram god grøde. Den tar imot regnet og får del i «velsignelse

fra Gud». Men den andre åkeren bærer, til tross for regnet ovenfra, likevel bare «torner og tistler». Den er unyttig og «forbannelsen nær». I dette uttrykket ligger det ennå et håp, så lenge forbannelsen ikke er fullbyrdet. Men skjer det ingen forandring, blir enden at den blir ildens bytte, som Sodomas og Gomorras jord.

Det lyder en dyp alvorstone gjennom dette ordet om å våke og be og om å lengte fremad. Men det er også trøst i dette ordet for hver den som ennå kjenner i seg en gnist av hellig lengsel, et ønske om å angre. Herren vil jo ikke «knuse et knekket siv, og ikke slokke en rykende veke» (Matt 12,20). Det vil djevelen så gjerne, men Herrens langmodighet er svært stor, selv om den kan briste.

I de første kristne tider tok den montanistiske og den novatianske bevegelsen dette ordet slik at alle som falt fra i forfølgelsestidene, ble dømt ved det, hvor mye de enn siden sukket og gråt og ba om nåde. Men i kirken har det likevel alltid vært en riktigere forståelse av dette ordet. En forstod at det bare gjaldt dem som vedvarende holdt fast ved sitt frafall med spott og hån mot det hellige, og slik må det forstås. Men det er et veldig alvor i det, et alvor som ikke må overhøres.

Opp, våk og be,
min sjel! Du vet
deg ellers ikke sikker,
at du kunne drages ned
i den Ondes strikker!

507. «Ved tro og tålmod» (6,9–20)

Etter den alvorlige advarselen i det foregående sier forfatteren at han likevel, når det gjelder de hebraiske vennene, er «overbevist om det som bedre er, og som hører til frelse» (v. 9), selv om han talte så alvorlig til dem om forbannelsen ved åndelig tilbakegang. Og denne tilliten sin begrunner han nå (v. 10) med at Gud ikke er urettferdig, så han skulle glemme deres verk og den kjærligheten de hadde vist mot hans navn, da de hadde tjent de hellige og fortsatt gjorde kjærlighetstjeneste for dem.

Når det her vises til Guds rettferdighet, ligger det jo ikke i det noen rett til å kreve noe av Gud for det de hadde gjort. I Rom 9 finner vi det klart framstilt, i mektig alvor, at det er utilbørlig å stille noe krav til Gud. Ordet her taler ikke mot det. Men vi har også sett flere ganger at tanken om en rettferdig gjengjeldelse på nådens grunn ikke er fremmed for Skriften (se 2 Tim 4,8 og 1 Joh 1,9).

Gud husker det som gjøres for hans navns skyld. Men hans navn åpenbares i Kristus, og Kristus møter oss igjen i sine hellige. Det er den skjønne, dype sannheten som igjen møter oss på dette stedet: Det som gjøres for de hellige fordi de er Herrens hellige, blir regnet som gjort for Guds navn.

Slik sier jo Herren selv: «Den som tar imot dere, tar imot meg» (Matt 10,40), og: «Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg» (Matt 25,40), like visst som han sier: «Det dere ikke gjorde mot én av disse minste, det har dere heller ikke gjort mot meg» (Matt 25,45). Og i Matt 10 sier Herren videre at den som

gir «én av disse små om så bare et beger kaldt vann fordi han er en disippel», «skal ikke miste sin lønn» (v. 42).

I denne sammenhengen kan vi også minne om det skjønne trekket i Jer 38. Der fortelles det om mannen fra Morland, etiopieren Ebed-Melek, som i kjærlighet dro Jeremia opp av gjørmebrønnen. Derfor fikk han løftet fra Herren om at han ikke skulle omkomme da Jerusalem ble ødelagt (Jer 39,17–18).

Det var altså på dette Hebreerbrevets forfatter grunnet sin tillit til at Guds barmhjertighet ville bevare de hebraiske kristne fra det dypeste fallet: at de hadde vist og fortsatt viste stor kjærlighet mot Herrens hellige. Men han føyer til (v. 11–12) sitt inderlige ønske om at hver og en av dem måtte vise den samme iveren som de hadde vist mot de hellige, når det gjaldt å ha den fulle visshet i håpet inntil enden. Slik skulle de «ikke bli sløve», ikke miste kraften i håpet på grunn av trengslene nå, men «følge etter dem som ved tro og tålmod arver løftene».

Hvor ofte innskjerper ikke Skriften dette: Det gjelder å holde ut i håpet til enden, tross alt som tilsynelatende går dette håpet imot, og å vinne løftet ved tro og tålmod (se Åp 13,10: «de helliges tålmodighet og tro»). Og for å styrke de hebraiske kristne, og alle oss troende, i dette holdes nå løftets strålende perle fram vers etter vers (v. 12, 13, 15 og 17). Og igjen trer bildet av Abraham fram her, som eksempel på en som forstod å vente tålmodig og dermed nådde det som var lovt (v. 13–15).

«Du skal bli en velsignelse», lød det fra Gud til Abraham (1 Mos 12,2). Og hvor herlig er ikke dette blitt oppfylt! For Skriftens forfattere trekker ham fram igjen og igjen som forbilde på den troen som holder ut med håp mot håp.

Guds løfter – ja, de blir først riktig dyrebare for oss når de ytre forholdene blir vanskelige, når de trange ventetidene skal gjennomleves. Løftenes stjerner, som stråler som edelstener på Skriftens himmelhvelving, oppdager og verdsetter vi først riktig når sorgens natt legger seg om oss.

Så lenge en for eksempel har gode inntekter, god helse og nok av venner, ja, så har løftet om Guds omsorg ikke så sterk en klang. Gud må ofte først ta fra oss noe av alt dette før vi riktig lærer å søke i ham selv det vi før heller søkte i gavene hans.

Men kommer vi inn i sorgens og savnets trange steder, da åpner løftene seg ofte for oss i en herlighet vi aldri kjente før. Derfor har Guds barn det likevel ofte aller best innvendig når vi har det aller tyngst i det ytre.

Og Guds løfter er til å stole på. Det blir her begrunnet enda mer ved at Gud ikke bare ga Abraham løftet, men ga ham det med et høytidelig ord: Han sverget ved seg selv (1 Mos 22,16) som det største han hadde å sverge ved. «Sannelig, jeg vil rikt velsigne deg og gjøre din ætt tallrik!» Slik lød jo Herrens ord til Abraham (1 Mos 22,17).

Fra v. 16 til v. 20 dveler forfatteren nærmere ved hva denne Guds ed betyr, som enda en borgen for at løftet blir oppfylt. Han viser (v. 16) til den betydningen den høytidelige eden har blant mennesker. For dem er den en «stadfestelse som gjør slutt på all motsigelse». Hvor avskyelig all lettsindig sverging enn er, like hellig er eden i seg selv. «Mennesker sverger jo ved den som er større», nemlig Gud. Men da ingen er større enn Gud, stilte Gud liksom seg selv mellom Abraham og løftet som et pant på at det skulle bli oppfylt.

Det gjorde ikke Gud for sin egen skyld, for hans ord er nok i seg selv. Men som det står her (v. 17), gjorde han det for vår skyld. Slik ville han hjelpe ikke bare Abraham, men alle «løftets arvinger» (Abrahams barn, Gal 3,29), så de bedre kunne hvile i hans «uforanderlige vilje». Gud kjenner hjertene våre og vet hvor tungt det er for vår fordervede natur å holde ut i tro og tålmod, «med håp mot håp» (Rom 4,18).

Derfor ga han oss en så «sterk trøst», en så kraftig oppmuntring (v. 18) til å stole på hans ord. Vi som «har tatt vår tilflukt til å gripe det håpet som ligger foran oss», har nå «to uforanderlige ting» å trøste oss ved, nemlig både løftet og eden. Slik kan vårt lite troende hjerte forstå at det er dobbelt umulig at Gud skulle ha løyet og skuffet oss da han ga løftet.

Dette håpet blir i v. 19–20 lignet med et anker, som jo den dag i dag er håpets symbol. Det håpet som er lagt fram for oss i Kristus, er et anker «som er trygt og fast», og som «når inn til det innerste, bak forhenget», det vil si inn i Det aller helligste, inn i himmelen, der Gud troner i sin herlighet. Dit er Jesus gått inn som «forløper for oss» for å være vår ypperstepresst til evig tid etter Melkisedeks vis.

Som konge sitter Jesus ved Faderens høyre hånd, som den som har fått all makt. Men han er også vår evige yppersteprest, den evige mellommann mellom oss og Gud.

Om et anker er trygt og fast, om det kan holde og bevare sjelen vår fra å lide skipbrudd, kommer an på hvordan bunnen er som det festes i. Salig den som har sitt håps anker festet i himmelen! Måtte bare alle syndere ta sin tilflukt hit og gripe fatt i dette ankeret! Det er derfor Gud har gitt oss den sterke oppmuntringen: Han har ikke bare gitt oss løftet, men også føyd eden til, for vår svake tros skyld.

«Gud er ikke et menneske så han skulle lyve, heller ikke et menneskebarn så han skulle angre» (4 Mos 23,19). Nei, han som er «Israels ære», «lyver ikke» (1 Sam 15,29). Hans løfter har fått sitt «ja» og sitt «amen» i Kristus (2 Kor 1,20). Kaster vi anker i hans trofasthet, skal vi ikke komme i drift og «drive bort» (se 2,1).

Verden kaster anker i den løse gjørmen av muligheter og selvlagde spekulasjoner, som aldri kan holde. Nei, flykt til det himmelske ankeret! Knytt sjelen din til dette urokkelige håpet, som ikke gjør til skamme. Da kan du si med Guds apostel (2 Tim 1,12): Jeg vet hvem jeg tror på, og jeg er viss på at han er mektig til å bevare det jeg har lagt ned hos ham, og det han har lagt ned hos meg, til den store dagen.

Jeg vet på hvem jeg bygger,
jeg vet hva fast består,
når denne verdens skygger
som røyk og støv forgår.

508. Kongepresten Melkisedek, et avbilde av Kristus, høyere enn Abraham (7,1–10)

I siste vers i forrige kapittel tok forfatteren igjen opp tanken fra 5,10 om Kristus som yppersteprest etter Melkisedeks vis. Nå går han over til å skildre dette ypperstepresteembetet nøye, fra 7,1 til 10,18, fra de forskjellige sidene. Han tar fram bildet av Melkisedek slik det er malt for oss i Skriften (v. 1–3). Ut fra det viser han hvordan Melkisedek, som er et avbilde av Kristus, Guds Sønn, står høyt over patriarken Abraham og dermed også over det levittiske prestedømmet (v. 4–10).

V. 1–3 er én eneste sammenhengende setning, for utsagnet om «denne Melkisedek» (v. 1) kommer først i slutten av v. 3: «han er prest for alltid». Hele skildringen viser til 1 Mos 14,18–20. Der blir det kort fortalt om denne merkelige skikkelsen som var både «konge i Salem» og «prest for den høyeste Gud». Han gikk Abraham i møte da han vendte tilbake etter seieren over de fire kongene (1 Mos 14,1) som hadde falt over Sodoma og byene omkring.

Om denne Melkisedek, som har et navn som betyr «rettferdighets konge» (egentlig «rettferdig konge»), blir det sagt at han velsignet Abraham, og at Abraham gav ham tiende av hele byttet. Ellers forteller Skriften ingenting om Melkisedeks herkomst, fødsel eller død (v. 3). Stedet der han var konge og prest for den høyeste Gud, kalles Salem. Det er tydeligvis det samme som Jerusalem (se Sal 76,3, der også det kortere navnet «Salem» brukes om Jerusalem). Ordet Salem kommer av det hebraiske *sjalom*, som betyr «fred».

Slik denne skjønne skikkelsen trer fram, står han som et avbilde av Guds Sønn slik han trer fram. Han blir her ikke kalt et forbilde på Kristus, men et avbilde av ham. Det gamle testamente peker ikke bare framover på Kristus. Han er også i dypeste forstand grunnbildet for alt det vi møter av Guds rike i den gamle pakt. Det står ikke at Guds Sønn er gjort lik Melkisedek, men at Melkisedek er «gjort lik med Guds Sønn». Gud satte Melkisedek-skikkelsen inn i den hellige historien for allerede fra de tidligste dager å stille fram dette bildet av sin enbårne Sønn som kongeprest.

At Skriften ikke forteller noe om Melkisedeks foreldre eller slekt, betydde jo at prestedømmet hans ikke hvilte på menneskelig avstamning, slik det levittiske gjorde, men på et opprinnelig forhold til Gud. Og i det var han et avbilde av Kristus. Heller ikke Kristi prestedømme hvilte på noen kjødelig rett – han ble jo slett ikke født i Levis stamme – men på hans evige forhold til Faderen.

Melkisedeks navn, «rettferdighets konge» og «freds konge», er også et avbilde av Kristi velsignede rike, som fører «rettferdighet og fred» med seg i Den Hellige Ånd. (Se også ordet i 1 Mos 49,10 om fredsfyrsten, Sjilo, og ordet i Jes 9,6: «han skal få navnet … Fredsfyrste», og Jer 23,6: «Dette er det navnet som han skal kalles med: Herren, vår rettferdighet.»)

I Kristus er Melkisedek «prest for alltid» (v. 3). Hans kongeprestelige gjerning har fått en evig fullendelse i Guds Sønn, som han var et avbilde av.

I v. 4–10 trekker forfatteren nå fram et tredobbelt fortrinn som springer ut av dette forholdet mellom Melkisedek og Abraham. Disse fortrinnene har da også Kristus, Melkisedeks grunnbilde og fullendelse, framfor det levittiske prestedømmet som stammet fra Abraham.

Det første er at Abraham, patriarken, stamfaren, gav Melkisedek tiende. Riktignok fikk også de levittiske prestene tiende og hadde dermed forrang framfor sine brødre, som i likhet med dem nedstammet fra Abraham. Men Melkisedek fikk jo tiende av stamfaren selv (v. 4–6), og det var enda større. Dessuten velsignet Melkisedek Abraham, ham som hadde fått løftene. Han stod altså på en måte over løftene, siden han stadfestet dem for Abraham. «Nå kan ingen nekte at det er den ringere som blir velsignet av den høyere.» Med det er Melkisedeks

overhøyhet som Guds sendebud og Kristi avbilde klart slått fast overfor Abraham og den gamle pakt (v. 6–7).

Det andre er at de levittiske prestene var dødelige mennesker, mens Melkisedek «får det vitnesbyrdet at han lever» (v. 8). Forfatteren finner nok dette vitnesbyrdet i Skriften i Sal 110,4. Der er det melkisedekske prestedømmets evige livskraft uttalt i Guds ord til Kristus: «Du er prest til evig tid etter Melkisedeks vis.» Slik lever Melkisedek videre som kongeprest i Kristus. Kristus døde nok en gang for våre synder, men «dør ikke mer. Døden har ikke lenger noen makt over ham» (Rom 6,9). Men over de levittiske prestene fortsatte døden å råde (v. 8).

Til slutt blir det tredje fortrinnet nevnt: Det levittiske prestedømmet hadde så å si selv gitt tiende til Melkisedek, i Abrahams person. For Abraham stod i den stunden som uttrykk for hele sin kommende slekt, og til den hørte også Levis stamme (v. 9–10).

Det er et stort og hellig lys dette ordet kaster over hendelsen med Melkisedek. Det viser oss på ny hvordan alt i den gamle pakt har sin hellige betydning, sin plass i Guds rikes husholdning. Mennesker har så ofte sett kritisk på Det gamle testamente og de såkalte underlighetene de mente å finne der. Men det vitner om et overfladisk blikk uten forståelse for Det gamle testamente. Storheten i det ligger nettopp i at det er et avbilde av Guds Sønn, så sant som det også er forbildet på Guds Sønns liv her på jorden som Menneskesønnen.

Men ordet om kongepresten har også noe å si til våre hjerter: Vil vi ha ham som vår ypperstеprest, må vi også ha ham som vår konge. Vil vi ikke være «lydige mot ham» (se 5,9), vil vi sette grenser for hans kongerike i hjertene våre og tjene to herrer, da vinner vi aldri freden. Skal han være vår fredskonge, må han også ha blitt vår rettferdighets konge. Vi må ha bøyd våre knær for ham og tatt imot rettferdigheten av hans nådehånd med troens ydmyke takk.

Ja, du Guds egen barneflokk,
hans smertes store lønn,
kan du din Frelser prise nok?
Å, kron ham, kron ham, kron ham,
himmelens kongesønn!

509. Det levittiske prestedømmet (og dermed loven) er omskiftet, fordi det var forgjengelig i seg selv og ingenting kunne gjøre fullkomment (7,11–17)

I dette avsnittet fortsetter sammenligningen mellom kongepresten Jesus og det levittiske prestedømmet. V. 11–17 viser hvordan dette levittiske prestedømmet, sammen med loven, som hang nøye sammen med prestetjenesten og ofringene, er omskiftet ved ordet om Kristi prestedømme etter Melkisedeks vis.

Dersom det var mulig «å nå fullkommenhet» ved det levittiske prestedømmet, hadde det jo ikke vært nødvendig at «en annen prest» skulle fremstå (etter grunnteksten: «en annerledes» prest), en prest av et annet slag, nemlig etter Melkisedeks vis og ikke etter Arons vis (v. 11). Men løftet om en slik prest «etter Melkisedeks vis» betydde jo allerede at det levittiske prestedømmet bare var foreløpig og ufullkomment.

Og når prestedømmet ble omskiftet, skjedde det «nødvendigvis også en omskiftelse av loven» (v. 12). For folket hadde fått loven på grunnlag av det levittiske prestedømmet.

Guds lovpakt med Israel skulle jo ikke bare være et gjerde omkring folket. Den skulle også lede det til erkjennelse av synd – «ved loven kommer erkjennelse av synd» (Rom 3,20) – og være en «tuktemester til Kristus» (Gal 3,24).

På grunn av den naturlige syndigheten kunne Israel ikke holde loven i dens dype mening (se Herrens forklaring av loven i Bergprekenen). Derfor var det nødvendig med et prestedømme som kunne være mellommann mellom Gud og folket og bære fram de forbildlige sonofrene for folkets synder som loven påbød. Når så det gamle prestedømmet med sin offertjeneste bleknet, slik stjernene blekner når solen kommer, måtte loven følge med.

Vår Frelser har jo sagt i Bergprekenen at ikke en bokstav eller en tøddel av loven skulle forgå, men at han var kommet for å oppfylle loven (Matt 5). I hvert eneste bud ligger det et åndelig innhold, en kjerne som i den nye pakt er trådt fram i sin evige skikkelse. Slik tok Herren for seg loven i Bergprekenen, og på samme måte tar også apostlene lovens bud fram i formaningene sine (se for eksempel Rom 13,9).

I v. 13–17 legger forfatteren fram to ting som bekrefter at det levittiske prestedømmet og loven måtte omskiftes da Kristus kom.

Først (v. 13–14) viser han at Kristus, han som ordet i Sal 110 blir sagt om, som kjent hørte til «en annen stamme», nemlig Judas stamme. Etter Moseloven hadde den ikke noe med prestetjenesten å gjøre. Men i det lå jo at prestedømmet og loven ble omskiftet.

Dernest (v. 15–17) legger han fram enda et vitnesbyrd om dette: Den lovte nye presten skulle være lik Melkisedek. Han skulle altså ikke være prest «etter en lov om legemlig avstamning», slik de aronittiske prestene hadde fått prestedømmet sitt ved kjødelig avstamning, men «ifølge et uforgjengelig livs kraft».

Arons sønner fikk prestedømmet gjennom den kjødelige avstamningen, og de mistet det også igjen ved kjødets forgjengelighet, ved døden. Men Kristus hadde i sitt evige, uforgjengelige liv som Guds Sønn kraft til å være prest til evig tid, slik Gud gav ham vitnesbyrd i det gamle løfteordet i Sal 110. Kristus sier jo om sitt liv: «Jeg har makt til å sette det til, og jeg har makt til å ta det igjen» (Joh 10,18).

Det er soleklart at det levittiske prestedømmet bar forgjengelighetens preg, både fordi det hvilte på kjødelig avstamning, og fordi de som tjente i det, stadig døde bort. Det måtte vike for et slikt prestedømme som hadde «et uforgjengelig livs kraft» som kjennemerke.

Du evige klippe, hos deg er det ly,
til deg i min trengsel jeg alltid vil fly;

om synd er alt jeg eier, så trøster du meg,
du evige klippe, jeg kommer til deg!

510. I Jesu uforgjengelige prestedømme er frelsen fullkommen. Han er den rene yppersteprest, «fullendt for all evighet» (7,18–28)

I v. 18–19 understreker forfatteren nå summen av det han har sagt i det foregående. Den gamle pakt blir «gjort ugyldig», fordi den var «svak og unyttig» når det gjaldt å gjøre noe fullkomment. (Bare som forberedelse hadde den sin hellige og dype betydning.) Og «et bedre håp blir ført inn, og ved det kan vi nærme oss Gud». For i Kristus har vi veien inn til Guds hjerte. I ham har vi fått «adgang med tillit» til Faderen (Ef 3,12).

Og til dette kommer enda (v. 20–22) at Kristi prestedømme bygger på et løfte Gud har gitt med ed (Sal 110,4). Vanlige prester i Israel fikk ikke en slik bekreftelse da de ble innsatt. Derfor kan Kristi prestedømme aldri settes ut av kraft. Og i det ligger igjen at det er «en så meget bedre pakt, den som Jesus er blitt garantist for». Guds ed vitner om at Gud tilla Kristi prestedømme høyere verdi.

Når Jesus her kalles den nye paktens «garantist», betyr det jo at han er vår kausjonist overfor Gud. Nådepakten hviler ikke på våre navn, men bare på hans navn, det navnet som har den mektige klangen i himmelen og på jorden. Den som kommer fram for Gud i Sønnens navn, kan være viss på nåden.

Og denne vår garantist, vår store mellommann, «blir ved til evig tid» (v. 23–24). De andre prestene avløste derimot hverandre stadig,

«på grunn av at de ved døden hindres fra å fortsette». Én etter én ble de gamle og døde, og røsten deres forstummet. Og det gjelder jo ikke bare offerprestene i den gamle pakt, men alle prester som bare er mennesker. Deres gjerning er likevel så kortvarig, hvor velsignet den enn kan være. Men Jesus lever alltid. Hans prestedømme er uforgjengelig (etter grunnteksten egentlig «uoverskridelig»). Det kan aldri gjøres ugyldig eller avløses av noe annet og bedre prestedømme.

Og derfor (v. 25) kan hans prestedømme gjøre frelsen fullkommen. Det maktet slett ikke loven og den gamle paktens prestedømme, og det var heller ikke meningen med dem.

Dette verset drypper av velsignelse. «Fullkomment», helt og holdent, kan Jesus frelse. Det er ikke en halv frelse, men en hel og fullstendig. For en trøst for alle redde hjerter! Alt det voldsmannen har fått revet til seg, skal bli tatt fra ham (Jes 49,25). Ikke bare vår sjel, men også vårt legeme skal til sist bli fridd ut fra døden.

Ingen nød er så stor at ikke vår yppersteprest fullkomment kan frelse fra den. For han «lever alltid for å gå i forbønn for dem». Han fører vår sak hos den hellige Gud med sin forbønn og med kraften i sin lidelse (se Rom 8,34 og 1 Joh 2,1: «en talsmann hos Faderen»).

Men vilkåret for denne fullkomne frelsen i Jesus blir også uttalt klart nok her. Den fullkomne frelsen kan han bare gi dem «som kommer til Gud ved ham». Bare når vi støtter oss til Jesus alene, til hans rettferdighet, og ikke til noe som helst av vårt eget, bare da blir hans frelse fullkommen over oss. Brorson har sunget det så vakkert i en salme: «Den rettferdighet består og gjelder for Gud alene, når den arme synder holder seg til Jesu død og sår.»

Til slutt blir dette begrunnet enda en gang (v. 26–28) ved at forfatteren viser til Jesu Kristi person. De levittiske prestene var syndige mennesker. De måtte stadig bære fram offer «først for sine egne synder» før de kunne bære fram offer for folkets synder.

Men Jesus er den rene Gudssønnen, «hellig» for Gud og «uskyldig» blant mennesker. (Se Pilatus' ord: «Jeg finner ingen skyld hos ham» [Joh 19,6], og Frelserens ord: «Hvem av dere kan overbevise meg om synd?» [Joh 8,46].) Han er «ren», ren av hjertet. Og han er «skilt fra syndere», fordi han utfører sin evige gjerning i himmelens aller helligste for Guds trone. Han er gått gjennom alle himler (se 4,14), og

han er gått inn i helligdommen med sitt eget blod (9,12). Derfor kalles han «opphøyet over himlene».

Den jødiske ypperstepresten var underlagt mange forskrifter om renselse (se 3 Mos 21). Etter jødenes rituelle bok, Talmud, måtte han syv dager før den store forsoningsdagen oppholde seg i templet, skilt fra hjemmet sitt, for å unngå enhver urenhet. Og likevel var han jo uren i seg selv. «Daglig» trengte han selv sonoffer for sine egne synder, enda han bare én dag i året, på den store forsoningsdagen, bar fram dette offeret. Men Kristus gjorde «én gang for alle» fyllest for hele verdens synd da han ofret seg selv.

For Kristus var ikke et menneske «med skrøpelighet» (synd), slik som de som ble innsatt til yppersteprester etter den gamle paktens lov. Men edens ord som innsatte ham til prest etter Melkisedeks vis, og som jo lød senere enn loven (Sal 110), «innsetter Sønnen» (egentlig «en Sønn») som den som «er blitt fullendt for all evighet». Den gamle paktens prester stod likevel fortsatt på avstand fra Gud som skrøpelige, syndige mennesker. Men ingen kan stå Faderen nærmere enn en sønn. Han var jo «avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen» (1,3), ett med Faderen (Joh 10,30).

«For en slik ypperstepresten var det vi måtte ha» (v. 26), nettopp vi skyldige, vanhellige, urene syndere.

Du som freden meg forkynner,
du en Frelser, jeg en synder,
du med amen, jeg med bønn,
du med nåden, jeg med skammen,
å, hvor vi to passer sammen,
du Guds salvede, Guds Sønn!

511. Kristus, yppersteprest ved Guds høyre hånd i himmelens helligdom (8,1–5)

Kristus er høyt opphøyet over de levittiske prestene, ikke bare når det gjelder hans person. Også helligdommen der han utfører sin gjerning som yppersteprest, står langt over den jordiske helligdommen der den gamle paktens prester tjente. For den himmelske helligdommen er selve grunnbildet, og tabernaklet var bare en skygge av det. Dette er det forfatteren vil legge leserne, og dermed oss alle, på hjertet i dette avsnittet.

Han kaller det en «hovedsak» («summen») i det det her tales om. Vår yppersteprest har satt seg «ved høyre side av Majestetens trone i himlene» (v. 1). Dermed blir han betegnet som den som også er konge, kongepresten. Der utfører han sin gjerning som prest («tjener») i helligdommen. Det ordet grunnteksten her bruker for prest (*leiturgos*, som vårt «liturgi» kommer av), betegner offerpresten, som utfører sitt embete på folkets vegne. Det samme ordet finner vi i Rom 15,16. Men vår offerprest gjør tjeneste «ved helligdommen, det sanne tabernakel, som Herren har reist, og ikke et menneske» (v. 2).

Det hører med til en yppersteprests oppgave å bære fram offer. Som sann yppersteprest må Kristus derfor også ha noe han kan bære fram som sitt offer (v. 3). Hans offer er jo først og fremst hans eget blod, som han én gang for alle har båret fram på korsets alter (7,27). Dernest er det forbønnene han stadig trer fram for Gud med for syndere (se 7,25).

Men ved det jordiske tabernaklet var han ikke prest. Tjenesten der var lagt til Arons sønner, til Levis stamme, og vår Herre Jesus er

runnet av Judas stamme (se 7,14). Fantes det ingen annen helligdom, var han slett ikke prest (v. 4). Men det finnes en annen helligdom, «den himmelske», og den jordiske var bare «et avbilde og en skygge» av den. Da Moses var hos Gud på Sinai-fjellet, ble dette himmelske forbildet vist ham (se 2 Mos 25,40: «Se nå til at du gjør alt etter det bilde som ble vist deg på fjellet!»).

Moses fikk altså se inn i himmelens helligdom, og etter dette forbildet skulle han lage Israels tabernakel, der Levis sønner skulle ha sin forberedende gjerning som de var satt til.

For en herlighetsglans disse ordene kaster over alt det som Mosebøkene forteller om Israels tabernakel! Da forstår vi at alle de enkelte, særegne bestemmelsene om tabernaklet, som Moses fikk så nøyaktig befaling om, har en dyp åndelig betydning. For de er jo et avbilde av det himmelske. Riktignok bare en skygge av det. Det himmelske kan aldri fullt ut uttrykkes gjennom ytre ting som sansene fanger. På samme måte kan heller ingen kunstner fullt ut gjengi vår Frelsers skikkelse. Det blir alltid bare en skygge av det sanne bildet av Frelseren.

I himmelen finnes det altså også et aller helligste, der Gud selv troner. Dit er Kristus gått inn som yppersteprest ved sitt blods offer for å sitte ved Guds høyre hånd. Og det ligger altså en himmelsk betydning i alt som hørte til det gamle tabernaklet, i alt som var påbudt i Moseloven. Paktens ark og nådestolen, den sjuarmede lysestaken og skuebrødsbordet, røkofferalteret og brennofferalteret, ja, hvert teppe, hver dusk, hver hekte og hvert kar har et tilsvarende åndelig og himmelsk forbilde. Det har noe å si oss om de himmelske tingene, om vi bare kunne få øret åpnet til å høre.

Og i ordet til Moses: «Se til at du gjør alt etter det bildet som ble vist deg på fjellet!» (v. 5) finner vi med rette også den tanken at Gud har sin himmelske plan for jordelivet til hver av sine troende. Herrens hellige er jo «Guds tempel» (1 Kor 3,16). Vårt liv her på jorden skal være som en helligdom for Gud. Og nå gjelder det for oss å være tro, så vi får livet vårt bygd opp etter det himmelske forbildet som Gud lar oss se i sitt ord, i vår Herre Jesu Kristi liv og sinn.

Måtte vi bare la være å bygge etter våre egne tanker! Det fører bare smerte med seg. Også vi må (i Ånden) opp på fjellet til Gud, slik som Moses.

Om vår Frelser står det at han gikk opp i fjellet, «han selv alene» (Joh 6,15), for å tale med sin himmelske Far. Det er det vi trenger: de stille timene i lønnkammeret, der vi kan skue inn i Guds tanker og planer med oss. Da kan vi vandre i de gode gjerningene som Gud på forhånd har lagt ferdige for at vi skulle vandre i dem (se bibelforklaringen til Ef 2,10). Det som blir bygd opp etter det bildet, det består.

Lær meg, du nattens stjerne,
å lyde fast og gjerne,
ei å vike fra den vei
himlens Gud har målt til meg!

512. Kristus er mellommann for en bedre pakt enn den gamle, så sant den nye pakt hviler på større løfter (8,6–13)

Med v. 6 ser forfatteren tilbake på det han utviklet i v. 1–5: Kristi prestetjeneste er så mye bedre som den himmelske helligdommen er herligere enn sitt svake avbilde her på jorden. Nå legger han fram enda et nytt punkt som stadfester dette, nemlig at Kristus jo også er «mellommann for en bedre pakt». Det blir begrunnet med at den nye pakt hviler på «bedre løfter».

At den første pakt ikke var tilstrekkelig («uten mangel»), at den ikke var den beste, lå jo allerede i at det var «grunn til å søke plass for en annen» (v. 7). Og det i selve den gamle pakt, noe som nå blir vist ut fra løftene i Jer 31,31–34. Herren selv stemplet jo den gamle pakt som utilstrekkelig (han talte liksom «nedsettende ord» om den). Det gjorde han ved å vise fram til de «dager» da han ville opprette en ny pakt med Israel (v. 8–9). Den skulle være forskjellig fra den gamle pakten med fedrene da de dro ut av Egypt. I den pakten ble jo fedrene ikke, og derfor hadde Herren også sluppet taket i dem («jeg brydde meg ikke om dem»).

Dette siste tillegget står riktignok ikke i grunnteksten hos Jeremia på det stedet. Men på så mange andre steder hos profetene (også hos Jeremia) lyder jo Herrens dom over det gjenstridige folket, at han forkaster det. Nei, denne gamle pakt, som Israel tråkket i støvet gang på gang, var ikke den siste og eneste. Herren hadde en bedre pakt å

slutte med Israels hus, og det er denne pakten som blir skildret her (etter ordet hos Jeremia) i v. 10–12.

Som den nye paktens første fortrinn blir det nå nevnt at Herren ville gi sine lover i deres sinn og skrive dem i deres hjerter. I den gamle pakt stod Guds vilje skrevet på steintavlene og var liksom utenfor folkets sinn og hjerte med sitt «du skal». I den nye pakt skulle den være et indre lys, skrevet på «hjertets kjødtavler» (2 Kor 3,3) som kjærlighetens «jeg vil».

Og da skulle det oppfylles som bare ble så svakt virkeliggjort i den gamle paktens dager på grunn av hjertenes hardhet: «Jeg vil være deres Gud, og de skal være mitt folk.»

Og videre (v. 11): Da skulle det ikke stadig trenges ytre påminnelser om å kjenne Herren. Løftet lød: «De skal alle kjenne meg, fra den minste til den største blant dem.» Dette minner om vår Frelsers ord i Joh 6,45: «De skal alle være lært av Gud», som også viser til et ord i den gamle pakt, nemlig Jes 54,13.

Dette løftet blir oppfylt ved at Den Hellige Ånd bor i hjertet. Ved Guds Ånd kan jo det lille barnet, den ringe og ulærde, kjenne Herren like godt som den voksne og den lærde («den største»). Det erfarer vi: Når troen bryter fram hos et menneske, bryter også lyset fram, så en fatter de tingene som hører Guds rike til.

Det er den nye paktens herlighet at den er en indre pakt. Den fører inn i et inderlig og åndelig fortrolighetsforhold til Gud og hans hellige vilje.

Og den er en pakt som gir. Loven krevde uten å ha makt til å virke det den krevde, for den skulle nettopp åpenbare menneskets naturlige avmakt. Men i den nye pakt lyder det stadig fra Herren: «Jeg vil gi» – «jeg vil skrive» – «jeg vil være». I denne pakten gir Herren selv det som ordet nevner, bare vi vil ta imot i tro.

Den nye pakt er ingen lovløs pakt. Her tales det jo også om «lover» i hjerte og sinn. Men det er «frihetens fullkomne lov» (Jak 1,25).

Og denne herligheten i den nye pakt hviler igjen (v. 12) på at den nye pakt er den fullkomne nådens pakt. Der heter det: «Jeg vil være nådig overfor den urett de har gjort, og ikke lenger minnes deres synder» (se Jer 31,34). Lovens pakt stod alltid med skyldbrevet mot den skyldige. Men med den nye pakt ble skyldbrevet naglet til Kristi kors og utslettet (Kol 2,14).

Ja, sannelig, det er en bedre pakt. Når Herren allerede i løftene i den gamle pakt taler om «en ny» pakt, «har han dermed erklært at den første er foreldet» (v. 13), at den var noe som skulle eldes og etter hvert forsvinne. Allerede på Jeremias tid betegnet Gud den gamle pakt som «nær ved å bli borte». Da følger det at den gamle pakt nå, da den nye allerede var trådt i kraft, måtte være omskiftet og opphevet (se 7,12 og 18). Den bleknet da «rettferdighetens sol» gikk opp «med legedom under sine vinger» (Mal 4,2).

Men ut fra denne skildringen av den nye paktens herlighet lyder spørsmålet til hver og en som ved dåpen er kommet inn under nåden i denne nye pakt: «Har du tatt imot de herlige vilkårene i denne nye pakt? Lever du i denne nådens herlighet som din daglige erfaring?»

Gud står ved sitt ord og sier: «Jeg vil.» Og spørsmålet til oss i den nye pakt er bare dette: «Vil du?» For Jesus Kristus har fullbrakt i vårt sted alt det loven krevde. Han har båret straffen for oss og gått sin lydighets og lidelses vei for oss som vår store, barmhjertige ypperste-prest. For hans skyld kan Gud gi oss disse gode vilkårene på det ene vilkåret at vi i levende tro flyr til Jesus og gir oss over i hans hånd. Dette er den nye pakt som har avløst den gamle. Dette er den beste, fullkomne, evige løftets pakt.

Dømte var vi, for Guds lov vi brøt,
frelst er vi nå ved Jesu død.
Ved Jesu død! Venner, ta imot det!
Ved Jesu død! Syndere, tro det!
Jesus har sonet det vi forbrøt,
én gang for alle ved sin død!

513. Alt det den gamle pakt hadde å bære fram, alle dens offer, maktet ikke å gi hjertet fred (9,1–10)

I kap. 5–7 hadde forfatteren dvelt ved hvor høyt Kristi person stod over den gamle paktens yppersteprester. I kap. 8 hadde han vist hvordan helligdommen der Kristus var yppersteprest, var høyt opphøyet over sitt jordiske avbilde, det gamle tabernaklet. Videre hadde han i samme kap. 8 vist hvordan den nye pakt allerede i profetenes løfter var blitt erklært for «en bedre pakt» som skulle avløse den gamle. Nå går han i dette avsnittet over til det tredje og siste punktet. Han vil vise at også det offeret Kristus bar fram, stod så langt over den gamle paktens offer.

Han begynner med å vise (v. 1–10) hvordan det i selve innretningen av den gamle helligdommen og gudstjenesten, som Gud hadde ordnet, lå et vink fra Gud om det ufullkomne i den gamle pakt. Det viste seg særlig i den gamle paktens offertjeneste, ved at samvittigheten aldri kunne komme til ro ved disse ofrene.

Som motsetning til dette viser han så (v. 11–14) hvordan Kristus ved å gi sitt eget blod gikk gjennom det fullkomne, himmelske tabernaklet som vår yppersteprest. Slik fant han en evig forløsning for oss én gang for alle.

I v. 1–5 skildrer han innretningen av det gamle tabernaklet. Også denne innretningen hvilte helt på Guds ordninger (v. 1), men denne første helligdommen var likevel bare «jordisk». (Grunnteksten sier

egentlig «verdslig», og det framhever sterkere forgjengeligheten i motsetning til det himmelske tabernaklet.)

Nå blir «det forreste teltet» skildret (v. 2), det som ble kalt «Det hellige». Der stod den sjuarmede lysestaken av gull, bildet på Kristus som livets ord og livets lys. Der stod også skuebrødsbordet, enda et bilde på Kristus, som livets brød. Det er nok også et bilde på det livet som er Gud til velbehag, og som Kristus kan virke i sine troende (se Fil 1,11: «fylt av rettferds frukt ved Jesus Kristus, Gud til ære og pris»).

Deretter kommer (v. 3–5) skildringen av Det aller helligste med paktens ark og med kjerubene over «nådestolen». Det var navnet på arkens gylne lokk, som blodet ble stenket på på den store forsoningsdagen. Mellom kjerubene ble Guds «herlighet» åpenbart.

I skildringen av Det aller helligste står det (v. 4) et par ting som kunne se ut til å være feil. Om Det aller helligste står det her at det hadde «det gylne røkelseskaret».[1] I Mosebøkene står det ingenting om at det fantes et røkelseskar av gull inne i Det aller helligste.

I 3 Mos 16,12–13 står det at ypperstepresten skulle ta et ildkar fullt av glør fra ilden på brennofferalteret og legge røkelse på glørne når han gikk inn i Det aller helligste. Røkelsesskyen skulle skjule nådestolen, så ypperstepresten ikke skulle dø ved at hans syndige øye fikk se dette hellige stedet. Det kan være dette forfatteren sikter til. Men ordene her synes likevel å peke på noe som hørte med til Det aller helligste.

De fleste oversetter imidlertid ikke grunntekstens ord med «røkelseskar», men med «røkofferalter», og det er nok den riktige oversettelsen. Det alteret stod riktignok ikke i selve Det aller helligste, men like foran forhenget. Og grunntekstens ord kan også oversettes: «som et røkofferalter av gull hørte til». Der har vi nok den riktige forklaringen. Røkofferalteret ble liksom regnet for å høre sammen med Det aller helligste (se også 1 Kong 6,22). Det kom av at duften av røkelsen, bildet på Israels bønner, nettopp skulle trenge inn for Guds åsyn.

Det andre punktet som har voldt vanskeligheter, er at gullkrukken med manna og Arons stav, som hadde blomstret, her blir sagt å ha vært inne i paktens ark. I 2 Mos 16,33–34 står det at mannakrukken skulle settes ned «for Herrens åsyn», og at Aron «satte krukken ned foran Vitnesbyrdet til å gjemmes». Og i 4 Mos 17,10 står det at Arons

[1] NB: «et røkofferalter av gull».

stav som hadde blomstret, skulle bæres inn «foran vitnesbyrdet». Det må nærmest forstås som «like foran» paktens ark.

De jødiske skriftlærde i senere tider (rabbinerne) hadde imidlertid samme oppfatning som forfatteren her: Mannakrukken og Arons stav, som hadde blomstret, hadde opprinnelig hatt sin plass i arken. Den muntlige overleveringen må vel ha hatt en slik beretning. Noen mener at mannaen og staven var lukket inne i arken under ørkenvandringen, men at de to tingene ble tatt ut når folket slo leir. Av 1 Kong 8,9 ser vi at det ikke var noe annet enn steintavlene i arken den gangen Salomos tempel ble bygd.

Etter at forfatteren nå har omtalt innretningen av det første tabernaklet, slik Gud hadde ordnet det, går han over til å skildre gudstjenesten ved dette tabernaklet. Først (v. 6–8) omtaler han hvordan prestene gikk inn i det forreste teltet, Det hellige, der de «utfører sin tjeneste» (og det gjorde de fremdeles på den tiden Hebreerbrevet ble skrevet). Så omtaler han hvordan ypperstepresten gikk inn i Det aller helligste «én gang om året» (på den store forsoningsdagen).

Men ypperstepresten måtte gå inn dit «ikke uten blod», ikke uten sonoffer «for seg selv og for folkets forseelser». I det ser forfatteren at Den Hellige Ånd (han som ledet Moses da han reiste helligdommen) gir til kjenne «at veien til helligdommen ennå ikke er blitt åpenbart så lenge det forreste teltet ennå står». Med det forreste teltet menes her «Det hellige».

Den daglige levittiske tjenesten foregikk ikke i Det aller helligste, som var stengt for daglig bruk, men bare i Det hellige. Slik stod Det hellige foran Det aller helligste og stengte veien dit. Dette vitnet jo klart, som «et bilde» (v. 9), om at den umiddelbare adgangen til Gud ennå ikke var gitt.

Men av det fulgte at de «gaver og offer» som ble båret fram helt til Hebreerbrevets tid («den nåværende tid»), ikke «makter å gjøre den som tjener Gud, fullkommen etter samvittigheten». De kunne ikke føre ham inn i umiddelbart fellesskap med Gud. Av grunntekstens ord kan en se at det med «den som tjener» ikke bare tenkes på presten som gjorde tjeneste, men også på hver og en som bar fram sitt offer gjennom presten.

Disse ofringene var, på samme måte som «bud om mat og drikke og forskjellige renselsesbad», som hørte med til å ha del i gudstjenesten

(se 3 Mos 11), bare pålagt som «kjødelige forskrifter» «inntil den tid da alt skulle settes i rette skikk». Med «kjødelige forskrifter» menes den gamle paktens mange seremonilover, som bare gjaldt den ytre renselsen, renselsen av kjødet (den såkalte «levittiske» renheten). Og med «den tid da alt skulle settes i rette skikk» menes den nye tiden som ble åpenbart da Kristus kom, da alt skulle komme i rett gjenge.

Nei, ingen ytre offer kan stille samvittighetens uro. Det kjente også de sanne troende i den gamle pakt klart nok. Se for eksempel Davids Salme 51, der han skildrer sin store nød over synden. Da kjente han at «slaktoffer» og «brennoffer» ikke kunne skaffe ham Guds velbehag, men at det først og fremst gjaldt å komme med «en nedbrutt ånd».

Det samme møter oss hos profeten Mika (Mika 6,6–7): «Hva skal jeg komme fram for Herren med, bøye meg ned for Gud i det høye? Skal jeg komme fram for ham med brennoffer, med årsgamle kalver? Vil Herren ha behag i tusener av værer, i titusener av oljebekker? Skal jeg gi min førstefødte for min overtredelse, mitt livs frukt som syndoffer for min sjel?»

Nei, bare Guds førstefødte kunne bære fram offeret. Ingenting av det vi har å komme med, verken våre gjerninger, våre ytre offer eller våre tårer, kan gjøre oss «fullkomne etter samvittigheten», det vil si at de ikke kan gi den våkne samvittigheten fred.

Tårer kan ei frelse,
om mitt kinn var daglig vått;
ei mot synden ga det råd,
hjertet renses ei ved gråt,
tårer kan ei frelse.

514. Fullkommenheten i Kristi offer (9,11–14)

«Men da Kristus kom» – med disse ordene trer nå det fullkomne offeret fram, som en motsetning til den gamle paktens ufullkommenhet. Kristus kom «som yppersteprest for de goder som skulle komme» (v. 11–12). Han kom ikke bare for på det ytre å gi syndere plass i Guds folk, og ikke bare for å skaffe oss en kort, timelig lykke. Han kom for i sannhet å gi oss del i de evige godene som skulle komme: for å bringe oss i samfunn med Gud og for å skaffe oss en evig syndsforlatelse, et evig liv og salighet.

Han gikk ikke gjennom et jordisk, forgjengelig telt, men gjennom «det teltet som er større og mer fullkomment», det himmelske, og inn «i helligdommen». Med det menes her det himmelske aller helligste. I Skriften møter vi ofte denne tanken om himlene som forhallen til det himmelske aller helligste, der Guds trone står (se 2 Kor 12,2, der Paulus forteller at han ble «rykket like inn i den tredje himmel»).

Dernest gikk Kristus dit inn «ved sitt eget blod», i motsetning til den gamle paktens blod av bukker eller kalver. Vi må legge merke til at det ikke står at han gikk inn i helligdommen *med* sitt eget blod (slik den gamle paktens ypperstepresten gjorde), men at han gikk dit inn *ved* sitt eget blod.[1] Det ligger i dette at det var ved sitt selvoffer han vant makt til å være vår himmelske yppersteprest.

Fordi han fornedret seg selv og ble lydig til døden – ja, døden på korset – derfor har Gud høyt opphøyet ham og gitt ham det navnet som er over alle navn, det store frelsernavnet (Fil 2,8–9).

[1] NB: «med sitt eget blod».

Og for det tredje bar han fram sitt offer «én gang for alle», i motsetning til den gamle paktens yppersteprest, som år etter år måtte bære fram offeret. For den «forløsningen» han hadde vunnet, var en «evig forløsning».

At Kristi forløsning har evig verd og gyldighet, blir stadfestet i v. 13–14 ved et tilbakeblikk på den gamle paktens ofre og renselser (om renselsen med «asken av en kvige» som nevnes her, se 4 Mos 19). Disse kunne riktignok ikke hellige sjelen. Likevel hadde Gud lagt en helliggjørende kraft i dem «til kjødets renhet», den ytre levittiske renheten. Rørte noen ved et lik, ble han etter Mose lov (se 4 Mos 19) uren i ytre forstand, uverdig til å ta del med folket i gudstjenesten.

Men når nå disse ytre ofrene og renselsene i den gamle pakt som forbilder kunne ta bort det ytre preget av urenhet fra mennesker, hvor mye mer kan da ikke Kristi blod rense! Han «bar seg selv fram for Gud som et lyteløst offer», og det ikke etter en ytre forordning, men «i kraft av en evig Ånd». Med det menes på den ene siden den frivillige lydighetens ånd overfor Gud som Kristus ofret seg i. På den andre siden menes den inderlige kjærligheten til menneskenes barn, kjærligheten og hjertegløden som er «sterk som døden».

Men ordene «i kraft av en evig Ånd» sier oss også at Kristus bar fram sitt gjenløsningsoffer i kraft av sin evige guddomsnatur som Guds Sønn. Nettopp derfor fikk offerblodet hans sin uendelige kraft. Den samme tanken møter vi i 1 Joh 1,7, der det står: «Jesu, hans Sønns blod renser oss fra all synd» – nemlig Guds Sønns blod. Kristi, Guds Sønns, blod kan langt mer enn å hellige til kjødets renhet. Det kan «rense vår samvittighet fra døde gjerninger så vi kan tjene den levende Gud».

«Døde gjerninger» betegner våre egne gjerninger som er besmittet av synd. I den gamle pakt ble de i forbilde betegnet ved «lik», som en ble uren av å røre ved. Dette ordet er et veldig slag mot all selvrettferdighet. Alt vi gjør i egen kraft, til egen ære og etter egen lyst, stinker som liklukt for den levende Gud. Men Kristi blod kan rense samvittigheten vår fra de døde gjerningenes forbannelse. Det bringer oss syndenes forlatelse, tilgivelse for alle disse døde gjerningene våre, og dermed kraft til å slippe dem, så vi kan komme til å tjene Gud i ånd og sannhet.

Ingen angerens tåre kan sone for synd,
ingen bønn, bare det frelsende blod.

Flykt til ham som utøste det, flykt i denne stund,
la deg tvette i den rensende flod!

515. Uten at blod blir utgytt, blir ikke synd tilgitt (9,15–28)

I dette avsnittet blir det vist ytterligere at Kristi død var nødvendig. Dette punktet var den store anstøtssteinen for Israel etter kjødet. Nettopp «derfor» er han blitt «mellommann for en ny pakt», et «nytt testamente», fordi hans offer kunne det de levittiske ofrene ikke var i stand til. Målet med denne nye pakten var jo at «de som er kalt» (v. 15) – både de fra den gamle pakt og de gjennom alle tider – «skal få den evige arven som var lovt».

Guds nådekall når ut til alle slekter, slik løftet til Abraham lød: I hans ætt skulle alle jordens slekter velsignes. Kanaan var jo bare et timelig forbilde på det løftet gjaldt. I virkeligheten er det «den evige arven», det evige liv i Guds rike. Men for at dette målet kunne nås, måtte det «finne sted en død til forløsning fra overtredelsene under den første pakt».

Her ses det hen til den tilbakevirkende kraften i Kristi død, på samme måte som i Rom 3,25 («de syndene som før var gjort»). Også all den gamle gjelden måtte ryddes av veien for at den nye nådens pakt kunne tre i kraft – denne pakten der Gud forlater synder for Kristi blods skyld.

At det henger nøye sammen med en pakts vesen at det må skje en død før pakten kan tre i kraft, viser forfatteren nå i v. 16–17. Der understreker han at den nye pakt er en arvepakt. Det greske ordet for pakt (*diatheke*) betyr nemlig både en pakt i alminnelighet og en arvepakt, det samme som vi med et latinsk ord kaller «testamente». Både den gamle og den nye pakt var slike arvepakter. Derfor bruker vi også navnene Det gamle og Det nye testamente.

Ved en arvepakt er det jo slett ikke slik at arvelaterens død hindrer pakten. Tvert imot trer den først i kraft når arvelateren er død, og døden er blitt godtgjort (v. 16). Før arvelaterens død har testamentet ennå ingen kraft (v. 17). Så lenge den som har opprettet testamentet, lever, kan han jo endre det, men er han død, står det fast. Den evige arven var der først ved Kristi død, da blodet hans var utøst for våre synder.

I v. 18–22 blir det så vist at også den første pakt, Det gamle testamente, krevde blodsutgytelse. Som bevis vises det til 2 Mos 24,5–8. Der fortelles det hvordan Moses ved paktslutningen stenket offerblodet både på alteret og på folket, for at det skulle være en blodpakt mellom de to partene, mellom Gud og Israel. Det sa Moses uttrykkelig med ordene: «Se, dette er paktens blod, den pakten som Herren oppretter med dere» (2 Mos 24,8).

I Andre Mosebok står det bare at blodet ble stenket på alteret og på folket. Det nevnes ikke at også boken ble stenket med blodet, og heller ikke at det skjedde «sammen med vann, skarlagenrød ull og isop». Forfatteren tar med i beretningen det som gikk i muntlig overlevering hos Israel, som et levende minne om denne uforglemmelige stunden i folkets liv.

«Boken» som nevnes her (v. 19), er «paktens bok» som nevnes i 2 Mos 24,7, der Moses «skrev ned alle Herrens ord». At teltet og karene i det ble helliget med blod, nevnes bare delvis i 3 Mos 8, men også her hadde den jødiske muntlige overleveringen bevart minner. Den jødiske historieskriveren Josefus forteller også at Moses stenket teltet og karene med offerblod.

Slik var det jo etter loven med nesten alt: Det skulle renses med blod. Enkelte unntak fantes riktignok. Se for eksempel 3 Mos 5,11, der den fattige som ikke hadde råd til et blodoffer, fikk nøye seg med en tiendedel av et mål mel til syndoffer. Men regelen var denne: «Uten at blod blir utgytt, blir ikke synd tilgitt.»

Blodet betegner livet. «For kjøttets sjel er i blodet, og jeg har gitt dere det på alteret til å gjøre soning for deres sjeler.» Slik lød Herrens ord (3 Mos 17,11). Også legevitenskapen lærer oss at det legemlige livet har sin kraft i blodet. Å være blodfattig betyr svakhet, og blodforgiftning er noe av det verste som kan ramme legemet. Blir blodet utøst, svinner livet, og å ofre sitt blod er å ofre sitt liv.

Dette krevde altså loven: «avbildene av de himmelske ting» skulle renses ved blod (v. 23) – noe annet enn avbilder var jo ikke den gamle paktens ting. Men selve de himmelske ting, den nye paktens helligdom, måtte kreve bedre offer enn disse. For den gamle pakt siktet i hovedsak bare mot den ytre renselsen i forbilde, mens den nye pakt gir en fullkommen renselse av ånd, sjel og legeme.

Derfor var et bedre offer nødvendig. Kristus gikk nemlig ikke inn i den gamle paktens forgjengelige helligdom, som bare var et bilde av den sanne helligdommen. Han gikk inn i selve himmelen for å utføre sin gjerning som yppersteprest der, «for Guds åsyn for vår skyld» (v. 24). I dette aller helligste gjør han kraften i sitt eget blod gjeldende til beste for alle dem som kommer til Gud ved ham (7,25).

I v. 25–28 blir fullkommenheten i Kristi offer understreket enda en gang: Han gjorde fyllest én gang for alle. Dermed beviste han i sannhet at hans offer var et bedre offer enn det som ypperstepresten i det gamle teltet bar fram, han som «hvert år» gikk inn i helligdommen «med fremmed blod» (v. 25).

Hadde Kristi offer ikke vært tilstrekkelig én gang for alle, måtte han jo ha lidd mange ganger fra verden ble grunnlagt, for de mange ulike slektene. Men Kristi blod – hans eget kongelige blod, det frivillig utøste, uskyldige blodet – kunne «én gang ved tidenes ende», da Kristus ble åpenbart i tidens fylde, nå det store målet: å «ta bort synden», all verdens synd.

For et salig evangelium for alle som kjenner syndens byll! Synden er knust, kastet bak Guds rygg (Jes 38,17), kastet i havets dyp (Mi 7,19). Det gjelder enhver som i troen har tatt imot arven som er tilfalt oss ved Kristi blod, den arven som vi døpte mennesker ble født til av vann og Ånd.

Dette «én gang for alle» stadfester forfatteren enda en gang med et bilde fra menneskelivet. Likesom det er menneskenes lodd å dø én gang (her tenkes det på den legemlige døden), og deretter følger dommen, slik døde også Kristus én gang (som et sonoffer) «for å ta bort manges synder» – ja, alles synder, så sant de bare vil komme til ham og tro på ham.

Som et menneskes gjerning er avsluttet ved døden, slik var også Kristus ferdig med sin offergjerning da han døde. Og hvert menneske skal etter døden erfare at det kommer en dom over det avsluttede

jordelivet: «For vi må alle åpenbares for Kristi domstol, for at enhver kan få igjen det som er skjedd ved legemet» (2 Kor 5,10). Slik skal også Kristi gjerning en gang åpenbares på den store dommens dag, når han «annen gang» skal «vise seg, ikke for syndens skyld, men til frelse for dem som venter på ham».

«Ikke for syndens skyld» betyr her at Kristus, når han kommer igjen, ikke lenger har noe å gjøre med å sone menneskers synd. Det ble han ferdig med én gang for alle da han første gang ble åpenbart «i syndig kjøds lignelse» (Rom 8,3) for å bli syndoffer for oss (men selv uten synd, 4,15). Annen gang kommer han for å bringe den fullkomne frelsen, saligheten, til dem som venter på ham.

Også de som ikke aktet på hans blods offer, og som slo alle tanker om hans komme ut av hode og hjerte, skal visselig se ham. Det står skrevet i Åp 1,7: «Se, han kommer med skyene, og hvert øye skal se ham, også de som har gjennomstunget ham» (ved sin vantro). Men de skal se ham til gru og redsel: «Og alle jordens slekter skal gråte sårt over ham.»

Men til Guds folk lyder det da: «Rett dere opp og løft hodet! For deres forløsning stunder til» (Luk 21,28). Salige er de som til det siste kan si med apostelen: «Men vi har vårt hjemland i himmelen. Derfra venter vi også Herren Jesus Kristus som frelser» (Fil 3,20).

Når han annen gang blir åpenbart, skal det ikke lenger plantes noe kors. Ingen Getsemane og ingen Golgata skal gjennomleves mer. Hvor tåpelig handler ikke de som vil gjøre Kristi gjerning om igjen, slik pavens prester mener at de kan ved sine messeofre! Nei, dette er vår samvittighets fred: «Jesus har sonet det vi forbrøt, én gang for alle ved sin død.»

Å, tvil ikke på at blodet utsletter din skyld,
husk hva Gud selv i Ordet har sagt:
hans besluttede råd ble ved Sønnen utført,
alt er gjort og forsoningen fullbrakt.

516. Ved den gamle paktens ofre ble syndene minnet om, men ikke sonet. I Jesu Kristi selvoppofrende lydighet under Guds vilje er det fullkommen forsoning (10,1–18)

Dette avsnittet avslutter framstillingen av Kristi ypperstepresteddømme. Det gjentar enda en gang tankene fra det foregående og understreker på ny med kraft at Kristi sonoffer var nødvendig. Det gjør det ved å vise til den ufullkomne virkningen av den gamle paktens ofre.

Disse ofrene kunne bare stadig på ny minne om syndene, ikke ta dem bort (v. 1–4). Hadde ofrene som var fastsatt i loven, fullkomment kunnet forsone dem som kom fram med dem, måtte de etter hvert ha opphørt. Da måtte samvittigheten til dem som ofret, ha fått fred når det gjaldt syndeskylden. Men slik var det jo ikke. Den gamle paktens ofringer viser seg altså bare å være et middel til stadig på ny å minne om syndene.

Likesom loven ble gitt for å vekke erkjennelse av synd (Rom 3,20), slik også ofrene. Som forbilde og for en tid skulle ofringene riktignok også være en trøst for dem som var tynget av synden. Men det lå i sakens natur at så ytre midler som blod av okser og bukker ikke kunne bringe den høye, åndelige skatten som heter syndenes forlatelse. Loven hadde bare «en skygge av de goder som skulle komme». Selve

virkeligheten, «tingenes virkelige skikkelse», var først å finne i den nye pakt, i Kristi offer.

Med henvisning til Sal 40,7–9 blir det nå begrunnet at syndere ikke kunne bli helliget ved ytre ofre. Det skjedde bare ved at Kristus fullkomment oppfylte Guds vilje da han i lydighet mot Gud ofret sitt legeme én gang for alle (v. 5–10).

Salme 40, som det vises til her, er av David. Den er en lovprisning til Gud for Herrens frelse. David uttaler der at det ikke var de ytre ofrene, men lydighet under Guds vilje, som var den offergaven Gud først og fremst hadde behag i.

Disse ordene av David blir her brukt om Kristus, og med full rett. Kristus er Davids sønn, og i ham er alle de hellige lysglimtene som viste seg hos David, samlet i sin fylde. Nettopp dette lydige sinnet drev Davids sønn ned til jorden. Det var dette sinnet som fylte ham «når han trer inn i verden» (v. 5): ikke å bære fram ytre ofre, men å bære fram seg selv som offer etter Guds vilje.

Og som David så hen til det som var skrevet i «bokrullen», den gamle lovboken (Sal 40,8), slik så også Davids sønn hen til det som var skrevet om ham i bokrullen, det som i den gamle paktens ord var sagt om Messias og hans gjerning. Den Guds vilje som var uttalt i den gamle pakt om at Messias skulle gi seg selv (se Jes 53), kom Davids sønn for å fullføre (v. 7–9).

Men Guds vilje ble ikke oppfylt i de mange slags ofre som ble båret fram etter loven. Dette «første», lovens ofringer, tok Davids sønn bort for å sette «det andre» (v. 9) i stedet, nemlig at han gav seg selv.

Hebreerbrevets forfatter finner allerede i Salme 40 et ord som viser at Kristi offer skulle bestå i at han gav sitt eget legeme, nemlig ordet i v. 5: «Et legeme dannet du for meg.» Slik må det ha stått i den greske oversettelsen av Det gamle testamente som han brukte. I selve grunnteksten lyder ordet noe annerledes, ordrett: «Ører har du gravd for meg.» I vår danske bibeloversettelse er det gjengitt: «Du har åpnet mine ører»,[1] og der tenkes det nærmest på at ørene blir åpnet for å erkjenne sannheten.

Den gamle greske oversettelsen (Septuaginta) har altså fått fram en annen tanke av dette ordet. Og selv om den neppe har truffet tanken i

[1] NB: «du har boret mine ører».

grunnteksten, har den likevel truffet en bibelsk sannhet: at Gud ville forberede «et legeme» for den kommende Davids sønn med det evige riket – at «Ordet skulle bli kjød» og slik bo blant oss.

Og nettopp i dette bestod jo Guds vilje: Dette legemet, dette kjød og blod (se 2,14), som hans enbårne Sønn, som også var Davids sønn, ble ført, skulle ofres én gang for alle for at syndere skulle bli helliget (v. 10). «Ved denne viljen», nemlig at «Jesu Kristi legeme ble ofret én gang for alle», «er vi blitt helliget».

For at syndere skulle bli gjort hellige, så de kunne passe inn i den hellige himmelen, derfor ble Jesu Kristi legeme ofret som det fullkomne offeret. Helliggjørelsen betyr altså her, som vi ser, frelsen fra syndens skyld og makt.

I v. 11–18 blir sannheten i dette «én gang for alle» vist enda en gang. «For med ett offer har han for alltid gjort dem fullkomne som blir helliget» (v. 14). Det trengs ikke den stadige gjentakelsen som i den gamle pakt (v. 11). Etter at Kristus har båret fram dette ene fullgyldige offeret for våre synder, har han «for alltid satt seg ved Guds høyre hånd», og han har ikke lenger noe offer for synd å gjøre der. Det er ikke lenger sorg og lidelse som venter ham, men åpenbaringen av hans fullkomne seier over alle hans fiender (v. 12–13).

Det siktes til det samme som i 9,28, nemlig Kristi gjenkomst – ikke lenger for å lide, men for å «vise seg herlig i sine hellige og underfull i alle som tror» (2 Tess 1,10).

Avslutningen viser på ny til Den Hellige Ånds vitnesbyrd gjennom profeten Jeremia, til Jer 31,33–34. Der tales det nettopp (se 8,10–12) om den nye, åndelige pakten med nåde og syndsforlatelse (v. 15–17). Men der det er forlatelse for syndene, er det ikke lenger tale om offer for synd (v. 18). I den nye pakt finnes det derfor ingen offerprest lenger, slik det var i den gamle. Syndofferet er båret fram, og det er dårskap om vi prøver å bære det fram på nytt.

Det alle den gamle paktens ofre ikke kunne, kan heller ingen menneskelig anstrengelse. Vi har ingen gjerninger, ingenting som helst, å betale med. Vi kan bare flykte til ham som har betalt den fullkomne gjenløsningen, flykte til korsets sonoffer i tro. Til det ble vi døpt: for at syndene våre skulle bli vasket bort (Apg 22,16). De eneste offer vi kan bære fram, er lov- og takkoffer (se 13,15).

Slik blir vi «helliget». Herrens troende kan med lov og pris bekjenne: «Vi er blitt helliget ved at Jesu Kristi legeme ble ofret én gang for alle» (v. 10). Slik vitner også apostelen Paulus i 1 Kor 6,11: «Dere har latt dere vaske rene. Dere er blitt helliget, dere er blitt rettferdiggjort i den Herre Jesu navn og i vår Guds Ånd.»

Men er vi helliget i troen ved Jesu offer, virker kraften i hans blod også helliggjørelse i livet. Da kan vi i hans etterfølgelse bli fylt av hans hellige, lydige sinn, så det også blir vår «mat» å gjøre vår himmelske Fars vilje (Joh 4,34). Da kan også vi si til vår Gud som Davids sønn: «Se, jeg kommer for å gjøre din vilje.»

Du som for oss kalken drakk,
Jesus, Jesus, evig takk!

517. I kraft av Jesu offer har vi nå fri adgang til helligdommen. La oss da bruke denne adgangen i tro, håp og kjærlighet til hverandre, holde fast ved velsignelsen i Kristus og ikke svikte (10,19–25)

Med 10,19 begynner den siste hoveddelen av Hebreerbrevet. Her er formaningen det vesentlige: formaningen om ikke å la den nåden som vår store yppersteprest har vunnet, gå til spille.

«Brødre, vi har altså i Jesu blod frimodighet til å gå inn i helligdommen.» I dette gylne ordet har vi summen av hele den foregående framstillingen om Jesu blod som den eneste grunnen for vår frelse. Denne friheten til å gå inn i «helligdommen» med frimodighet og glad tillit har vi som en nådegave, kjøpt med Jesu blod. «Helligdommen» betegner her det himmelske aller helligste, adgangen til den levende Gud og Far.

Inngangen til helligdommen har han «innviet for oss» som «en ny og levende vei gjennom forhenget». Han banet veien gjennom det store, harde og forferdelige syndefjellet, og nå skal vi bare gå den veien han har beredt for oss. Det er en ny vei, ikke den gamle paktens ufullkomne forberedelsesvei, som ikke kunne føre ut av syndeskylden, men den hele og fulle syndsforlatelsens vei. Det er en levende

vei. Den bærer dem som går på den, framover, den gir selv kraft til vandringen, og den stanser ikke ved forhenget, men fører gjennom.

Om forhenget sies det her at «det er hans kjød». Med det menes Jesu menneskeliv, levd i kjødet under byrden av våre synder. Så lenge Frelserens jordiske liv ikke var levd til ende og ennå ikke gitt for oss i døden, stod forhenget der fortsatt. Forhenget er jo også et bilde på synden, som skiller fra Gud. Men Kristus ble nettopp gjort til synd for oss, som det står skrevet i 2 Kor 5,21: «Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss (straffen ble lagt på ham), for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud.»

Men da Frelserens jordeliv hadde nådd sitt mål, da syndebyrden var sonet på Golgata og Frelserens hjerte brast for våre synders skyld, da revnet også forhenget. Gud hadde ventet på denne stunden. Han kunne ikke benåde helt og fullt før Sønnens offer i kjødet var fullbrakt, og til den stunden måtte forhenget være der. Men «vi har en stor prest over Guds hus». Vår yppersteprest var stor nok til å ta bort forhenget for alltid ved å gi sitt eget liv for oss.

Nå når Guds hus helt inn i himmelens helligdom. Veien er åpen (v. 19–21). La oss da bruke denne adgangen vår! «La oss tre fram» for Gud på denne nådens vei! Men det må skje «med sannferdig hjerte». Det er den aller første betingelsen: at hjertet er oppriktig, at det er alvor med viljen vår. «De oppriktiges ætt blir velsignet» (Sal 112,2).

Hva som ligger i dette «sannferdige hjertet», blir nå forklart nærmere, og først som «troens fulle visshet». Den levende troen er en visshet, ikke bare en kunnskap. Riktignok hører det kunnskap med, for vi kan ikke sette vår lit til noen uten å kjenne noe til ham. Men kunnskap alene hjelper ikke. Den har også djevelen (se 1 Kor 8,1 og Jak 2,19). Nei, at hjertet gir seg hen i full tillit, det er kjernen i troen.

Denne levende, visse troen er Guds Ånds verk (Rom 8,16). Og den hviler nettopp på det som nevnes videre her i v. 22: at hjertene er «bestenket og renset fra en ond samvittighet» (nemlig med Kristi blod) og legemet «badet i rent vann».[1] Her vises det tydelig nok til dåpens nådeflod (se Ef 5,26: «ved å rense den ved vannbadet i Ordet»). Som Brorson synger: «Som kjøpte og døpte vi bærer Sønnens skjønneste navn.»

[1] NB: «med hjertet renset fra en ond samvittighet og med legemet badet i rent vann».

I dåpen er Kristi blod jo til stede som den rensende kraften. Derfor tales det også i 1 Pet 3,21 om dåpen som «en god samvittighets pakt med Gud». Uttrykkene «bestenket» og «legemet badet i rent vann» er hentet fra den gamle paktens forbilder og løfter. Moses gav et forbilde på renselsen ved paktslutningen på Sinai, da han stenket offerblodet på folket (2 Mos 24). Og avvaskingen med det rensende vannet var lovt hos Esekiel (36,25). Begge deler finner sin oppfyllelse i dåpens sakrament.

Når det her nevnes både hjerte og legeme, betyr det at et troende menneske i kraft av dåpens nåde står rent og hellig for Gud med hele sin person, både innvortes og utvortes. Legemet skal reises opp på den ytterste dag, fordi også det kom inn under nåden og ble et tempel for Den Hellige Ånd – så sant nåden da ble tatt imot i tro.

Men ordet her stadfester samtidig for oss at troens «fulle visshet» hviler på blodets nåde og dermed på dåpens nåde. Det er ikke dåpen som hviler på troen, slik det så ofte læres hos sektene.

I v. 23 blir «det sannferdige hjertet» videre beskrevet som et hjerte som holder fast ved bekjennelsen av håpet. Denne bekjennelsen skal holdes fast «urokkelig». Håpet er jo et Guds barns blikk framover. Verdens forhåpninger er bygd på sand og blir stadig rystet av stormer med tunge anelser. Men et Guds barns bekjennelse er fylt av et håp som ikke gjør til skamme (se Rom 5,5). Det rokkes ikke, fordi det hviler på klippen. «For han er trofast som ga løftet.»

Slik skal vi altså tre fram for Gud. Dette følger med det sannferdige, udelte hjertet: troens fulle visshet om den nåden vi allerede har fått, og et frimodig håp som holder fast ved den nåden vi ennå venter fra ham. Ingen har ennå med rette kunnet beskylde ham for troløshet. Slik skriver den gamle vismannen Sirak i sin bok (2,10): «Se på de gamle slekter og gi akt! Hvem satte sin lit til Herren og ble gjort til skamme?»

Men enda en tredje ting hører med til det sannferdige hjertet, og det er kjærligheten: kjærligheten til hverandre (v. 24), kjærligheten til alle de hellige. Den skal vise seg i at vi «gir akt på hverandre», så vi ikke er likegyldige for hvordan det står til med våre brødre og søstre i troen. Og først og fremst skal denne kjærligheten vise seg i at vi «oppgløder hverandre til kjærlighet og gode gjerninger», så kjærlig-

hetens bånd mellom oss kan bli sterkere, og Herren kan få ære ved de troendes gjerninger (se Matt 5,16).

Oppmuntring trengs det mye av blant Guds barn, som Herren har sagt skal ha trengsel i verden (Joh 16,33). Hjertet vårt er så ofte motløst og forsagt (1 Tess 5,14). Men også formaning trengs (v. 25). Vi skal ikke dømme hverandre (Jak 4,11–12), men formaning kan ikke unnværes.

I den gamle hebreermenigheten som dette brevet er skrevet til, var det «noen» som hadde begynt å trekke seg bort fra de troendes sammenkomster. Trolig holdt disse vaklende hjertene seg igjen bare til templet og den gamle paktens skyggetjeneste. Men når venner forsvinner fra vår «egen forsamling» og kommer sjeldnere og sjeldnere, da oppmuntrer og styrker de ikke fellesskapet. De svekker og bedrøver tvert imot sine brødre. Slike lunkne hjerter skal vi «formane», sier ordet her, «og det så mye mer», legges det til, «som dere ser at dagen nærmer seg».

Med «dagen» må vi forstå Herrens dag. Den kunne de «se» nærme seg, trolig fordi det gamle Jerusalems undergang truet like for døren. Ordet her tyder på at brevet ble skrevet på den tiden da urolighetene i forbindelse med det jødiske opprøret mot romerne allerede var i gang.

Men Herren hadde varslet om Jerusalems undergang (se Matt 24), og han hadde samtidig satt den som en innledning til og et forbilde på den siste store dommen. Hvor tåpelig da å forlate den nye paktens herlighet og søke tilflukt i den synkende skuta, i det templet som det etter Herrens ord snart ikke skulle være stein på stein igjen av (Matt 24,2)!

«Dagen nærmer seg» – slik lyder det også sterkt i våre dager. Å, la oss da bruke den åpne døren inn til helligdommen med frimodighet, på blodets regning! La oss tre fram med et ærlig, udelt, sannferdig hjerte, i full visshet i troen, i urokkelig håp og i inderlig kjærlighetsfellesskap med Guds barn, til trøst og tukt for hverandre!

Dere som har Herren kjær,
stå sammen, å, stå sammen nær,
bli knyttet rett i kjærlighet
og tenk på vår dåps ed
og på hva Jesus har sagt
og hver især på hjertet lagt!

518. En tredobbel advarsel (10,26–39)

I den sørgelige uskikken som ble nevnt i v. 25, at noen trakk seg bort fra de troendes sammenkomster, lå det en lunkenhet som kunne føre til fullstendig frafall. Det er den første og mest alvorlige advarselen forfatteren kommer med. Først å bli borte mer og mer og til sist helt, å bli mer og mer fremmed for Guds barn, for deres liv og gjerning, og til sist å bli bitter – det er farlige trappetrinn ned mot frafall. De fører ned mot det forferdelige standpunktet som her (v. 26) blir betegnet med å «synde med vilje».

Grunnteksten viser at det her ikke er tale om enkelte fall, men om et liv i synden, og det «etter at vi har lært sannheten å kjenne». Det er altså et bevisst og vedvarende liv i synden, en bevisst forkastelse av sannheten. For slike «er det ikke lenger tilbake noe offer for synder». Forkaster en Golgata med vitende og vilje, hvor vil en da gå for å finne et sonoffer som kan frelse?

Da blir det bare tilbake «en forferdelig gru for dom» (v. 27), en forsmak på ormen som ikke dør, den evige samvittighetskvalen, ja, «en nidkjærhetens brann som skal fortære de gjenstridige». Det er Guds vredes ild som allerede brenner i hjertet hos den forherdede. Det er en forsmak på den ilden som «ikke slokner» (Mark 9,44).

Dette blir begrunnet enda mer i v. 28–29 med en henvisning til den gamle pakt. Brøt noen Mose lov, ikke i uvitenhet og villfarelse (se 5,2), men slik ordet i grunnteksten betegner det, i trass mot den guddommelige loven som var gitt ved Moses, da ble han rammet av dødsdom uten barmhjertighet. Det skjedde så sant anklagen mot ham

ble stadfestet av to eller tre vitner (se 5 Mos 17,2–7, der det særlig tenkes på avgudsdyrkelse).

Men «hvor meget verre straff tror dere da den skal aktes verd, som har trådt Guds Sønn under føtter og foraktet paktens blod (egentlig: aktet paktens blod for urent), det som han ble helliget ved, og har spottet nådens Ånd» – den Ånd som var en gave fra Gud og vitnet om Guds nåde? Det er spottelsen mot Den Hellige Ånd som blir skildret for oss i disse dypt alvorlige ordene.

Jordisk dødsdom rammet den som hånte budene i den gamle loven. Men evig dødsdom rammer den som i trass sparker mot Frelserens kjærlighet, mot det blodet som hadde vasket bort hans syndeskyld og åpnet ham adgang til helligdommen, og som spotter den Ånd som hadde vitnet for ham om nåden.

Forfatteren viser videre (v. 30–31) til to hellige ord fra den gamle pakt. Det ene er ordet fra 5 Mos 32,35, som i grunnteksten lyder: «Meg hører hevn og gjengjeldelse til.» Det andre er ordet fra 5 Mos 32,36, som også står i Sal 135,14: «Herren skal dømme sitt folk.»

For det troende folket er Guds dommer over fiendene en frelse. Men for fiendene selv, det vantro folket som ikke ville være Guds folk og likevel må bøye seg under hans kongemakt, blir Herrens dommedag en forferdelig dag. «Det er forferdelig å falle i den levende Guds hender!» (v. 31). Like salig som det er å falle i Guds hender med et troende hjerte, like forferdelig er det med et gjenstridig hjerte.

I v. 32–34 kommer den andre advarselen. Hovedtanken er denne: Dere led tappert for Herrens sak i de tidligere dagene og viste mot i tro og kjærlighet. Men i denne påminnelsen om det som hadde vært, lå advarselen: Bare den som holder ut til enden, blir frelst. Alle tidligere kamper og anstrengelser var jo forgjeves hvis de nå sviktet til sist.

Hvilke kamper og trengsler det særlig tenkes på her, er ikke lett å avgjøre. Men menigheten i Jerusalem hadde jo helt fra Stefanus led martyrdøden, gått gjennom mange trengsler. Saulus fra Tarsus, den senere Paulus, hadde rast mot menigheten. Fra den tiden hadde de stadig merket hatet fra de vantro jødene. Noen år før dette brevet ble skrevet, slo dette hatet ut i mordet på Jakob, Herrens bror.

De hadde vist et mot som var villig til å ofre. Det gjaldt dels de angrepene de selv personlig hadde måttet gjennomgå, angrep på navn og ære («spott») eller på liv og eiendom. Det hadde de til og med

båret «med glede», med blikket på den bedre og varige skatten de eide åndelig, som var lagt ned for dem i himmelen. Dels hadde de trofast stått sammen med andre «som fikk gjennomgå dette».

Etter den danske bibeloversettelsen hadde også brevets forfatter i tidligere dager fått nyte godt av deres medlidenhet i sin trengsel. Men den riktigste lesemåten i stedet for «med mine lenker» er likevel sikkert «med fangene», slik at det tales om fangne martyrer generelt. Disse hellige minnene skulle oppmuntre dem, men også advare dem mot nå å spille bort de seirene de hadde vunnet.

Så kommer den tredje advarselen, også den forbundet med hjertelig oppmuntring: Herren kommer snart. Da skal alle som ikke kastet frimodigheten bort, men holdt ut, «oppnå det som er lovt». Men den som unndrar seg, skal arve Guds mishag, Guds vrede (v. 35–38).

Her har vi det herlige ordet om den store nådelønnen som skal bli gitt ved Herrens gjenkomst til alle dem som ikke kastet frimodigheten fra seg i tvil og vantro – den frimodigheten som er gitt de troende ved Kristi blod (se v. 19). Formaningen om ikke å kaste frimodigheten bort (v. 35) blir begrunnet i v. 36: Løftet blir bare oppnådd når en holder ut i tålmodighet og lydighet.

«Guds vilje» må gjøres helt til enden, og ellers kan vi trøstig legge hele vår framtid i hans hånd. Ordet her minner om Sal 119,166: «Jeg har ventet på din frelse, Herre, og jeg har holdt dine bud.»

Og ingen som venter på Herren, skal bli gjort til skamme. «Snart kommer han for å hente sin brud fra det fremmede land til sin Gud» (v. 37).

Ordene i v. 37–38 peker hen på profeten Habakkuk (Hab 2,3–4, fritt brukt etter den greske oversettelsen). Der tales det også om å vente på Herrens frelse, som visselig skulle komme. Og der står det skjønne ordet om «den rettferdige» som den som har sitt liv (og sin rettferdighet) «av tro» – det samme ordet som apostelen Paulus bruker i Rom 1,17. Ja, ved troen alene holder en ut og oppnår det som er lovt (se 6,12).

Men dersom noen unndrar seg og blir fylt av det oppblåste og trassige sinnet som Hab 2,4 tillegger kaldeerkongen, da går det ille (v. 38). Guds «sjel» har ikke behag i en slik menneskesjel.

I v. 39 slutter forfatteren med å uttale sin tillit, likesom i 6,9. Han er viss på at leserne, like lite som han selv, ville være blant dem som «unndrar seg og går fortapt», til evig fortapelse. De ville være blant

dem som holder ut i troen «til sjelens frelse». Egentlig står det «til å vinne sjelen», og med det menes å vinne sin sanne, evige personlighet.

Dette ordet er et ekko av Herrens ord i Luk 21,19: «Hold ut, så skal dere vinne deres sjeler.» Sin sjel har en vunnet når sjelen ved den utholdende troen lykkelig er kommet ut, ikke bare fra syndens skyld, men også fra alt syndens vesen. Da gjenspeiler den på ny klart Guds bilde og hviler i den store Mesterens hånd som lønnen for hans smerte i all evighet.

I Jesu navn, fram, venner, da,
stå sammen nå i kampen, ja!
Vær tro, vær tro, og engler visst
vil binde kranser til oss hist.

519. Hva utholdende tro vil si, belyst ut fra den hellige historie: Abel, Enok, Noah (11,1–7)

Hold ut i troen – med denne formaningen sluttet det forrige kapitlet. I dette kapitlet gir forfatteren en historisk begrunnelse for velsignelsen i en slik utholdende tro, med en lang rekke eksempler fra den gamle pakt. Men samtidig viser han at den nye pakts krav om tro som det som frelser, slett ikke var noe nytt. For nettopp ved troen, og bare ved den, kunne en også i den gamle pakt vinne Guds velbehag og bli fylt med Guds kraft.

De hebraiske kristne hadde så vanskelig for å holde ut i troen. De syntes Herren drøyde så lenge med å komme med herlighetsriket. Nå viser Hebreerbrevet dem ut fra mange eksempler i Det gamle testamente hvordan troen alltid har vært en utholdenhet i å vente og håpe på Herren, nettopp når det gjelder «ting en ikke ser». Dette kapitlet er som fylt med gjenklang av Herrens ord i Joh 20,29: «Salige er de som ikke ser, og likevel tror», og av ordet ved apostelen Paulus i 2 Kor 5,7: «For vi vandrer i tro, ikke i beskuelse.» I dette herlige kapitlet skrider troens helteskikkelser fram for øynene våre.

I v. 1–3 blir først troens grunnvesen beskrevet. Deretter blir det belyst (v. 4–7) med eksempler fra den eldste historien: Abel, Enok og Noah.

Troens vesen blir betegnet som «full visshet om det en håper, overbevisning om ting en ikke ser». Troen har både det som kommer, håpets innhold, som sin gjenstand, og samtidig det nærværende, det en «ikke ser», det som ligger over sansene. Det er altså det usynlige,

både i nåtid og framtid, troen holder fast ved, som om den så det. Troen er ikke noe løst, ikke en vaklende mening, antakelse eller oppfatning, slik verden så ofte vil betegne den. Den er den indre, tillitsfulle og varige vissheten, slik Brorson så klart synger det ut:

Et eget vesen er vår tro, et meget mektig gode,
som kjennes udi sjelens ro og gjør oss vel til mode;
hva ingen ser, det ser den grant
og vet at det er evig sant,
hva Gud i Ordet lover.

Og det var nettopp for en slik tro at «de gamle fikk godt vitnesbyrd», nemlig av Gud, slik Skriften forteller oss. Den klarheten om troens innhold som Gud har gitt den nye pakts barn ved at Kristus kom til jorden, kunne de selvfølgelig ikke eie. Men kjernen i troen deres var helt den samme som hos de troende i den nye pakt. Dette blir nå vist historisk gjennom hele kapitlet.

Men før forfatteren tar fram de historiske eksemplene, slik de møter oss gjennom tidene, det ene etter det andre, føler han trang til å si noe først: Allerede de aller første ordene i Den hellige skrift forteller om noe som har skjedd, og som bare kan erkjennes ved tro, nemlig verdens skapelse. Den kan bare fattes ved tro på kraften i Guds skaperord («For han talte, og det skjedde. Han bød, og det sto der», Sal 33,9). Etter Guds råd skulle altså de tingene en ser, nettopp bli til, ikke av synlige ting, men av usynlige, ved Herrens ord.

Troen på dette Guds skaperverk er jo samtidig den første forutsetningen for i det hele tatt å kunne leve i tro på hans ords makt.

Vantroen vil alltid begynne med noe synlig og derfra avlede alt det andre synlige på den såkalte naturlige utviklingens vei. Men hvor langt en enn forviller seg tilbake i tåpelige fantasier om et «urslim» eller en «urcelle», blir en likevel alltid svar skyldig på spørsmålet om hvor den kom fra. Men det som for vantroen ligger i mørke og er ubegripelig, det forstår vi så utmerket ved tro. Da ser vi lys i Herrens lys.

Og det var denne troen som gjorde Abels offer bedre enn Kains, og som skaffet ham vitnesbyrdet fra Gud om at Gud kjente ham som «rettferdig», etter ordet i 1 Mos 4,4: «Herren så til Abel og hans offer.» Og ved sin tro «taler han ennå etter sin død». Han taler både slik at

blodet hans roper til Gud, som hevnen hører til (se Åp 6,10 om martyrenes blod, og Matt 23,35, der Herren også tar med «den rettferdige Abels blod» i den blodskylden som kaller Guds dom ned over vantroen), og slik at eksemplet hans inneholder en formaning til tro.

Deretter tar forfatteren fram Enoks eksempel. Det var også «ved tro» han fikk den nåden å bli rykket bort levende, slik Elia senere ble det. Han hadde jo fått det vitnesbyrdet at «Gud hadde behag i ham» (slik står det i den greske oversettelsen; i grunnteksten står det: «Enok vandret med Gud», men det kommer jo ut på ett).

Men Guds velbehag kan ingen ha uten tro (v. 6). Det ligger i selve saken som en nødvendig betingelse: Den som trer fram for Gud og nærmer seg ham i tilbedelse, må tro at Gud er til, altså tro på det usynlige, og vente velsignelse av å «søke ham». Men nettopp dette, overbevisning om det usynlige og tillit i håpet, er jo troens vesen.

I v. 7 er det Noahs eksempel som blir trukket fram. Noah hadde fått et ord fra Gud om det som skulle komme, vannflommen og undergangen for den ugudelige slekten. Selv om han ennå ikke så noe av det, handlet han likevel i hellig gudsfrykt etter dette ordet og bygde «en ark til frelse for sin husstand». Igjen var det den faste overbevisningen «om det som ennå ikke var sett», det tillitsfulle håpet om den kommende frelsen.

Og ved denne troen «fordømte han verden». Med «verden» menes her den vantro, gjenstridige menneskeslekten. For det straffverdige i verdens holdning, den som ikke ville tro før den så, kom nettopp fram i lyset ved Noahs troende holdning til Guds ord. Men ved den samme troen ble han selv «arving til rettferdigheten av tro».

Den levende troen får del i arven i Guds rike, men blir alltid samtidig en dom over verdens vantro. Og den dommen kan ikke verden riste av seg, hvor mye den enn roper: «Døm ikke!» – uten ved å omvende seg. Like lite kan troende mennesker slippe å bringe denne dommen over verden, så sant de ikke skikker seg lik den.

Så la det da også, mens vi betrakter disse troseksemplene, mer og mer bli vår frimodige bekjennelse:

Så følge vi da troens flokk,
hvem ville ønske bedre!
La Satan spotte lenge nok,
vi tror med våre fedre!

520. Patriarkenes eksempel: Abraham, Sara, Isak, Jakob, Josef (11,8–22)

Vi kommer nå til Abrahams eksempel. Først (v. 8–10) blir det pekt på troens lydighet hos ham da Gud (1 Mos 12) bød ham å dra bort fra sitt land og sin slekt, til det landet Herren ville vise ham. Abraham så ikke selv hvor han skulle. Men han trodde uten å se. Håpet hans stod til Herren.

Han måtte bo «i løftets land som i et fremmed land», uten selv å ha fast bosted i landet, bare telt. Likevel holdt han ut i tro og lot seg ikke gjøre motløs av denne motsigelsen mellom den ytre, nærværende virkeligheten og det han eide i løftet. Det var tro.

Og i v. 10 blir det pekt på den innerste grunnen til at han kunne være så frimodig i troen i det fremmede landet: Det han ventet på i tro, var ikke så mye jordisk eiendom som Guds folks evige bolig, «byen med de faste grunnvollene» (i motsetning til teltet), den byen «som har Gud til byggmester og skaper». Denne byen er det himmelske Jerusalem, som også den gamle pakts folk allerede ventet på.

Men når allerede Abraham levde i en slik forventning i tro, hvor mye mer måtte da ikke de hebraiske kristne vente tålmodig på det himmelske Jerusalem, nå som oppfyllelsen av løftet var dem så mye nærmere. De trengte å lære tro av Abraham.

I v. 11–12 er det Saras tro det blir pekt på, troen på at hun til tross for sin høye alder skulle føde en sønn i kraft av Guds løfte.

Riktignok forteller Skriften først om tvilen hennes, da hun lo mens Herren talte ordet om Isaks fødsel (1 Mos 18,12). Men samtidig fortel-

ler den i 1 Mos 18,15 hvordan hun ble redd og lot latteren fare. Det var et vitnesbyrd om at det hellige alvoret i Guds ord gikk opp for sjelen hennes. Og ved denne troen fikk hun med sin gamle, allerede kraftløse ektemann en ætt som ble «så tallrik som stjernene på himmelen og som sanden ved havets bredd, som ikke kan telles».

I v. 13–16 blir vitnesbyrdet om tro som gikk fram av eksemplet til alle disse gamle, samlet i et vakkert ord om lengselen deres etter det himmelske fedrelandet. De døde alle i troen uten å ha sett løftene oppfylt. Men de så dem langt borte med troens øye og hilste dem med glede, som vandringsmannen som skimter målet for reisen sin i det fjerne.

Det er stort å kunne dø slik i frimodig tro, selv om en ikke har sett. Mang en troende far og mor har nok gått bort fra denne jorden uten å ha sett barna sine omvendt, men i tro på at Gud ville gjøre det. Og hvor ofte har det ikke vist seg at det de hadde trodd, ble oppfylt etter at de var døde. Det vil høre med til herligheten på den store dagen at Guds barn skal få se at det de bad om i utholdende tro, det fikk de, til ære for ham som kan gjøre langt mer enn vi ber eller forstår.

Men denne troen som de gamle patriarkene hadde på løftet, på det de ikke hadde sett, hang nøye sammen med den bekjennelsen vi møter hos dem: at de var «fremmede og utlendinger på jorden». Med dette ordet gav de til kjenne at de lengtet etter et «fedreland» (v. 14). Men det kunne ikke være det jordiske hjemlandet de mente med det, for dit kunne de jo ha vendt tilbake mens de levde på jorden. Nei, de pekte på hjertets lengsel etter et «himmelsk» fedreland (v. 14–16).

Abraham kalte seg en fremmed og en utlending da han talte med Hets barn (1 Mos 23,3–4). Jakob kaller i samtalen med farao sin levetid for sine «utlendighetsår» (1 Mos 47,9). Men i denne forventningen om det de ikke så, skulle de visselig ikke bli gjort til skamme av Gud. Her står det deilige ordet som gjelder alle dem som holder ut i tro: «Derfor skammer ikke Gud seg over dem, ved å bli kalt deres Gud. For han har gjort en by ferdig til dem.»

I det himmelske Jerusalem skal Abraham, Isak og Jakob sitte til bords ved det kongelige bordet, slik vår Frelser har sagt (Matt 8,11). Salige er de som Gud ikke skammer seg over, de som han vil kalles Gud for. De skal leve evig, for «han er ikke de dødes Gud, men de levendes» (Matt 22,32).

I v. 17–22 nevner forfatteren ennå noen vitnesbyrd om hvordan patriarkenes tro bestod prøven i gjerning. Først blir det pekt på Abraham (v. 17–19), da han ble satt på prøve ved Guds befaling om å ofre Isak. «Ved tro bar Abraham fram Isak som offer», sier Ordet, for i hjertet hadde han gitt ham fra seg. Og hvor stort dette var, blir det gjort oppmerksom på ved at det var «sin enbårne sønn» han gav fra seg. Det var dessuten den sønnen som måtte leve, slik det så ut, om løftene han hadde fått, skulle bli oppfylt (v. 17–18).

Men Abraham gjorde det, står det her, i tro på at Gud «er mektig til å reise opp fra de døde», i tro på at Gud likevel kunne oppfylle sitt løfte, selv om Isak først måtte dø. Og «han fikk ham også tilbake derfra, som et forbilde», akkurat som om han var reist opp fra de døde.

I v. 20–21 blir det nevnt som vitnesbyrd om Isaks og Jakobs tro på det som skulle komme, at de begge i sine siste dager gav etterkommerne sine den velsignelsen som de selv bare eide i forventningen. Ja, Jakob velsignet til og med begge Josefs sønner, ett slektledd lenger fram, så tillitsfullt håpet og trodde han det han ennå «ikke så».

Når det står at Jakob «tilba, bøyd over knappen på sin stav», er dette tatt fra den greske oversettelsen. I grunnteksten (1 Mos 47,31) står det at han «bøyde seg ned over hodegjerdet i sengen, og tilba». Men denne forskjellen er jo helt uvesentlig.

Så blir det ennå nevnt (v. 22) det løftet Josef tok av Israels barn da han lå for døden: Når tiden kom da de etter Guds løfte skulle dra ut av Egypt, skulle de ta med seg benene hans (for å begrave dem i Kanaan). Også det vitnet om en fullviss tro på Guds løfte om at Israels barn skulle arve Kanaans land.

Hvor styrkende er det ikke for hjertet å betrakte alle disse gamle trosheltene, som hvilte i Guds tilsagn, barnlig og fast overbevist. Gud fylle hjertene våre med en slik tro!

Og syntes du, som Marta, i sorgen tit
at håpets tider var omme,
du hadde våket og bedt og stridd,
men Jesus glemte å komme,
da klyng deg fast til det nådeord:
at kunne du tro hans herlighet stor,
du skulle i sorgen fornemme
han kunne deg likevel ikke glemme.

521. Vitnesbyrd om tro fra Moses' og Josvas dager (11,23–31)

Fra patriarkenes eksempel går forfatteren over til Moses' liv (v. 23–29). Til det knytter han et par eksempler fra tiden like etter Moses (v. 30–31). Fra Moses' liv blir det trukket fram en del trekk som ikke bare vitner om tro, men også har betydning som forbilder, og som særlig måtte ha det for de hebraiske kristne.

I v. 23 blir det vist til den troen som allerede Moses' foreldre viste. De fikk tro på at Gud hadde utvalgt dette underfullt vakre barnet til store ting, og denne troen i dem seiret over frykten for den onde faraos befaling om å drukne alle guttebarn. Det var i tro de holdt det lille barnet skjult i tre måneder.

I 2 Mos 2,2 blir dette egentlig bare sagt om moren. Men i den greske oversettelsen, som forfatteren har fulgt, står det: «De så» og «de skjulte». Overleveringen blant jødene har tatt med faren, men moren har kanskje vært den som var sterkest i troen.

I v. 24–26 går skildringen videre fra Moses som barn til Moses som voksen. Det var i tro Moses «nektet å kalles sønn av faraos datter». Han valgte heller «å lide ondt sammen med Guds folk» enn å ha den «kortvarige» nytelsen som synden kunne gi ham. Med «synden» tenkes det her på frafallet fra den levende Gud til den egyptiske avgudsdyrkelsen.

Og han «aktet Kristi vanære for en større rikdom enn skattene i Egypt» (v. 26). «Kristi vanære» kan betegne en vanære for Guds rikes skyld, lik den vanæren Kristus led for vår frelses skyld. Det er altså det samme som vi forstår med kors (en lidelse en kunne ha sluppet).

Men Moses' lidelse kunne også kalles Kristi vanære fordi Kristus, den lovede Frelseren, jo var i Israels folk allerede før han ble menneske. Kristus var «klippen» som fulgte Israel (1 Kor 10,4). Han var «Herrens engel» (se 1 Mos 16,7), som vi så ofte møter i Det gamle testamente, denne underfulle skikkelsen som så ofte gjør seg til ett med Gud, og som er noe helt annet enn de skapte englene. Derfor kunne den vanæren Moses led for Israels folks skyld, i dypeste forstand kalles en Kristi vanære.

I disse ordene (v. 24–26) lå det en alvorlig formaning til de hebraiske kristne om å følge Moses i dette: heller å lide ondt med Guds sanne Israel enn å ha den kortvarige fordelen det kanskje kunne se ut til å gi dem, om de sluttet seg til Israel etter kjødet, den forherdede og forsteinede jødedommen.

Hvor mye bedre var det ikke å lide ondt fra de vantro jødene! For det var jo Kristi vanære, og det er rikdom å få bære korset i Frelserens følge. Korset er de helliges hederstegn. «Vårt kors, det er en gave av Jesu milde hånd, et tegn som de skal ha, som drives av Guds Ånd.»

Det står om Moses (v. 26) at «han så fram til lønnen». Han så fram til kronen som funkler over korset. I dette ligger en inderlig formaning til Guds folk til alle tider.

Verdens skatter, «verdens lyster, gull og glans», verdens vennskap, lokker også Herrens hellige på mange måter. Måtte vi likevel alltid velge som Moses: heller lide med den lille, foraktede flokken enn å smiske for verden. Måtte vi heller, som salmisten sier (Sal 84,11), velge å «stå ved dørterskelen i min Guds hus enn bo i ugudelighets telt». «Fikk jeg trå på verden med dens lyster, gull og glans, inn jeg til min Herres glede gikk med brudens rosenkrans.» Det er «lønnen».

I v. 27 blir det videre nevnt at Moses «ved tro» forlot Egypt uten å frykte for kongens vrede, «for han holdt ut som om han så den usynlige». Det er jo troens vesen (v. 1), den faste overbevisningen om det usynlige. Med troens øye kan vi se Gud, selv om han i det ytre er usynlig for oss.

En kan spørre hvilken hendelse i Moses' liv forfatteren sikter til her. Det kunne passe best å tenke på da Moses dro ut av Egypt med hele folket. Da gav han i sannhet slipp på all Egypts herlighet i hellig tro og fryktløshet, og utsatte seg for faraos harde vrede.

De fleste eldre utleggere forstår det om Moses' første flukt til Midians land, den gangen han hadde slått egypteren i hjel (2 Mos 2,11–15). Grunnen er at forfatteren jo følger den historiske rekkefølgen når han regner opp disse troseksemplene. Og siden vi først i v. 28 hører om påsken og om at dørstolpene ble strøket med blodet av påskelammet, og først i v. 29 om gangen gjennom Rødehavet, har en ment at v. 27 nødvendigvis måtte sikte til den tidligere hendelsen, flukten til Midians land. Dessuten har en ment at uttrykket «Moses forlot Egypt» (v. 27) ikke passet riktig som betegnelse for utgangen til hele folket.

Det ser ut til å bli en motsigelse mellom ordet her, at han ikke fryktet for kongens vrede, og 2 Mos 2,14, der det står om flukten til Midian: «Da ble Moses redd.» Men den har en, nok også med rette, forklart slik: Den frykten hos Moses som nevnes der, var mer frykt for at den gjerningen han var kalt til, skulle bli stanset, enn indre fryktsomhet overfor farao. Nettopp derfor flyktet han uten å frykte for kongens vrede over dette skrittet. Han ville ikke at gjerningen hans med folket skulle bli hindret på et for tidlig stadium av det han i overilelse hadde latt seg forlede til mot undertrykkerne av folket sitt. – Hvilken oppfatning en så enn følger, blir det altså ikke tale om noen motsigelse mellom Skriftens ord.

I v. 28 blir det pekt på hvordan Moses på Guds befaling innstiftet påsken og lot blodet stryke på dørstolpene, alt sammen ved tro. Og i v. 29 blir det pekt på hvordan folket ved tro gikk gjennom Rødehavet, mens egypterne, som manglet troen, druknet.

«Troen står der tvilen falt.»

I v. 30–31 har vi eksempler fra Josvas tid. Først Jerikos fall, som også skjedde «ved tro» på Guds ord, da folket i lydighet mot dette ordet gikk omkring murene i sju dager. Det finnes mange Jeriko-murer både inne i oss og utenfor oss, både innenfor den såkalte kristenheten og i hedningeland. Men vi har bare å tro, likevel slik at vår tro er den levende troen som i lydighet gjør det Gud viser oss. «Og dette er den seier som har seiret over verden: vår tro» (1 Joh 5,4).

Og så blir ennå Rahab nevnt, den falne kvinnen, hedningekvinnen (Jos 2). Hun tok imot de israelittiske speiderne fordi hjertet hennes hadde lukket seg opp for troen på Israels Gud, for troen på Israels sak som Guds sak. Ved sin tro ble hun frelst fra å gå til grunne sammen

med de vantro i Jeriko (se Jos 6,23), og ved sin tro reddet hun også hele slekten sin. Det er et vakkert forbilde på det apostelen Paulus sa til fangevokteren i Filippi (Apg 16,31): «Tro på Herren Jesus, så skal du bli frelst, du og ditt hus!»

Særlig i dette siste eksemplet med Rahab ser vi at troen, selv om «det ikke er alle som har troen» (2 Tess 3,2), likevel er mulig for alle slags mennesker. Og overalt er det denne troen, med sin tillit til det en håper, og sin faste overbevisning om det en ikke ser, som fører til frelse og seier. «Herre, øk vår tro!»

522. Store gjerninger gjort ved tro og store lidelser utholdt ved tro (11,32–40)

Fordi den hellige historien har så mange eksempler på tro, slutter forfatteren nå å skildre de enkelte trosvitnene utførlig. Han nevner bare en hel del navn og hendelser om hverandre. Særlig peker han (v. 33–35) på de store gjerningene som ble gjort ved tro, og (v. 35–38) på den seierrike troens standhaftighet i lidelsen, som også hos så mange var et mektig vitnesbyrd om troen.

Blant de store gjerningene som ble gjort ved tro, nevner han først de store seirene over fiendtlige riker (ved David og de fire dommerne som er nevnt i v. 32: Gideon, Barak, Samson og Jefta). Videre nevner han hvordan det ved tro ble «håndhevet rettferdighet», det vil si skaffet rett i landet (Samuel). Og han nevner hvordan disse trosvitnene «fikk løfter oppfylt», nemlig forskjellige løfter som Gud hadde gitt, selv om de i livet på jorden ikke oppnådde «det som var lovt» (v. 39), det messianske løftet, som de alle ennå bare ventet på.

Når det står at de ved tro «stoppet gapet på løver», kan det vises til Daniel i løvehulen, kanskje også til Samsons seier over løven (Dom 14,5–6) og Davids seier over en løve (1 Sam 17,34–35). Ved tro «slokket de ildens kraft» (se Daniels tre venner i den glødende ovnen) og «slapp unna sverdets egg», som David (1 Sam 18,11: Saul kastet spydet etter David) og Elia (1 Kong 19,2).

«De fikk styrke etter sykdom», slik Samson (Dom 16,28–30) og Hiskia (2 Kong 20). «De ble veldige i krig, fikk fienders hærer til å vike», slik makkabeerne gjorde, foruden de som er nevnt før (David og dom-

merne). «Kvinner fikk sine døde igjen ved oppstandelse», slik enken i Sarepta, hvis sønn Elia vakte opp (1 Kong 17,22), og den sunamittiske kvinnen (2 Kong 4,34–35), hvis sønn Elisja vakte opp. Alt sammen «ved tro».

I v. 35 går forfatteren over til å peke på troens kraft til å overvinne store lidelser. Først tenker han særlig på makkabeernes dager, på den gamle Eleasar og moren med de sju sønnene (2 Makk 6–7). De ble «pint til døde», men kjøpte seg likevel ikke fri ved å falle fra troen, fordi de så fram til en «bedre» oppstandelse. Det var oppstandelsen til et evig liv, som var herligere enn å stå opp fra døden på pinebenken til et timelig liv.

Også det å bli utfridd fra en så smertefull død var jo en slags oppstandelse, om enn av en lavere art. Men denne siste oppstandelsen veide ingenting for dem sammenlignet med den evige oppstandelsen i herlighet som ventet dem, om de holdt ut i tro.

I v. 36 blir slike nevnt som nok ikke led martyrdøden, men som likevel «måtte tåle hån og hudstrykning, ja, lenker og fengsel». Her kan en tenke på profeten Mika (1 Kong 22,27), som ble satt i hardt fengsel for sannhetens skyld. Videre kan en tenke på profeten Jeremia, som ble slått, kastet i fangehullet og til sist i gjørmebrønnen (Jer 37,15–16 og 38,6).

Blant dem som «ble steinet», kan en tenke på profeten Sakarja, som ble steinet «i forgården til Herrens hus». Blant dem som ble «gjennomsaget», skal profeten Jesaja etter sagnet ha vært. Han skal ha lidd denne døden under den ugudelige kong Manasse. Gjennom alle disse lidelsene ble de fristet til frafall, men de holdt ut ved tro.

Blant dem som «døde for sverd», kan en tenke på de mange Herrens profeter som ble slått i hjel på denne måten i Akabs og Jesabels dager (se Elias klage i 1 Kong 19,10). Også profeten Uria ble slått i hjel med sverdet av kong Jojakim (Jer 26,23).

Og blant dem som flakket omkring «i saueskinn og geiteskinn», i fattige klær, mens de «led nød, hadde trengsel og fikk hard medfart», kan en for eksempel tenke på profeten Elia, hvis «kappe» nettopp var av det slaget. Både Elia og Elisja førte jo et omflakkende liv som forfulgte menn under alle slags savn (v. 38). Og hvor mange tusen har ikke lidd de samme trengslene i martyrhistoriene fra senere tider!

«Verden var dem ikke verd» (v. 38).

Meningen med dette er at den fordervede verden, som raste slik mot sannhetens vitner, ikke var verdig til å eie slike vitner. Dette ordet, sett i sammenheng med ordet i v. 16: «Derfor skammer ikke Gud seg over dem, ved å bli kalt deres Gud», gir oss et dypt innblikk i de troendes herlighet midt i trengselen.

De hører ikke hjemme i denne verden. De er «fremmede og utlendinger» her (1 Pet 2,11). De passer ikke lenger inn i denne syndens verden, som «ligger i det onde» (1 Joh 5,19). Derfra kommer trengselen, for denne verden hater det som ikke er av den (Joh 15,19). De troende har sitt «hjemland i himmelen». Gud kjennes ved dem, det er deres herlighet. Men i disse ordene står også det store enten–eller klart og skarpt i lyset.

Så slutter dette troskapitlet med at forfatteren enda en gang (v. 39–40) framhever at alle disse trosheltene, som fikk så sterkt «vitnesbyrd for sin tro», likevel «ikke oppnådde det som var lovt». Det vil si at de ikke fikk oppleve i sitt jordiske liv den messianske herligheten, som er solen og kjernen i alle løftene. Troen deres ble øvd i tillitsfullt håp og fast overbevisning om det som ennå ikke ble sett. Men det betyr ikke at troen deres ble gjort til skamme.

Nei, grunnen til at de måtte tro uten å se når det gjaldt det messianske løftet, var at «Gud hadde på forhånd utsett noe bedre for oss», nemlig for oss som er kommet til troen etter at rettferdighetens sol har gått opp over jorden i Kristus. Gud hadde i sitt råd unt oss, den nye pakts barn, bedre kår enn de troende i den gamle pakt hadde.

Det er dette vår Frelser peker på i ordet (Luk 10,23–24) der han sier til disiplene sine: «Salige er de øynene som ser det dere ser! For jeg sier dere: Mange profeter og konger har ønsket å se det som dere ser, men fikk ikke se det, og høre det som dere hører, men fikk ikke høre det!»

De gamle hadde Kristus som gjenstand for sin forventning og så ham i det fjerne. Men vi har Betlehems krybbe, Golgatas kors og oppstandelsens påske å se tilbake på som fullbrakte hendelser. Vi kan synge: «Nå kom han, patriarkers håp, med flammeord og himmeldåp, og barnet tyder nå i vang det David dunkelt så og sang.» Med den større nåden følger da også det større ansvaret, om vi ikke tar imot den. «Den som har fått mye betrodd, av ham skal dess mer fordres» (Luk 12,48).

«For at de ikke skulle nå fullendelsen uten oss» (v. 40): Når frelsen ikke ble fullendt for de gamle troende, og Messias-riket ikke ble åpenbart og fullendt mens de levde, var altså Guds tanke med det en dyp barmhjertighet mot de slektene som den gang ennå ikke var født, for at også vi skulle få del i riket. Hadde Kristi herlighetsrike brutt fram allerede den gangen, ville vi jo slett ikke ha blitt født. For i det fullendte Guds rike «verken tar de til ekte eller blir gitt til ekte» (Matt 22,30).

Men når det står at disse gamle trosvitnene «ikke skulle nå fullendelsen uten oss», ligger det i det at også de troende i den gamle tid selv hadde full lodd og del i Kristus. Det er bare én Frelser og én frelse for alle troende.

Så blir da summen av hele dette kapitlet det som vår Frelser har samlet som i én sum i Joh 14,1: «La ikke deres hjerte forferdes! Tro på Gud, og tro på meg!» La det være det store, avgjorte målet for livet vårt å bli regnet med i den skaren som trodde og holdt ut i håp og fast visshet, også der det ikke var noe å se for det ytre øyet uten trengsler og mørke. Slik skal Gud ikke skamme seg over oss, ved å bli kalt vår Gud, og vår plass kan være i det pilegrimstoget som vi synger om:

Fra slekt til slekt det langsomt skred
igjennom tiden frem,
dets gang var Jesu kjærlighet,
dets lengsel fredens hjem.
Med verdens tornekrans det gikk
med freidig hjerte, løftet blikk
igjennom jordens tåredal
mot himlens stjernesal!

523. Formaning til å løpe med standhaftighet den banen vi har fått anvist (12,1–3)

I kapittel 12 tar forfatteren nå opp igjen den formaningen han gav i slutten av kapittel 10, om å holde ut med frimodighet og tålmodighet. Med et «derfor» viser han til den store «sky av vitner» om en slik utholdende tro, som han nå hadde minnet dem om (se kap. 11) i de mange velsignede navnene fra den gamle pakts tid.

Ordet «vitner» kan også, som noen mener, forstås slik at forfatteren tenker seg de hellige som har seiret, som tilskuere som omgir dem som til enhver tid er i ferd med troens løp på jorden, og som oppmuntrer dem i løpet. Men dette er en tanke som Skriften ellers ikke uttaler. Ordet «vitner» må heller forstås som vitner ved sin egen tro.

Hovedtanken i formaningen (v. 1–3) er uttrykt i ordene: «La oss med standhaftighet løpe den banen vi har fått anvist.»[1] Eksemplet fra de mange trosvitnene som har gått foran, skal da styrke oss til en slik standhaftighet.

Men for å vinne denne standhaftigheten i løpet gjelder det å kunne «legge av alt som tynger». Her har vi, som så ofte, bildet av løperen i kappløpet (se 1 Kor 9,24–27 og Fil 3,12–14). Løperen sørget for å ha så lite som mulig som kunne tynge ham og dermed sinke ham i løpet. Tanken er denne: «Bort med alt som hindre vil!» Av det følger hva som skal forstås med byrde her.

Det finnes gagnlige byrder som hjelper oss framover i løpet, byrder fra Herren (se Matt 11,30: «For mitt åk er gagnlig, og min byrde er

[1] NB: «og løpe med tålmodighet i den kampen vi har foran oss».

lett», og Gal 6,5 og 2: «For hver skal bære sin egen bør – bær hverandres byrder»). Men her tenkes det på byrder som er til skade, samvittighetsbyrder som kommer fra synden i oss. Hver gang vi bevisst gir etter for synden, blir det en forferdelig byrde som gjør oss slappe i løpet.

Ellers må hvert enkelt troende menneske avgjøre for Guds ansikt hva som hindrer ham. For det kan være ting som blir en byrde for den ene, uten at de nødvendigvis er det for den andre.

Det er dette Herren peker på i Matt 18, der han i et bilde oppfordrer til å hogge av hånd eller fot eller rive ut øyet om noe av dette frister oss til fall. Det kan være ting som særlig frister deg og meg, som vi må legge fra oss, og som blir til synd for oss. Derfor føyes det også til: «og synden som henger så fast ved oss» (som omringer oss og fanger oss i sitt garn).

All slags slike byrder må bort, alt som splitter iveren vår for de hellige ting, alt som gjør oss ulystne til bønn og til å lese Guds ord. Guds Ånd skal nok veilede oss til å finne de ømme punktene og kjenne snaren. Og det lønner seg i høy grad å fornekte seg selv; det gir krefter. Å gi opp noe for sjelens skyld er i virkeligheten å ta imot rik nåde, en glede som blir til styrke for oss (Neh 8,10), så vi med standhaftighet kan løpe den banen vi har fått anvist.

Gud har stukket ut banen for hvert av sine barn. Den sikter mot det samme målet, den «uforgjengelige» kransen (1 Kor 9,25). Men for én går banen gjennom sykeværelset, for en annen gjennom fattige kår i det timelige, for en tredje gjennom tunge sorger og harde kamper, og for andre igjen langs lettere stier. Men for oss alle går den over det gamle mennesket, som vi alltid må sette foten på. «Kjød og blod under fot, så får kjempen lyst og mot.»

Av og til kan ett Guds barn se på et annet Guds barns bane og synes at den var lettere, og det kan avle motløshet. Men vi har bare å gjøre med den banen vi har fått anvist. Vi bør være forvisset om at det nettopp er den rette banen for oss, for den er lagt av ham som har den evige visdommen og den evige kjærligheten.

Med v. 2 blir det pekt på en ny grunn til standhaftighet og frimodighet i løpet, og den er den sterkeste av alle trøstegrunner. Det er ikke bare en skare av menneskelige trosvitner vi har omkring oss.

Vi skal først og fremst ha «blikket festet på» ham selv, vår Jesus, «han som er troens opphavsmann og fullender». Han begynte troens verk i hjertene våre, og han er også mektig og villig til å fullende det. Han vil være vår rettferdighet og styrke (Jes 45,24), og han er jo samtidig blitt vårt store, hellige forbilde. Han har etterlatt oss et eksempel, «for at dere skal følge i hans fotspor» (1 Pet 2,21).

Vår gamle danske oversettelse har: «I stedet for den glede han hadde foran seg, led han tålmodig korset.» Da tenker en på at han kunne ha beholdt sin himmelske herlighet, men likevel valgte korset for vår skyld. Men det er nok riktigere å gjengi grunnteksten slik: «For å oppnå den gleden som ventet ham, led han tålmodig korset.» Det vil si: For å vinne den gleden å bli synderes Frelser ble han lydig til døden på korset. Det er jo Frelserens glede å frelse syndere (se Luk 15,5 i likningen om den bortkomne sauen: «Og når han har funnet den, legger han den på skuldrene sine og gleder seg»).

Derfor aktet han ikke vanæren (v. 2), og derfor utholdt han tålmodig «en slik motstand fra syndere» (v. 3), den han møtte hos syndere på jorden, og som han den dag i dag møter hos alle dem som ikke vil kjenne ham som Guds Sønn. Kjærligheten hans ble ikke trett. Han løp med standhaftighet den banen han hadde fått anvist, og «har nå satt seg på høyre side av Guds trone» som seierherre i all evighet.

Se på ham – «gi akt på ham» og på hans standhaftighet i lidelsen – kom ham i hu, «for at dere ikke skal gå trett i deres sjeler og bli motløse». Et blikk på Jesus, på hans stille, hellige, tålmodige åsyn, kan forvandle den tornefulle banen til en rosevei, til en vei «full av fryd», så trettheten og frykten må vike.

Hjelp, Jesus, meg å følge deg i alle veier,
du ser jeg går ennå så skrøpelig,
å, dra meg, så jeg frisk kan følge deg!
Så skal hver frykt og sorg forsvinne;
hjelp, Jesus, meg å følge deg i alle veier.

524. Formaning til leserne om å forstå lidelsene sine som den himmelske Fars særlige tukt, som skulle føre dem videre på helliggjørelsens vei (12,4–11)

Forfatteren begynner (v. 4) med å gi dem en ny grunn til ikke å miste motet: De lidelsene leserne til nå hadde måttet ta på seg i kampen mot synden, hadde ennå ikke vært så store. De hadde ennå ikke kostet blod, slik så mange av trosvitnene i kapittel 11 og Frelseren selv hadde fått erfare. Lidelse vil alltid følge et ærlig kristenliv her på jorden. Kjemper en ærlig mot synden i sitt eget hjerte, kommer en også snart til å støte mot verden.

Ennå hadde det likevel ikke vært særlig mange blodvitner blant de hebraiske kristne, utover den første tiden under Saulus' og Herodes Agrippas forfølgelse. Jakob, Herrens bror, var riktignok blitt drept (se Hebr 13,7) ikke så lenge før dette brevet ble skrevet. Men noen alminnelig blodig forfølgelse hadde det ellers ikke vært. Trengsler hadde det likevel vært nok av (se Hebr 10,32–34).

Det gir nå forfatteren anledning til å minne dem om den farslige formaningen Den hellige skrift forkynte dem i Ordsp 3,11–12 (sitert etter den greske oversettelsen). Den viser hvordan lidelsen skal tas imot på rett måte: som Herrens refselse, altså som en farslig tukt og et tegn på at vi er Guds ekte barn (v. 5–8).

Det finnes jo forskjellige måter å ta imot slik lidelse på. Noen foraakter den og later som ingenting, og i verden regnes det ofte for noe

stort å kunne bære trengsel på den måten. Men skal vi få velsignelse ut av lidelsen, må vi ikke forakte refselsen. Vi må kunne si: «Jeg vet det, Gud, jeg trenger din tukt.»

På den andre siden må vi heller ikke miste motet under Herrens tuktende hånd, for Herrens tukt springer ut av hans kjærlighet til oss. Han gjør seg umak med oss. Nettopp i dette ligger det at han behandler oss som sine ekte barn. I verden er det slik at uekte barn ofte får lov til å klare seg selv, mens de ekte barna blir oppdratt med mer omsorg, nettopp fordi de er mer elsket. Det burde heller virke mistenkelig på oss om vi slapp refselse. Alle Guds sanne barn står under hans kjærlige tukt, for han er ingen bløtaktig far.

Dertil kommer en ny stor trøst (v. 9–10): Guds tukt er aldri vilkårlig, slik jordiske foreldres tukt så ofte er. Og kunne vi med barnlig «ærefrykt» se opp til våre jordiske fedres refselse, skulle vi da ikke mye mer i lydighet bøye oss under hans hånd, han som er «åndenes Far»? I 4 Mos 16,22 kalles Gud «Gud over åndene i alt kjød».[1]

Også vårt legeme er skapt av Gud. Men slik det første menneskets legeme ble formet av jordens støv, har legemet vårt ikke sitt opphav så direkte fra Gud som ånden vår har. Det er likevel særlig gjennom åndslivet at vi står i forhold til Gud, mens vi med legemet er knyttet til hele den lavere skapningen. Derfor står det i Fork 12,7: «… støvet vender tilbake til jorden og blir som det var før, og ånden vender tilbake til Gud» (enten det nå er til salighet eller dom), «som ga den».

Men er ånden vår ved Den Hellige Ånd kommet inn i troens lydige barneforhold til Gud, da skal vi «leve» (v. 9). Det vil si at vi skal vinne et evig liv, som en gang også skal gi støvet vårt en salig oppstandelse til uforgjengelighet. Og det er nettopp dette evige livet vår Far sikter mot med sin refselse. Våre jordiske fedres refselse gjaldt bare «for en kort tid», nemlig den jordiske tiden da vi var umyndige, i barndommen og den første ungdommen.

Og mens deres refselse bare var «slik som de fant det rett og riktig», er Guds refselse nøye avpasset etter det som tjener oss («til vårt gagn»), «for at vi skal få del i hans hellighet». Det vil si at vi blir hjulpet til å gripe desto fastere om den nåden som gir syndenes forlatelse ved

[1] NB: «Gud som råder over livsens ånde i alt kjød».

Kristi blod. Slik blir vi hjulpet til å dø fra synden og til å bli mer lik Guds bilde.

For en salig trøst at alt Gud legger på oss, har en hensikt! Vi er ikke prisgitt «lykkens lunefulle spill». Trengselen skal bringe oss velsignelse. Den er ikke en straff for syndene våre, for straffen ble lagt på ham, vår store stedfortreder. Men når Gud lar lidelse følge med alle fallene våre, har det en oppdragende mening. Vi skal lære å hate synden mer, lære å gå dypere inn i oss selv og lære å vandre mer varsomt.

Også de sorgene som vi ikke direkte kan sette i sammenheng med fallene våre, tjener likevel til å dempe syndens makt. De gjør hjertet vårt stillere, gjør oss mer forstående overfor andres lidelser og lærer oss dypere lydighet. Slik lærte jo også vår syndfrie Frelser lydighet: «Enda han var Sønn, lærte han lydighet av det han led» (Hebr 5,8). Slik ble han også for oss en yppersteprest som kan «ha medlidenhet med oss i vår skrøpelighet» (Hebr 4,15).

Slik er det altså med «all tukt»: Den «synes vel, mens den står på, ikke å være til glede, men til sorg» (v. 11), og vår Far vet nok at det gjør vondt for barnet. Men han vet også at alle hans ekte barn som «ydmyker seg under Guds veldige hånd» (1 Pet 5,6) og lar seg oppøve i lydighet ved den, nok skal komme til å takke ham også for refselsen. De får nemlig smake den «salige frukt» (egentlig «fredsfrukten»). Og fredsfrukten, sjelens fred i troens lydighet, består nettopp i rettferdighet: Sinnet smelter mer sammen med Guds sinn, og viljen vår blir mer ett med hans rettferdige vilje.

Det visste allerede den gamle salmisten, han som sa (Sal 42,6): «Hvorfor er du nedbøyd, min sjel, og bruser i meg? Vent på Gud! For ennå skal jeg prise ham for frelse fra hans åsyn.» Måtte vi da, «hver gang vi blir prøvd under tuktens åk», hvile stille i den faste tilliten:

Jeg vet din kjærlighet er rik og varm,
ja, varmest når den mest meg gjennomryster.

525. Formaning til å gå fram med faste skritt på helliggjørelsens vei, slik at også de vaklende i menigheten kunne hjelpes til rette og sørgelige fall i menigheten avverges (12,12–17)

«Derfor» skal vi ikke miste motet og la hendene synke, eller bli matte på vandringen på den trange veien (v. 12). Grunnen er at trengselen er et tegn på at Gud kjenner sine troende som sine ekte barn, og at slik trengsel fører velsignelse med seg. Vi skal i stedet (v. 13) gå med sikre skritt (egentlig «rette spor»). Det skal vi ikke bare for vår egen skyld, men også for at det halte, de syke lemmene i menigheten, ikke skal «vris av ledd» (komme enda lenger ut av sporet), «men heller bli helbredet».

«Slappe hender» følger med tretthet (se 2 Mos 17: Moses' bønn under kampen mot Amalek) og med motløshet. Når tilliten svikter, blir også bønnen matt. Angsten kan gjøre «knærne svake», så en nesten ikke kan gå. Ordet i v. 12 peker tilbake til Jes 35, der løftet om den kommende herligheten lyder med den salige oppmuntringen: «Styrk de slappe hender, og gjør de vaklende knær sterke!» Tillit og frimodighet går fram med faste skritt på den rette veien.

Og når Guds menighet slik går fram uten å slingre, blir også «det halte», menighetens syke lemmer, hjulpet til å holde seg i sporet. De blir båret med av fellesskapet og kan slik styrkes til åndelig helbredel-

se. Forfatteren tenker tydeligvis først og fremst på de medlemmene av den hebraiske menigheten som holdt på å blande sammen kristendom og jødedom, og som var i ferd med å gli ut av sporet for den ufortjente nåden. Men kom fellesskapet i det store og hele selv til å svaie og gå usikkert, ville det bli skjebnesvangert for «det halte», som var svakt fra før. Da ville skaden bli stor.

Når Guds barn vokser i helliggjørelse, fasthet og sunnhet, har det alltid to sider: Vi blir selv styrket, og de skrøpelige blir hjulpet fram. Derfor fortsetter forfatteren nå med en inderlig formaning til helliggjørelse (v. 14–17). I den lå det beste legemiddelet mot alt som ville ødelegge Guds menighet. Det gjelder også i høy grad i våre dager. Skal troslivet i menigheten holde seg sunt, trengs det en stadig framgang i helliggjørelse.

Men vekst i hellighet forutsetter først av alt at det rette fredssinnet råder blant Guds barn (se Ef 4,3: «Åndens enhet i fredens sambånd»). Derfor lyder formaningen nå også (v. 14): «Jag etter fred med alle.» Også i Rom 12,18 blir formaningen om fred utvidet til å gjelde alle mennesker: «Om det er mulig, da hold fred med alle mennesker, så langt det står til dere!»

Meningen er jo ikke å rose en falsk fred. Det er også farlig når Guds barn blir så fredsommelige at en roper: «Fred! Fred!» der det ikke er fred (Jer 6,14). Da vil en ha fred også på bekostning av Herrens sannhet, slik at djevelen får fred til å arbeide seg fram med sitt vesen. Vi må ikke glemme at vår Frelser, Fredsfyrsten, også har sagt: «Jeg er ikke kommet for å bringe fred, men sverd» (Matt 10,34).

Likevel må Guds folk, så langt det står til oss og om det er mulig uten at Guds sak lider under det, «jage etter fred»: først og fremst fred seg imellom, dernest også fred med alle. Der et Guds barn kommer, må Guds fred følge med i hellig stillhet og mildhet. La oss ikke blåse opp personlige ubetydeligheter til noe bittert. La oss ikke hevne oss selv, ikke såre noen uforsiktig eller unødig og ikke bruse opp i hissighet og ergrelse. La oss heller være de første til å rekke ut hånden til forsoning. Slik skal vi rett «jage etter fred med alle».

Den rette grensen ligger i formaningen som følger: «Jag … etter hellighet. For uten hellighet skal ingen se Herren.»[1] Dette ordet setter

[1] NB: «og etter helliggjørelse. For uten helliggjørelse skal ingen se Herren».

et skarpt skille mellom Guds rike og verdens rike. Det utelukker fra Guds rike alle som hater hellighet, spotter hellighet eller er redde for hellighet, så lenge de er slik.

Hvordan skal vi så jage etter hellighet? Først ved i tro å ta imot frelsen ved vår Herre Jesu Kristi blod. Slik vinner vi nådens hellighet («helliget ved paktens blod», se Hebr 10,29), den tilregnede rettferdigheten, den plettfrie bryllupsdrakten, som er Guds dåpsgave til oss i Kristus. Først når denne helligheten av nåde er tilegnet ved troen, kan det bli tale om en sann helliggjørelse av livet («la den hellige fortsatt bli helliggjort», Åp 22,11). Bare den som slik har latt seg hellige av Guds Ånd, kan «se Herren» (Gud, Kristus) ansikt til ansikt og være salig.

Fra v. 15 til 17 blir det alvorlig advart mot den vanhellige tilstanden. De troende blir formant til å passe på hverandre, «at ikke noen» (blant dem) «forspiller Guds nåde», egentlig «blir tilbake fra Guds nåde». Slik kunne han bli «en bitter rot», en giftplante som skaper forvirring når den skyter opp, og som lett smitter mange.

Disse ordene er et ekko av 5 Mos 29,18, der det blir advart mot at noen blant Israels barn, «mann eller kvinne eller ætt eller stamme», skulle vende seg bort fra Herren, «så han går bort og dyrker disse folkenes guder». Og advarselen der slutter med disse ordene: «La det ikke være hos dere noen rot som bærer trollbær eller malurt.»

Det er jo bare «Guds nåde» som kan gi oss hellighet, bevare oss og føre oss fram i den. Vender en Guds nåde ryggen, vender en også helligheten ryggen og blir fanget i syndens garn. Da skyter den bitre roten fram fra avgrunnsdypet i menneskehjertet og fører lett elendighet over mange flere enn oss selv. Slik førte Akan nederlag og ulykke over hele folket da han i grådighet tok til seg av det bannlyste godset i Jeriko (se Jos 7).

La oss alvorlig prøve hjertene våre i lyset fra Guds nåde. Oppdager vi en og annen bitter rot som holder på å skyte fram, så la nådens solglans riktig falle over den. Da dør den – sopp tåler ikke lys. Slik sollyset kan drepe de giftige bakteriene, dreper lyset fra Guds nåde de giftige røttene i hjertet vårt.

Og ser vi noen av brødrene eller søstrene i ferd med å bli tilbake og gli ut av nåden, skal vår streben etter helliggjørelse også vise seg i at vi tar en slik nølende sjel ved hånden. Vi skal søke å dra den fra

halvmørket og inn i lyset fra nådens sol, der synden kan bli erkjent, bekjent og dømt til døden.

I v. 16–17 blir to av disse giftrøttene trukket fram til advarsel. Først det urene eksempelet til den som er «utuktig». Hvor lett kan ikke et fall i utukt føre forvirring og besmittelse med seg i et fellesskap! Dernest blir Esau stilt fram som et sørgelig bilde på den som er «verdslig», det vanhellige sinnet. For et eneste måltid mat solgte han førstefødselsretten sin, retten til å ha del i løftet til Abraham og Isak. Dette verdslige sinnet er åndelig hor: For en kjødelig tilfredsstillelse i øyeblikket forspiller det så mye velsignelse.

Ikke få Guds barn har forspilt en vakker plass i de helliges fellesskap, kanskje en velsignet livsgjerning og mye åndelig kraft og lykke, for én eneste ussel kjødelig lysts skyld. Det er dette sinnet verden er besmittet av. En selger velsignelsen fra dåpen sin, sin evige arv, for verdens lyst og verdens vennskap. Det er å være vanhellig. Og du Guds barn, som mener du står, se til at du ikke faller!

Forbannelsen som følger hakk i hæl etter dette vanhellige sinnet, blir skildret for oss i v. 17, også her med Esau som eksempel. Etterpå var det for sent; da var alle tårene hans forgjeves. Faren hans lot seg ikke lenger bevege. Han «fant ikke rom» (hos faren) for angeren sin. Velsignelsen var gitt til Jakob (se 1 Mos 27,37).

Ordet «han fant ikke rom for sin anger» kan også gjengis slik: «Han fant ikke rom for omvendelse», nemlig fra det sinnet som hadde forledet ham til å selge førstefødselsretten. Det som var skjedd, kunne ikke gjøres ugjort; han måtte bære følgene av sin vanhellige ferd. Ordet sier vel ikke at Esaus sjel var fortapt. Men livet hans hadde mistet den herligheten faren hadde tiltenkt ham.

For en sjel som gråter bittert over fallet sitt, finnes det oppreisning, bare den bitre gråten virkelig gjelder fallet og ikke bare følgene av fallet. Men der det bare blir bitter sorg over det en har mistet, og ikke over det vanhellige sinnet en hadde, der ender det som all «verdens bedrøvelse» (2 Kor 7,10). Det ender i den gråten og tennergnisselen som fyller helvete, der det ikke lenger «er rom for omvendelse», der alt er tapt.

Falt du som Esau, så bøy deg ydmykt og forstå at den velsignelsen du hadde før, kan du ikke få igjen. Men erkjenner du dette som en rettferdig dom, og vender gråten din seg bort fra alle de ytre forholdene

som djevelen vil gjøre deg bitter over, og mot deg selv, slik at angeren din blir sann, da kan du ennå vinne den evige velsignelsen. Men det er et farlig spill å «bli tilbake fra Guds nåde». La oss strebe framover i det rette sporet og holde oss tett inntil Guds nåde. Da vinner vi velsignelsen både her og i det hinsidige.

Jesu kjære brud, skal du målet finne,
evig skue Gud og din krone vinne,
rust deg da til strid ennå en liten tid!
Gå den rette vei, se deg ei tilbake,
så ei verden deg fra Jesus skal drage.

526. Sinai og Sion (12,18–24)

Forfatteren hadde i det foregående lagt dem på hjertet å jage etter hellighet. Nå viser han dem hvordan den nye paktens åndelige og himmelske vesen forpliktet dem sterkt til det. Det var jo til denne nye pakten de var kommet, ikke til den gamle pakten med sitt mer ytre og jordiske preg. De var ikke kommet til Sinai-fjellet (v. 18–21), men til Sions berg (v. 22–24).

Det gjelder hellighet. Det visste en allerede i den gamle pakt fra Sinai. Der ble Guds majestet og hans hellige rettferdighet åpenbart også gjennom de naturhendelsene som fulgte med lovgivningen. Etter skildringen i 2 Mos 19 skalv jo hele fjellet, og det var innhyllet i ild og skyer, som uværsskyer med «mørke og storm». Alt dette skulle tegne Guds hellige makt og hans dom over synden. «Basunlyd» drønnet, og Gud talte til dem.

Fjellet var inngjerdet med et gjerde som ingen måtte gå over, til tegn på skillet mellom den hellige Gud og synderen. Ja, «om det så er et dyr som berører fjellet, skal det steines eller skytes ned med pil» (v. 20).[1] Folket skulle hellige seg og vaske klærne sine. Alt dette skulle rope inn i folkets ører: «Hellig, hellig, hellig er Herren, hærskarenes Gud!»

Hele Guds åpenbaring gjorde et forferdende inntrykk på folket, så det skalv. Ja, Moses skalv også, slik det står her (v. 21). Dette siste, at også Moses sa: «Jeg er slått av redsel og skjelver», står riktignok ikke uttrykkelig fortalt i 2 Mos 19. Men der står det at hele folket skalv. Ordet må stamme fra en muntlig overlevering i folket.

[1] NB: «Om det så er et dyr som berører fjellet, skal det steines!»

Og det var ikke underlig at også Moses skalv. For da profeten Jesaja ble henrykt inn i himmelens helligdom (Jes 6), sa jo også denne store profeten: «Ve meg! Jeg er fortapt, for jeg er en mann med urene lepper, og jeg bor midt iblant et folk med urene lepper.»

Folket ble så redde ved Sinai at de ba om at Gud ikke lenger skulle tale personlig til dem. Det hører vi i 2 Mos 20,19: «Og de sa til Moses: Tal du til oss, så vil vi høre. Men la ikke Gud tale til oss, for at vi ikke skal dø!» Alle disse mektige ytre tegnene forkynte, om enn på en ytre og mer håndgripelig måte, med kraft at det var nødvendig å hellige seg.

I v. 18 mangler ordet «fjell» i en del av de eldste håndskriftene. Der står det: «Dere er jo ikke kommet til en håndgripelig og brennende ild.» Med det menes at Guds hellige nidkjærhet brant slik at de liksom kunne «ta og føle» på den. Meningen blir jo den samme, for det er likevel Sinai-fjellet det tales om, i motsetning til Sions berg. Dette siste, Sions berg, med all den herligheten som var knyttet til det, blir nå skildret (v. 22–24) som det den nye paktens barn «er kommet til».

Allerede i løftene i den gamle pakt er Sions berg betegnelsen på Guds og hans salvedes bolig i menigheten, stedet som frelsen skulle gå ut fra. I Sal 68,17 heter det: «Herren skal bo der til evig tid.» Og i Sal 48,15: «For denne Gud er vår Gud for evig og alltid.» Derfor skriver apostelen Paulus i Rom 11,26 (med henblikk på Sal 14,7): «Fra Sion skal befrieren komme.» Sions berg er altså betegnelsen på Guds nådetrone, i motsetning til Sinai, som betegner loven med Guds hellige krav og dom.

Til dette sanne og åndelige Sion hører «den levende Guds by, det himmelske Jerusalem». Det er den evige byen som allerede patriarkene hadde blikket vendt mot (Hebr 11,16). Det er byen vi hører så mye om i Johannes' åpenbaring, byen med perleportene og gullgatene. Det er den rene, hellige byen der ikke noe urent kan komme inn, som Guds herlighet «opplyser», og som har Lammet til sitt lys (Åp 21,23–27). Her er det større ting enn Sinai.

De gamle hebraiske kristne hadde sett en stor prakt i den ytre tempeltjenesten: «marmorbelagte forgårder, skarer av hvitkledde levitter, prektige prestedrakter, det mektige salmekoret». Da kunne de kristnes forsamlingssted se så fattig ut for dem, et privat hjem eller en eller annen enkel hall. Men nå viser forfatteren av Hebreerbrevet

dem hvilken åndelig herlighet de som kristne var kommet i fellesskap med, da de hadde fått borgerrett i det himmelske Jerusalem.

Han skildrer for dem innbyggerne i denne himmelske byen. Først «englenes myriader», sannelig en høytidsskare som er tusen ganger mer strålende enn levittenes skarer og festskaren som dro opp til det jordiske Sion. Dernest «høytidsskaren og menigheten av de førstefødte som er oppskrevet (innskrevet) i himlene». Med det må vel først og fremst forstås menigheten av de troende kristne. De eier jo den største glede, at navnene deres er innskrevet i himmelen (Luk 10,20), selv om de ennå vandrer på jorden som fremmede. Når de kalles «de førstefødte», peker dette navnet kanskje på at de troende står som bærere av løftet, som de som har bevart den åndelige førstefødselsretten.

Andre forstår det om de kristne som allerede er døde, og som har gått hjem før oss. Atter andre tenker på de hellige fra den gamle pakt (se Hebr 11). Men dette ser ut til å falle sammen med «de fullendte rettferdiges ånder», som nevnes i slutten av v. 23. Med dem menes utvilsomt de hensovede troende som har nådd målet, og som Herren har fullført sin gode gjerning i. Inntil oppstandelsens morgen kommer, lever de som ånder i paradiset.

Det naturligste er altså, som nevnt, å forstå de førstefødtes menighet om Guds troende folk her på jorden, og «de fullendte rettferdiges ånder» om den hellige menigheten hinsides. «Helgen her og helgen hisset er i samme menighet.» Det er Kristi troendes store herlighet at de er kommet i fellesskap med den menigheten som når helt inn i himlene, med alle de hellige fra alle tider og slekter.

Så nevnes det også at vi, den nye paktens barn, er kommet «til en dommer som er alles Gud». Vi har fått adgang til Gud. Han som er alles dommer fordi han er alles Gud, er blitt vår Far. «Alle» betegner her, etter sammenhengen, først og fremst alle de troende, både de fra den gamle og de fra den nye pakt. (I én forstand er Gud selvfølgelig også de vantros dommer og Gud, selv om de ikke vil kjennes ved ham.)

I dette «alle» ligger den samme tanken som vi møter igjen og igjen hos Paulus: at Gud ikke bare er Israels Gud, men også hedningenes Gud (1 Tim 2,1–7 og Ef 3,6). Og dette blir framhevet her nettopp fordi de jødekristne hadde så vanskelig for å få blikket utvidet til de mange sjelene utenfor det utvalgte folket.

Men grunnen til at vi har fått adgang til Gud uten å måtte frykte dommen fra hans hellige lov, slik Israel fryktet ved Sinai, er at vi er kommet «til Jesus, mellommannen for en ny pakt, og til bestenkningens blod som taler bedre enn Abels blod». Abels blod roper om hevn. Kristi blod, som vi er blitt bestenket med i dåpen (se Hebr 10,22), roper om nåde.

Dette dyre Jesu blod er grunnvollen for all den andre herligheten som er nevnt. Brorson synger: «Så vi enn Sinai mektig å lyne, buldre og tordne av dommedags sky, Golgata ble dog omsider til syne, salighets morgen begynte å gry.»

Ja, for en herlighet å ha hjem i Guds by, fellesskap med engleskaren og alle de hellige her og hinsides, barnekår hos dommeren! Alt dette har vi for Jesu blods skyld, dette Jesu blod som stadig roper om Guds nåde mot oss og stadig fører vår sak hos Gud. Hvor må ikke dette gi lyst og kraft til å gå fram på hellighetens vei og vinne mer og mer av vår Frelsers sinn!

I hans røde purpurskrud
elsker meg Gud Fader,
jeg er Jesu rike brud,
han meg ei forlater!

527. Med den store nåden følger det store ansvaret. Riket som ikke kan rystes (12,25–29)

Slik som i Hebr 2,1–4 og 10,28–29 peker forfatteren nå på det mye større ansvaret som hvilte på den nye paktens folk, fordi de hadde tatt imot en så mye større nåde enn det gamle Israel. Rammet dommen Israels barn på grunn av deres ulydighet, kan vi så mye mindre slippe unna dersom vi «avviser ham som taler» (v. 25), nemlig Gud, som nå taler til oss ved Sønnen (Hebr 1,1).

Det greske ordet for «avvise» betyr egentlig «frabe seg». Det peker på det som er fortalt i 2 Mos 20,19 om Israels barn: De ba om å slippe å høre Guds egen røst og bare høre ordet gjennom Moses (se v. 19). Her lå det i forbilde all deres senere uvilje mot å lyde Guds røst, den ulydigheten som gjorde at de så ofte måtte erfare Guds straff og dom.

Men var det en stor skyld at de avviste ham, den levende Gud, som talte sitt guddomsord til dem «på jorden» (v. 25) fra Sinais topp, hvor mye større blir ikke skylden dersom vi vender oss bort fra ham som taler til oss «fra himmelen», fra toppen av det himmelske Sion, gjennom den opphøyde Jesus Kristus.

Og dette følger enda mer av hva slags rike vi står overfor. Det er nemlig et urokkelig rike. På Sinai «rystet» Guds «røst … jorden» (v. 26), bare jorden. Men etter profetordet hos Haggai (Hag 2,6) vil Gud «enda en gang» ryste, «ikke bare jorden, men også himmelen», nettopp for å bringe fram det urokkelige riket (v. 27). «De ting som rystes, skal forandres, fordi de er skapt.»[1]

[1] NB: «… de ting som rystes, skal bli tatt bort. For de er jo skapte ting.»

Nettopp fordi de er forgjengelige ting, skapte jordiske ting som stadig er utsatt for rystelser, skal alle disse tingene forandres – den gamle jorden med den gamle himmelen hvelvet over seg. De skal gi plass for et evig, urokkelig rike, en ny himmel og en ny jord (se 2 Pet 3,10–13).

Gjennom fødselsveer og store rystelser, både i naturen og i menneskeverdenen, vil Gud la dette urokkelige riket vinne sin evige seier. Men når denne siste, veldige rystelsen ved Guds hånd har funnet sted, slik den særlig blir skildret utførlig for oss i Johannes' åpenbaring, skal det aldri i evighet mer være noen rystelse og aldri mer noen forandring. Og det er dette riket «som ikke kan rystes», som Kristi folk får i eie.

Grunnteksten har «får» (v. 28). Det betegner det som riktignok hører framtiden til, men som likevel kan regnes som nærværende, fordi det er så helt og fullt visst at det kommer. Det Guds ord lover, det har vi, selv om det ennå ikke er åpenbart i det ytre, og selv om dette riket først skal åpenbares fullt ut gjennom de siste tidenes rystelser.

Med et slikt evig og urokkelig rike for øye må vi desto mer vokte oss for å forspille nåden og heller holde fast ved den.

«La oss være takknemlige», står det. Ved takknemlighet for nåden kan vi «tjene Gud til hans behag», slik Gud sier i Sal 50,23: «Den som gir takk som offer, ærer meg.» Den rette gudsdyrkelsen springer nettopp ut av takknemlighet for nåden. I takknemligheten ligger også det ydmyke sinnet som tjener Gud «med blygsel og ærefrykt», slik det sømmer seg overfor Guds hellige majestet. Det er den sanne, barnlige, hellige frykten for å gjøre ham imot (se Sal 2,11: «Tjen Herren med frykt, og juble med beven!»).

For de som vil tjene Gud, må aldri glemme at «vår Gud er også en fortærende ild».[2] I vår gamle danske oversettelse står det: «For også vår Gud er en fortærende ild.» Da blir tanken at også de kristnes Gud, likesom den gamle paktens Gud, er en fortærende ild. Denne tanken er i seg selv sann, men likevel noe overflødig, siden den gamle og den nye paktens Gud jo er en og den samme.

En dypere tanke kommer fram når vi oversetter slik det sikkert er riktigst etter grunnteksten: «Vår Gud er også en fortærende ild.» Det vil si at han ikke bare er en nådens Gud, men samtidig en hellig

[2] NB: «For vår Gud er en fortærende ild.»

og rettferdig Gud. Det skal drive oss til alltid å vandre for ham i dyp ærefrykt.

Dette ordet som kapittel 12 slutter med (v. 29), er et ekko av 5 Mos 4,24. Der vitner Moses for Israels barn til advarsel: «For Herren din Gud er en fortærende ild, en nidkjær Gud.» Og det minner om ordet i Hebr 10,27 om «en nidkjærhetens brann som skal fortære de gjenstridige».

At Gud er en «fortærende ild», rommer likevel også et løfte for Guds folk. Ilden er jo en god gave i naturen, så lenge den blir brukt rett. Den gir lys og varme, og den renser og lutrer malmen for slagget. Og Herrens ild blir ofte brukt i Skriften som bilde på Den Hellige Ånds gjerning. Slik sa døperen Johannes om Kristus: «Han skal døpe dere med Den Hellige Ånd og ild» (Matt 3,11). Og på pinsedagen viste tungene av ild seg som det ytre bildet på Den Hellige Ånds gave.

For den som lengter etter å bli skilt fra syndens vesen, er det et trøsterikt løfte at Guds hellige ild etter hvert vil brenne bort og fortære alt det urene slagget i hjertet vårt. Da kan hjertet bli lik den klare malmen som den store Mesterens bilde speiler seg i.

Men i naturen kan ilden bringe redsel og forferdelse, ødeleggelse og undergang, når en omgås den uforsvarlig, og den kan skille mennesker fra alt de eier. Slik bringer også vår Gud «trengsel og angst» over de hjertene som er «gjenstridige og ulydige mot sannheten» (Rom 2,8–9). Blir hans kjærlighet i Kristus krenket og foraktet med trassig vilje og bevissthet, da blir hans brennende nidkjærhet den ilden som aldri slukner, men fører til evig pine. Det må vi huske på, og vi skal ikke tale om Guds kjærlighet på en bløtaktig måte.

Allerede i dette livet ser vi hvordan Gud, enda han er «barmhjertig og nådig, langmodig og rik på miskunnhet», likevel alltid lar smerte følge med synden. Den utuktige merker snart de grufulle følgene av livet i utukt. Det erfarer enhver som er syndens trell. Og når et Guds barn gjør synden en tjeneste, erfarer også det det samme.

Så lenge det er nådetid, er denne ilden likevel bare en tukt. Den vil hjelpe synderen til å kjenne hvor avskyelig synden er, til å flykte bort fra den og inn i Guds nådes armer. Men står en Gud imot til nådetiden er omme, blir Guds ild til den evige pinen i ildsjøen (Åp 20,15).

«Å, bare du ville akte på mine bud!» Slik sier Herren (Jes 48,18). Ja, om du bare ville, så Guds fortærende ild ikke skulle bli til evig dom

for deg, men til den lutrende ilden som han fikk lov til å rense og smelte deg i! Da kunne du gå lutret ut av smelteovnen som gull og sølv (Mal 3,3). Da blir dette ordet om at «vår Gud er også en fortærende ild», jo et evangelium for deg. Gjennom det kan du skue den store Mesterens hellige kjærlighet.

Den store Mester kommer,
fullkjærlig er hans iver,
han sitter ved smeltedigelen
og lutrer sølvet med flid!

528. Formaninger til broderkjærlighet, til kyskhet og til nøysomhet i tillit til Herrens hjelp (13,1–6)

Med dette siste kapitlet går forfatteren over til mer allmenne formaninger av ulike slag. Likevel står flere av dem i nær sammenheng med brevets hovedinnhold, advarselen mot å gli tilbake til jødedommens stive, døde former.

Først (v. 1) står en formaning til «broderkjærlighet». Når forfatteren formaner dem til å la den «vare ved», ligger det en anerkjennelse i det: Broderkjærligheten var til stede, slik forfatteren alt flere ganger hadde sagt i brevet sitt (6,10 og 10,33). Men samtidig lå det en antydning i det om at broderkjærligheten var i fare (se 10,25: advarselen mot å holde seg borte fra deres egen forsamling). De som ville blande kristendom og jødedom sammen, hadde, som vi kan se, alt begynt å holde seg betydelig på avstand fra brødrene. Det viste seg nok særlig overfor de kristne fra hedningene.

I v. 2–3 pekes det så på to særlige utslag av broderkjærligheten. Det første er «gjestfrihet». På den tiden da offentlige herberger nesten ikke var kjent, ble gjestfrihet en tvingende nødvendighet, særlig fordi de vantro jødene nærte et så bittert hat til de kristne. Hvor skulle kristne på reise vende seg hvis de ikke kunne nyte godt av brødrenes gjestevennlighet? Men til alle tider er formaningen «Glem ikke gjestfrihet!» en viktig side av broderkjærligheten.

Her pekes det samtidig på den store velsignelsen som kan bli den til del som viser gjestfrihet. Det vises til den æren noen av Israels

gamle fedre fikk ved sin gjestfrihet: De «hadde engler til gjester». Forfatteren tenker vel særlig på englebesøket hos Abraham i Mamre lund (1 Mos 18) og hos Lot i Sodoma (1 Mos 19). Særlig Lot ante nok ikke fra først av hvilke høye gjester han hadde tatt inn i huset sitt.

Ellers kan vi ikke la være å tenke på Herrens ord i Matt 25,35–45, der vi finner dette store ordet: «Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg» (Matt 25,40). Derfor finner vi også flere ganger i apostlenes brev formaninger til gjestfrihet, hos Paulus i Rom 12,13 og hos Peter i 1 Pet 4,9.

I v. 3 framheves et annet utslag av broderkjærligheten, nemlig å ta seg av «dem som er i fengsel». Det tenkes vel særlig på de brødrene som bar lenker for evangeliets skyld. Da gjaldt det å lide med disse fangene, som om fangenskapet hadde rammet dem selv. Vi minnes her om ordet hos Paulus i 1 Kor 12,26: «Om ett lem lider, da lider alle lemmene med.»

Denne formaningen til forstående medfølelse blir utvidet til å gjelde alle «dem som blir mishandlet». Det er en falsk åndelighet som mangler forståelse for legemlig lidelse. Vi er jo «selv i legemet», og vi vet nok, når det rammer oss selv, hvor pinefull slik lidelse kan være. Med andre ord: Broderkjærligheten skal vise seg ved at en ser på andres lidelse som sin egen.

I v. 4 står en advarende formaning til kyskhet, til å holde ekteskapets bånd hellig og i ære. Selv om de som synder med utukt, svært ofte ikke blir rammet av den verdslige domstolen, skal Gud visselig dømme dem (1 Kor 6,9–10: «horkarer … skal ikke arve Guds rike»).

I v. 5–6 advares det mot pengekjærhet, og det formanes til nøysomhet. Havesyken er også en slags vellyst. Men nøysomheten skal være gudsfryktens velsignede følgesvenn (se 1 Tim 6,6–10). Den rette friheten fra de timelige bekymringene vinnes bare i tillit til Herren. Vår himmelske Far vet hva vi trenger (Matt 6,32), og «han har sagt: Jeg skal ikke slippe deg og ikke forlate deg» (v. 5).

Dette velsignede ordet møter oss ikke få steder i Den hellige skrift. Se for eksempel 5 Mos 31,6: «Herren din Gud går selv med deg, han skal ikke slippe deg og ikke forlate deg.» Se også ordet i Jos 1,5: «Jeg vil ikke slippe deg og ikke forlate deg.» Hvor har ikke dette ordet båret Guds folk! En døende prest, et av Herrens store vitner (Vilh. Beck), sa

få dager før han døde, at han hadde levd på dette ordet de siste par månedene av livet sitt.

Hviler hjertet i dette trofaste kjærlighetsordet fra Herren, da «kan vi tillitsfullt si» (v. 6) som den gamle sangeren (Sal 118,6 og 56,5.12): «Herren er min hjelper, jeg skal ikke frykte. Hva kan et menneske gjøre meg?»

Mennesker kan av og til frata oss mye. Det hadde også de hebraiske kristne fått kjenne (se 10,34: «at eiendelene deres ble røvet fra dere»). Men bare vi beholder Herren, er det ingen grunn til å frykte. Han er mektig over alle våre fiender, og ingenting skal kunne skade oss når han er vår skatt. «Den som rører ved dere, rører ved hans øyesten» (Sak 2,12). «Min nåde er nok for deg», har han også selv sagt til sin venn (2 Kor 12,9).

La verden meg alting fratage,
la tornene rive og nage,
la hjertet kun dåne og briste,
min rose jeg aldri vil miste.

529. Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid (13,7–16)

Forfatteren begynner med en formaning om å «huske» veilederne deres, «de som har talt Guds ord til dere» (v. 7). Her tenkes det sikkert på de læresveinene til Herren som er nevnt i 2,3. Det var de som først hadde brakt Ordet til den hebraiske menigheten, slik de selv hadde hørt det av Herren.

Forfatteren ber dem legge merke til «den utgangen deres livsferd fikk», og «følge etter dem i deres tro». Uten tvil tenkes det på det trossterke sinnet som disse veilederne også gikk martyrdøden i møte med. Se Stefanus og apostelen Jakob (den eldre), om hvis seierrike bortgang vi hører i Apg 7 og 12, og videre Jakob, Herrens bror, som led martyrdøden i år 63. Kanskje hadde også apostelen Peter alt lidd døden da.

Hvor godt det er når våre åndelige veilederes utgang fra livet stadfester det vitnesbyrdet de bar livet igjennom! Å være veileder for Guds menighet er en svært betrodd stilling. Den kan bare røktes rett når de som har dette embetet, stadig tenker på Herrens ord i Matt 23,8: «Én er deres mester, men dere er alle brødre», og selv alltid søker veiledning hos ham, vår ene store hovedveileder.

Men alle jordiske veiledere, hvor velsignede de enn kan være, bærer likevel forgjengelighetens preg. De «hindres ved døden fra å fortsette» (7,23). Det kommer en «utgang» for dem, en ende på gjerningen deres. Én etter én forlater de oss, holder sin siste preken og skriver sine siste linjer. Hvor trøstefullt er det da å vende blikket

fra disse forgjengelige veilederne til den uforanderlige Frelseren! Og det gjør forfatteren her, når han i v. 8 uttaler det salige ordet: «Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid.»

Alt det som så lett forandrer mennesker, forandrer ikke ham. Tiden forandrer oss mennesker på mange måter, både på legeme og sjel. Håret gråner, ansiktet blir furet av rynker, og meningene skifter ofte om mangt og mye. Men tiden har ingen innflytelse på vår Frelser. Likesom prestedømmet hans er uforgjengelig (7,24), er også han selv den samme og eldes ikke (1,11–12).

Gudsnavnet Jehova betyr «Jeg er» og betegner det evige og uforanderlige. Men også Gud-mennesket Jesus Kristus er den samme i går, i dag og til evig tid, i fortid, nåtid og framtid. «Han er hva han var, han blir hva han er, hos ham er ingen forandring.»

Mens bilder av mennesker viser så stor forskjell mellom nå og før, er det bildet Guds ord tegner av vår Frelser, alltid det samme. Han er den samme Jesus nå som den gangen han la hånden på hodet til den spedalske mannen (Matt 8) og sa: «Jeg vil, bli ren!» Han er den samme nå som den gangen han nærmet seg disiplenes båt på Tiberiassjøen og sa mildt til de motløse: «Det er meg, frykt ikke!» (Joh 6,20).

De gamle hedningene i Roma hadde en gud de kalte Janus, som hadde to ansikter på én gang. Også mennesker har ofte to ansikter. De kan smile utvendig, men ha et vredt ansikt innvendig, og hvor fort kan ikke luner gi mennesker et annet ansikt! Mennesker er ingen grunnvoll å bygge på. Men Jesus er den samme, alltid den samme. Kjenner vi ham, vil vi finne ham i dag som i går og i morgen som i dag, alltid med den samme hellige kjærligheten til sine små, men også med den samme hellige fastheten overfor alt som heter synd.

Ytre forhold kan raskt forandre mennesker. Hvor ofte har ikke en ytre opphøyelse hatt en uheldig innflytelse på mennesker! Men Jesus er den samme ved Faderens høyre hånd som da han gikk her på jorden, omgitt av sin lille, foraktede og fattige flokk. Ja, det er salig trøst i dette ordet om at Jesus er den samme, men også hellig alvor. Herrens løfter forandres ikke, men det gjør heller ikke dommene hans. Ordet hans blir ved å være det samme. Det kan ikke rokkes, og det retter seg ikke etter tidsånden.

Også hans vei til frelse for oss blir ved å være den samme. Derfor knyttes det nå (v. 9) til dette ordet om den uforanderlige Frelseren en

advarsel mot å la seg «føre på avveier» (egentlig «drive bort») av de «mange slags forskjellige og fremmede lærdommer» som det ustadige mennesket finner på. Forfatteren tenker her først og fremst på alle de gamle jødiske forordningene som noen forkynte som vilkår for saligheten – såkalte kristne, men jødisk sinnet.

Særlig i Kolosserbrevet og brevene til Timoteus og Titus advarer Paulus sterkt mot alle som ville gjøre kristendommen til en ny lapp på det gamle jødiske klesplagget, særlig ved å gjøre de jødiske matlovene forpliktende også for den nye pakts barn. Til det sier forfatteren: «Det er godt at hjertet blir styrket ved nåden, ikke ved mat, som ikke har vært til noen nytte for dem som har gitt seg av med det.»

Den gamle paktens ytre forordninger på dette området har fått sin åndelige fullendelse i Kristus. Og i hans rike er det nåden og nåden alene som er hjertets styrke, ikke de ytre tingene. Guds rike består ikke i mat og drikke, men i rettferdighet og fred og glede i Den Hellige Ånd (Rom 14,17).

Dette understreker forfatteren for å vise det dype skillet mellom den forsteinede jødedommen og frelsen av nåde i Kristus. Han viser (v. 10–12) at det er umulig å forene de kristnes alter med det jødiske alteret.

Han viser hvordan de som søkte frelse i offertjenesten i teltet, dermed stengte seg selv ute fra det kristne alteret. For vi kristne «har et alter». Det ville jødene benekte. Men her vises det at vårt alter er Jesu kors, der han ofret seg selv. Og nettopp ut fra den gamle paktens forbildlige offerskikk på den store forsoningsdagen vises det her at ingen jøde hadde rett til å nyte av offeret på dette korsets alter.

Det var nemlig befalt i loven (se 3 Mos 16,27) at syndofferet, som de bar blodet av inn i Det aller helligste «for å gjøre soning», deretter skulle føres utenfor leiren og brennes opp der (v. 11). «Leiren» betegner her den gamle paktens menighet. Bildet er hentet fra ørkenvandringen. Av dette syndofferet måtte ingen jøde, verken ypperstepresten eller noen annen, nyte noe, mens de ellers ved andre offer kunne holde offermåltid av kjøttet fra offerdyret.

Men dette syndofferet i den gamle pakt fikk jo sin oppfyllelse i ham som ble det fullkomne syndofferet. Jesus «led utenfor porten» (v. 12), utenfor Jerusalem. Likesom det syndofferet på den store forsoningsdagen ble også han støtt ut av jødedommen. Han ble dømt til døden

av Israels yppersteprest, og det alteret han bar fram sitt offer på for å «hellige folket ved sitt eget blod», ble reist utenfor byen.

Av det fulgte at de som ble i jødedommen, innenfor den gamle paktens leir, ikke hadde rett til å ete av dette alteret. Vi kristne derimot, som har fulgt Kristus utenfor leiren, eter i den hellige nattverd vår Frelsers legeme og blod. Det skjer til stadfestelse av at våre synder er forlatt i hans blod, og til styrke for hjertet ved disse nådens offergaver.

Men ved dette alteret hadde altså de ingenting å gjøre som forherdet seg og fortsatt søkte frelse i den gamle jødedommens skygger i stedet for å følge det guddommelige syndofferet «utenfor leiren». Helt på samme måte sier Paulus i Gal 5,4: «Dere er skilt fra Kristus, dere som vil bli rettferdiggjort ved loven, dere er falt ut av nåden.»

Ut fra dette lar forfatteren så i v. 13 en kraftig formaning følge: «La oss da gå ut til ham utenfor leiren og bære hans vanære!» Et bestemt brudd med den forherdede jødedommen var altså nødvendig. Med det fulgte riktignok vanæren for Kristi skyld. Jødene så jo på de kristne som urene og lyste dem i bann.

Men denne vanæren skulle de kristne frimodig bære med blikket på at «vi har ikke her en by som forblir», verken i Jerusalem eller noe annet sted på denne gamle jorden. Vårt hjem og vårt mål er byen «som kommer» (v. 14), det nye Jerusalem, der «Kristi vanære» er forvandlet til en strålende seierskrans.

Men ikke bare de gamle hebraiske kristne – hver eneste kristen må ha sin plass hos Kristus utenfor leiren, utenfor navnekristendommens og den døde troens leir. Og vi må bære den vanæren som følger med.

Det er ikke noe godt råd en av og til får, at vi skal bli i verdens leir for å vinne mennesker der. Det kan nok se ut som om arbeidet for Guds rike skulle gå så mye bedre om en tar fatt slik at en bevarer den gode forståelsen også med dem som ikke vil ha sitt hjem i de helliges fellesskap. Tilsynelatende kan en samle flere når en lister seg utenom «vanæren» og slipper å bli kalt «pietistisk», «misjonsfolk» eller hvilke andre navn verden gir det sanne trosliv.

Men inne i verdens leir blir det likevel aldri til noe. En blir selv smittet av luften der inne, og Herren kan ikke i sannhet velsigne det arbeidet som ikke vil vedkjenne seg hans hellige. Den gamle matematikeren Arkimedes sa: «Gi meg et sted utenfor verden å stå på, så

skal jeg derfra sette verden i bevegelse.» Dette har sin dype åndelige anvendelse.

De som maktet å sette verden i bevegelse og bringe liv i de døde vannene, var slike som i følge med profetene, apostlene, martyrene og reformatorene drog ut gjennom portene til verdens by, også ut fra den verdslige, blandede kristendommens by. De tok sin faste plass ved Kristi kors, midt i hans lille, foraktede flokk, med blikket vendt oppover mot byen «som kommer», den byen som skal bestå evig når alle jordens byer er visnet som gresset på marken.

Ved Kristi kors har også vi offer å bære fram. Det er ikke syndoffer, for det evig gyldige syndofferet har han båret fram én gang for alle for oss. Men det er lovprisningsoffer, «frukt av lepper som priser hans navn» (v. 15). Dette ordet om «leppers frukt», den bekjennende takken, minner om Hos 14,3: «Kom med ord og vend om til Herren! Si til ham: Forlat all misgjerning og ta imot det gode vi kan yte – så skal vi gi deg våre leppers offergaver!»

Men er det sannhet i leppenes lovoffer, vil takken i gjerning også følge med. Da glemmer en ikke (v. 16) «å gjøre godt og dele med andre». Det er bare den uekte takken som nøyer seg med å elske «med ord eller med tunge». Den sanne takknemligheten elsker «i gjerning og sannhet» (1 Joh 3,18). Og «slike offer er til behag for Gud» – vel å merke når de bæres fram ved Kristus («ved ham», v. 15).

Ingenting av vårt eget kan Gud ha behag i uten at det først er renset ved Kristus. Derfor har ikke Gud behag i verdens såkalte gode gjerninger, for de er besmittet av synd. Først når de kommer til Gud gjennom Jesus, blir takkofrene våre helliget, så de er til behag for den levende Gud (se Fil 1,11: «fylt av rettferds frukt ved Jesus Kristus, Gud til ære og pris»).

Slik er det med vår gudstjeneste, vår offertjeneste under Kristi kors, den evige offertjenesten. For takken og lovprisningen skal aldri forstumme fra de frelstes kor. Så vil vi tre fram for Gud med disse offergavene og be vår store, trofaste, uforanderlige Herre Jesus om å bære dem fram for Faderen og hellige dem.

Å, ta imot mine gaver
og hellige du dem,
så jeg deg tro kan tjene
til du meg kaller hjem.

530. Oppfordring til lydighet mot menighetens veiledere og til forbønn for brevets forfatter. Hellig sluttønske. Avsluttende merknader og hilsener (13,17–25)

I v. 7 hadde forfatteren minnet leserne om deres veiledere som var gått bort. I v. 17 minner han dem om forholdet til deres nåværende veiledere og formaner dem til lydighet, til å rette seg etter dem. Han begrunner denne formaningen med det arbeidet veilederne deres hadde for deres sjelers beste, som de som skulle avlegge regnskap for menighetens Herre.

Her ligger det dype ansvaret og den store gjerningen for hver den som vil være en rett «veileder» i Herrens hjord. «Fø mine lam!» og «Vokt mine får!» sa jo Herren til Simon Peter den morgenen ved Gennesaretsjøen etter oppstandelsen sin (Joh 21,15–16).

Denne hyrdegjerningen kan gjøres med glede, men også med sukk (v. 17). «Tjen Herren med glede», lyder ordet fra den gamle pakt (Sal 100,2). Og visselig er det alltid en høy og hellig glede å få gå Herrens ærender. Hjordens forhold kan øke denne gleden, men også kaste skygger inn i den. Hvor går det ikke en klang av vemod gjennom mange av den gamle paktens profeter når de står overfor folkets vantro og gjenstridighet! Også i apostlenes brev merker vi hvordan

gleden over Herrens verk blander seg med sukk over de misforholdene som hadde sneket seg inn mange steder.

En menighet som lydig og villig tar imot Ordet fra Herren og vil være ikke bare dets hørere, men også dets gjørere (Jak 1,22), gjør gjerningen lett for veilederen. Men motvilje, sløvhet og fall til skam for Herrens navn kan nok drive det dype sukket fram i hjertet hos en ærlig pastor (hyrde). Men «det vil ikke være til gagn for dere», skriver forfatteren til menighetens medlemmer. En troende prests sukk over en motvillig hjord fører dom over hjorden.

Vi minnes tjeneren i Herrens likning om det store gjestebudet (Luk 14,16–24). Da tjeneren kom og fortalte herren sin om alle de mange unnskyldningene, ble husbonden vred og sendte tjeneren sin et annet sted, der han fikk mer glede av gjerningen sin. Og videre minnes vi likningen i Matt 18 om tjeneren med den store gjelden. Da medtjenerne hans så hans harde hjerte, «ble de svært bedrøvet, og de gikk og fortalte sin herre alt som var skjedd». Og da ble han rammet av sin herres dom.

Nei, det er ikke til gagn for en menighets stilling i Herrens øyne når en ærlig veileder igjen og igjen må klage for Herren i sitt lønnkammer over de mange unnskyldningene, over hjertenes hardhet og sløvhet. Hvor mye bedre er det når Herrens tjenere kan ha det slik Paulus skrev i brevet til de hellige i Filippi: «Jeg takker min Gud så ofte som jeg tenker på dere» (Fil 1,3).

Men en god vei for menighetens lemmer til en rett stilling overfor veilederne sine er å be for dem. Når menighetens hyrder ber for hjorden sin, og hjorden igjen ber trofast for hyrdene sine, da blir det godt, og da seirer gleden over sukket. Og selv om sukkene for hjorden aldri kan forstumme i hjertet til en tro «veileder», vil likevel sukkene over hjorden bli færre.

Derfor lar forfatteren av Hebreerbrevet også en oppfordring til forbønn følge etter formaningen sin (v. 18–19). «Be for oss!» står det. Kanskje tenker forfatteren også på medarbeiderne sine, som i likhet med ham var «veiledere» i menigheten. Og han begrunner denne bønnen ved å uttale sin tillit til at han har stått med en redelig og ærlig vilje i sin ferd (har «en god samvittighet»). Dette tillegget viser oss at det blant de hebraiske kristne nok har vært noen som så med mistenk-

somhet på forfatteren. Han viser seg jo så åndsbeslektet med Paulus i synet på den gamle pakts stilling som et tilbakelagt standpunkt.

Videre begrunnes oppfordringen til forbønn med at slik forbønn så mye snarere ville føre ham tilbake til dem (v. 19). Det ser altså ut til at det har vært visse forhold, ukjente for oss, som hindret ham i å komme til dem så fort som han ønsket. Samtidig viser dette ordet oss at forfatteren har vært personlig godt kjent blant de hebraiske kristne.

Men har forfatteren bedt om lesernes forbønn, uttaler han også selv et inderlig forbønnsord for dem nå ved slutten av brevet sitt. Han har hatt mye å si dem, men nå må ordene hans forstumme. Han har liksom pløyd, harvet og sådd i hjertets åker deres. Nå legger han veksten i Guds hånd.

Han nevner Gud ved navn: «fredens Gud», den Gud som virker fred i synderhjerter og mellom synderhjerter, så sant de tror på den fra Gud utsendte «fårenes store hyrde, vår Herre Jesus». Han er «overhyrden» (1 Pet 5,4) over alle de små, bare menneskelige hyrdene og veilederne. Om denne fårenes store hyrde sier han at Gud «i kraft av en evig pakts blod førte» ham «opp fra de døde».

I kraft av det dyrebare blodet, overhyrdens eget blod, som den nye og evige pakt, nådepakten, ble stiftet ved, ble også hyrden ført opp igjen fra de døde. Fordi Kristus Jesus ble lydig til døden, derfor har Gud høyt opphøyet ham (Fil 2,8–9). Det er den tanken som stadig møter oss i Den hellige skrift: at Jesus Kristus som Gud-menneske vant sin herlighet tilbake hos Faderen ved å gi sitt blod. Ved oppstandelsen ble så den evige gyldigheten av hans frelsesverk stadfestet (se Rom 1,4: «godtgjort å være Guds veldige Sønn ved oppstandelsen fra de døde»).

Ordene i v. 20 er liksom en ettergjenklang av Jes 63,11, der det tales om hvordan Gud «førte dem opp fra havet» (Rødehavet) «med ham som var hyrde for hjorden» (Moses). Det var det svake forbildet på den store overhyrdens gang gjennom det havet som var farget rødt av blodet hans, dødens hav. Ved denne gangen, som han ble ført opp fra i oppstandelsen, drog han sin hjord, sitt troende folk, med seg fra død til liv.

Men til denne Gud, som slik gav sin enbårne Sønn for oss, ber forfatteren nå om at han må «gjøre» leserne «dyktige til alt godt,

så» de «kan gjøre hans vilje». Guds vilje – det var vår Frelsers «mat» (Joh 4,34). Og det skal også være vår mat, vår sjels lengsel og mål.

I samme grad som vi i alt vi gjør, «i ord eller gjerning» (Kol 3,17), i det tilsynelatende minste som i det største, ønsker å gjøre Guds vilje uten å la oss skremme av hindringene, i samme grad går vi selv oppover fra det lave, opp mot høydene i det himmelske Sion. Gjerningen vår blir bare god i samme grad som den er fylt med Guds hellige vilje.

Men Gud selv er den eneste som kan virke i oss «det som er godt i hans øyne» (v. 21), og han virker det «ved Jesus Kristus» (se Fil 1,11 og 2,13). Det skal da være vår bønn for oss selv og for hverandre, at Guds kraft slik må «virke i oss».

«Som dampen arbeider mektig i sylinderen og driver det tunge stempelet opp og ned, eller, for å bruke et enda bedre bilde, som saften i treet arbeider kraftig i greinene (Joh 15) og drives ut i knoppen, bladet, blomsten og frukten», slik virker Gud ved Kristus i sine troende, ved sin Ånd. Og for oss gjelder det å gi denne Guds virksomhet rom i stadig bønn, «å samle opp hver guddommelig tilskyndelse og omsette den i handling».

Vi skal være Guds verksted. Da blir verket til mesterens ære. Og gjennom tid og evighet skal da også ved oss den tonen klinge som forfatteren av Hebreerbrevet nå slutter sitt bedende velsignelsesønske med: «Ham tilhører æren i all evighet! Amen.»

Så slutter forfatteren brevet sitt. Men først ber han brødrene enda en gang (v. 22), med Mesterens tjenersinn, om å «ta dette formaningens ord vel opp» og ikke ta anstøt av det som kanskje kunne smake som en besk medisin. Og det så mye mer som det hans samvittighet hadde pålagt ham å si dem, likevel ikke kunne være annet enn et kortfattet ord, som jo ikke hadde kunnet uttømme det dyrebare emnet.

Han bringer dem også (v. 23) det gledelige budskapet at broren Timoteus var løslatt (vel nok fra fangenskap for evangeliets skyld). Sammen med ham ville han besøke dem, så sant Timoteus «kommer snart». Dette siste tillegget skal igjen si leserne hvor inderlig forfatteren lengtet etter å se dem igjen.

I v. 24 finner vi hilsener til «deres veiledere og alle de hellige». Brevet er selvfølgelig sendt til noen enkelte blant dem, som så igjen skulle lese det opp for de andre vennene og hilse dem alle, både for-

standerne og de andre medlemmene av menigheten. «De fra Italia», som han bringer dem hilsen fra, har nok vært kristne som var flyktet fra Italia på grunn av forfølgelsen under keiser Nero, og som hadde tatt opphold på samme sted som forfatteren av dette brevet.

Den aller siste hilsenen lyder helt som den hilsenen Paulus sluttet brevet sitt til Titus med: «Nåden være med dere alle!» Ja, nåden – ikke lovgjerninger eller ytre tempeltjeneste, alt det som hørte den gamle pakt til med dens morgengry – men nåden fra rettferdighetens sol, Kristus, nåden i hans offer, fullbrakt én gang for alle. Måtte denne nåden være med dem i tid og evighet, måtte de aldri gli tilbake fra den! Det er den skjønne siste tonen i dette herlige brevet.

Å, lær meg, Jesus, Mester kjær,
ja, like til min grav,
å leve, ånde, svømme her
i dette nådens hav.

Om Carl Asschenfeldt-Hansen

1856–1934

Carl Asschenfeldt-Hansen (1856–1934) ble født 28. juni 1856 i Bov ved Flensborg i Sønderjylland. Han var sønn av en prest og vokste opp i Højslev ved Skive. Han tok teologisk embetseksamen i København i 1879. Som ung huslærer på Refsnæs fikk han et åndelig gjennombrudd gjennom vennene i Indre Mission.

Han var prest på Lolland og i Sæby, og fra 1892 til 1896 reiste han som predikant for Indre Mission i Danmark. Senere var han sogneprest i Slemminge-Fjelde, i Nørre Nissum, der han også ledet seminaret, og til slutt i Gjern-Skannerup. Han hørte til kretsen rundt Vilhelm Beck og var en utpreget vekkelsespredikant, luthersk og bibeltro. Han satt i styret for Det Danske Missionsselskab, ledet Sømandsmissionen og redigerte flere misjonsblader.

Hovedverket hans er «Fra Guldgruben. En Bibelforklaring», en gjennomgang av hele Bibelen for vanlige bibellesere, skrevet alene i årene 1894–1905. Han ville, som han sa, «veksle de større sedlene i mindre mynt», det vil si gi menigheten det beste av bibelforklaringen i en enkel og varm form. Hver betraktning har et lesestykke og en utlegning som ofte ender i et salmevers. Verket ble trykt i mange opplag og var mye brukt også i Norge. Han døde i Langå 27. mars 1934.

Ordforklaringer

Jehova – Jehova er en gjengivelse av Guds eget navn i Det gamle testamente, som på hebraisk skrives med de fire konsonantene JHVH (יהוה). Navnet betyr «Han som er», slik Gud selv forklarte det for Moses: «Jeg er den jeg er» (2 Mos 3,14). Navnet sier ikke bare at Gud er til, men også hvem han er for sitt folk: den uforanderlige, som er trofast mot sine løfter. Det vanlige ordet for Gud, Elohim (אֱלֹהִים), peker på ham som Skaperen og den Allmektige, og patriarkene kjente ham som El Sjaddai, den Allmektige. Men under paktsnavnet Jehova ble han kjent da han oppfylte løftene og førte Israel ut av Egypt (2 Mos 6,2–3). Dette navnet klinger også med i ordene om «han som er og som var og som kommer» (Åp 1,4; 1,8). Av ærefrykt sluttet jødene å uttale gudsnavnet og leste i stedet Adonai, «Herre». Derfor gjengir norske bibler JHVH med «Herren». Formen «Jehova» er en blanding av konsonantene i JHVH og vokaltegnene fra Adonai. Vokalene i Adonai er a–o–a (i-en til slutt er konsonanten j, ikke en vokal). Vokaltegnene ble satt under bokstavene JHVH for å minne leseren om å si Adonai. Den første vokalen i Adonai er en svært kort a, fordi den står under en strupelyd (alef). Under J, som ikke er en strupelyd, blir den samme halvvokalen til en enda kortere e: J-e-H-o-V-a-H. Senere ble dette lest rett fram som ett ord, og siden den siste H-en er stum, ble det «Jehovah», på norsk «Jehova».

Josefus – Flavius Josefus (ca. 37–100 e.Kr.) var en jødisk historieskriver av prestelig slekt i Jerusalem. Under opprøret mot Roma (66–70 e.Kr.) ledet han de jødiske styrkene i Galilea, men ble tatt til fange. Han kom senere i tjeneste hos keiser Vespasian og skrev resten av livet i Roma. To av verkene hans er særlig viktige: «Den jødiske krig», om opprøret og Jerusalems ødeleggelse i år 70, og «Jødiske oldtidshistorier», om jødenes historie fra skapelsen til hans egen tid. Fortolkerne viser til dem med de latinske forkortelsene «Bell.» (Bellum Judaicum) og «Ant.» (Antiquitates). Josefus er den viktigste kilden utenom Bibelen til jødisk historie på Jesu og apostlenes tid. Han nevner blant andre Herodes-slekten, Pilatus, Johannes døperen og Jakob, «bror av Jesus, som ble kalt Kristus». Han skrev som jøde for et romersk publikum, og det han forteller, må derfor leses med et visst forbehold.